

QUÆSTIO VI.

11 **E**ousque pauperum miserrima devenit conditio, ut non nisi divites ad honores, † & Reipublicæ officia evchantur. Quod quidem malum multis jam retrò temporis profundissimas egressisse radices, constat ex Ovid. *Fastor. lib. 1.*

Dat census honores,

Census amittas, pauper ubique jacet.

Et ex Valerio Mart. epigram. lib. 5. epig. 122, ad Æmilianum.

Semper eris pauper si pauper es Æmiliane,

Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Ex D. item Ambros. officior. lib. 11. Hoc malum (inquit) jam dudum humanis influxit mentibus, ut pecunia honoris sit & ibi: Ut nemo nisi dives honore dignus putetur. Tradit, (hunc referendo locum) Francisc. Vivi. decis. 222. nu. 9. lib. 2. Nec ad honores tantum promoveri non solent; sed an possint, dubitari frequenter contingit. Quinimò nullo modo ad eos esse admittendos; & egibus, & autoritatibus comprobatur.

Primò ex Ulpia responso in leg. Rescripto, 6. D. de muner. & honor. ibi: Ceterum si ita quidem tenues, & exhausti sunt; ut non modò publicis honoribus pares non sunt sed etiam vix de suo victum sustinere possint, & minus utile, & nequaquam honestum est, talibus mandari Magistratum.

Secundò ex Callistrato in l. Honor, 14. §. De honoribus, D. eod. tit. ibi: facultates quoque an sufficere injuncto muneri possint.

Tertio ex Imperator Archadii, & Honorii constitutione, in l. Ad subeunda, 46. C. de decurionib. lib. 10. in hæc verba: Ad subeunda patriæ munera dignissimi meritis, & facultatibus curiales eligantur, ne talies fortè nominentur, qui functiones publicas implere non possint.

Quartò ex text. de jure regio in l. 6. tit. 18. par. 2. ibi: E non deve ser muy pobre.

Idque non sine magna ratione statutum esse, ex sequentibus constat.

2 Primò, quia Magistratus autoritas, magna † emendaque esse debet; text. in l. Observandum, 19. D. de offic. Præsidi. l. Nec quidquam, 9. §. Circa advocatos, D. de offic. Proconsul. Omnes, 12. C. de offic. Rector. Provinc. l. 1. §. Si servus hæres, D. de ventr. inspici. l. 1. ubi. glos. verbo, Dignitas. D. de postuland. l. Officium, 13. §. Officium Tribunorum, D. de re milit. Tales denique debent creari, qui splendori publico conveniant, d. l. Rescripto, 6. D. de muner. & honor. Id autem pauperum electione, obtineri non potest. Pauperes enim omnibus ludibrio

3 † sunt teste Juvenale (si teste veritas, & notorium indiget) Satyr. 3.

Nil habet infælix paupertas durius in se,

Quàm quòd ridiculos homines facit.

Nec patrimonii, divitiarumque defectum scientia, vel virtus ipsa in hominum existimatione supplet, † vilipendiumque ex paupertate proveniens ullo modo delet, maculamvè abstergit. Docet, (cum experientia) Horat. epistolar. lib. 1. epistol. 1. ad Mecenatem.

Si quadringenti sex septem millia desunt,

Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque,

Plebs eris.

5 Pauperisque scientia, inscitia reputatur. † Ecclesiast. capit. 9. Sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita. & capit. 13. Locutus est sensatè, & non est datus ei locus. Salom. in Proverb. capit. 18. Cum obsecrationibus loquitur pauper; & dives effabitur rigidè. Eleganter in hanc eandem sententiam Juven. Satyr. 7.

Purpura vendit

Causidicum, vendunt amethystina: conit illis.

Et strepitu, & facie majoris vivere census.

Et ibi:

Ut redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos

Nunc dederit nummos, nisi fulserit anulus ingens.

Respicit hoc primum, qui litigat, an tibi servi

Octo, decem comites, post te an sit sella, togati

Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat

Sardonyce, atque ideo pluris quam Cossus agebat.

Quam Basilus: rara in tenui faciunda panno.

Quando licet flentem Basilo producere matrem?

Quis bene dicentem Basilum ferat?

Paupertasque ipsa vilitas, aut vilitatis saltem causa est, † & sic ab Imperatore appellatur in l. 2. C. quando & quibus quart. pars debe. lib. 11. ibi: Et paupertatis detegi vilitatem. Contemptissimam inopiam vocavit Valer. Maxim. lib. 2. de Censor. severitate, cap. 4. Opprobrium, Horat. lib. 3. carmin. oda 24. cui convenit, quod dicitur Psal. 121. Quia multum repleta est anima nostra opprobrium abundantibus, & despectio superbis. Turpem egestatem Virg. lib. 6. Æneid. de quibus inferius sigillatim agendum. Vilesque paupere. (si Accursio credimus) dixit Imper. Just. in auth. de mandat, Princ. §. Sit tibi quoque ubi verb. Vilium, id est pauperum interpretatus est. Ignominiosam, Sene. de consol. ad Albin. Paupertas tolerabilis est, si ignominia ei absit (ait.)

Et ad divitiarum, paupertatisve mensuram † honorem, vel contemptionem procedere pulchrè, ut breviter cecinit Horat. lib. 1. serm. Satyr. 1.

Quia tanti quantum habeas, sis.

Et qui omnia bene Senec. epist. 116. lib. 21. Ubi-que tanti quisque, quantum habuit fuit. Concinit illud Plauti. in Trinummio. Qui eget parvi est pretii. Hieronymique ad Cromatium. In patria mea sanctior est, qui ditior est.

Vilis autem, aut contemptibilis Judex esse † non debet, l. Cum Prætor, 12. §. Non autem, D. de judic. l. Decurio, 4. C. de decurion. lib. 10. l. Si cohortali, 12. C. de cohort. lib. 12. l. fin. tit. 5. l. 7. tit. 6. part. 6.

Igitur pauperes judices esse, Magistratumvè gerere, nec debent, nec possunt. Divitesque ad Reipublicæ officia, honores, & regimen (qui splendorem publicum augeant, † non minuunt, qui se reverendos non contemnendos præbeant) eligendos jus & ratio suadent. Et ita quondam fieri solitas electiones videmus apud Ovid. lib. 3. amor.

Curia pauperibus clausa est, dat census honores.

Inde gravis judex, inde severus eques.

Idque divitibus, non miseris convenire, testatur idem ipse Ovid. lib. 4. de Ponto, eleg. 9. ad Græcinum.

Conveniens miseris, & quanquam gloria non test.

Et Juvenal. Satyr. 3.

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat.

Res augusta domi.

Similiter dicitur Isai. 3. Mendicus sum, & pauper, nec in domo mea est panis, aut vestimentum, nolite me constituere Principem populi.

Secundò ex conjunctione, & vicissitudine, quam cum paupertate cupiditas, & avaritia habent, eadem hæc pars fulcitur. Alique enim quod libet horum in judice (ut statim nectemus) nocet. Sicut autem judex à cupiditate, † & avaritia alienus esse debet; text. in auth. De mandat Princ. §. Oportet igitur, §. Festinabis, & §. Illud tamen, collat. 1. auth. De præ. pop. c. 3. vers. Oportet ergo; text. in l. §. Optamus ergo, & in §. Ergo jubemus. C. de of. Præs. Præt. Aphric. l. 3. t. 4. p. 3. ibi: Esim mala cobdicia, & in l. 1. t. 4. li. 2. novæ Reg. Coll. ibi: Y sean agenos de toda avaricia, y codicia. Facile enim prævertit lucri cupiditate avarus judicium. Reg. lib. 1. c. 8. Declinaverunt post avarit.

avaritiam, acceperunt munera & perverterunt iudicium. Ita & ob paupertatem † propter jam dictam paupertatis, & avaritiæ connexionem, ac vicissitudinem. Quam quidem sententiam (eodem nempe modo pauperes, & avaros à judicandi arcendis fore munere) apud *Senatum* quondam Romanum obtinuisse; author est *Valer. Maxim.* l. 6. c. 4. *de graviter dictis aut factis, de Scipione Æmiliano, c. 2.* Nam cum *Servius Sulpitius Galba, & Aurelius Cotta Consules in Senatu contenderent, Uter adversus Viriatum in Hispaniam mitteretur; ac magna inter P. C. dissentio esset; omnibus quo nam ejus sententia inclinaretur, expectantibus; Neutrum (inquit) mihi mitti placet, quia alter nihil habet; alteri nihil satis est. Æque malam licentis Imperii magistram judicans inopiam, atque avaritiam. Quo dicto, ut neuter in Provinciam mitteretur, obtinuit, Hæc ille.*

Hujus quoque sententiæ fuit *Tul. lib. 4. Rhetoric. Duæ res sunt (ait) quæ possunt homines ad turpe compendium movere, inopia, † atque avaritia.* Sicut enim
 12 *qui volunt divites fieri, † incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nosciva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem, radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt a Fide, & inserverunt se deloribus multis, ut inquit Apost. 1. ad Timoth. c. 6. & Eccles. 13. Qui aurum diligit, non justificabitur. & ibi Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum.* Sic propter inopiam † multi deliquerunt. *Eccles. etiam testante, c. 27. Necessitateque multa facimus mala, ex sententia Menanar: & apud Stobæum ser. 94. dicebat Comicus, inopiam promptam esse in perpetrandis malis. Hoc habet (inquit Eurip. Horest; in Hele.) vitium paupertas, quod docet homines sua indigentia malum.* Alia adducit *Andreas Tiraquel. de nobilitat. c. 3. nu. 25. Undè Proverbiorum, cap. 30. legitur. Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, ne forte satiatu eliciar ad negandum, & dicam; Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.* Notant ad hæc alia *Palac. Rub. in repet. capit. Per vestras de donat. inter vir. & uxor. §. 1. vers. Nota secundò, num. 7. & Castillo Bobadilla in Politica lib. 1. cap. 11. num. 27. Assentiunt Horati. lib. 3. Carmin. od. 24.*

Magnum pauperies opprobrium, jubet Quodvis, & facere, & pati. Virtutisque viam deserit ardua.

Et *Virgilius Æneid. lib. 6.*

Et metus, & male suada fames, & turpis egestas.

Valer. Martial. 11. Epigram. 88. ad Charidemum.

O quantum cogit egestas!

Silus Italus lib. 13.

Sceleri proclivis egestas.

Et celebratum apud *Spartanos* fuisse proverbium, *Neminem pauperem bonum;* testatur *Dionysius Lærtius, relatus per Petrum Gregorium lib. 47. Syntagmat. num. 14.* Ideoque & à testimonio, † à tutela, & ab accusando merito remouentur, juxta text. in l. 3. in princip. D. de testib. in l. 2. C. de tutore, vel curatore, qui non satisdedit, & in l. Nonnulli, 10. D. de accusatio. cap. Prohibentur, 14. 2. q. 1. Quæ de re alibi latius, Deo dante, agemus, & quæst. 1. n. 29. diximus. Auxiliatur superioribus *Aristotelis sententia lib. 1. Ethicor. Impossibile esse indigentem operari bona. Catilinæque exemplum quem ut in patriam arma verteret, pauperum adjuvit nequitia: de quo ita Salustius in Castilinario. Postremò, omnes, quos flagitium, egestas conscius animus exagitabat, hi Catilinæ proximi, & familiares erant, prout refert *Camil. Borrel. de Magistratum edict. lib. 1. cap. 15. num. 2.**

Tertiò supradicta roboratur assertio ex eo, quia *Judex magis publicis utilitatibus, † quàm propriis studere debet, leg. unic. C. de officio Comit. sacrar. largitio Bart. & D. D. in leg. 1. D. solut. matrim. latè Gerard. de Petra sancta singular. 79. eleganter in hanc sententiam. Plinius nepos epistol. libro 7. epistol. ad Caninum; Oportet (ait) privatis utilitatibus, publicas, mortalibus, æternas anteferre, multoque diligentius muneri suo consulere; quàm facultatibus. Perbellè consuluit cecinitque *Claudian. in Panegeric. in 4. consulat. Honorii.**

Tu civem patremque geras, tu consule cunctis.

Nec tibi, nec tua te moveant, sed publica vota.

Ita *florentis Romæ* foelicitatem circa hoc enarrans *Valerius Maximus libro 4. de paupertate laudata, capit. 9. hæc adjicit. Patriæ enim rem unusque non suam augere properabat, pauperque in divite, quàm dives in paupere imperio versari malebat. Facit text. in auth. Ut judices sine quoquo suffrag. §. Consideravimus enim, collect. 2. Stiliconisque tempora laudans *Claudian. Paneg. 1. addit.**

Publica privata cesserunt commoda cause.

Qualiter autem id pauper efficiet *Magistratus*, qui in sui ipsius, familiæque victus cogitatione, & acquisitione vitam transigit, ut dicitur *Eccles. capit. 40. Vita pauperis est in cogitatione victus. † id quod repetiit Bald. in auth. Defuncto, numer. 12. C. ad Tertul. eleganterque *Juven. Satyra 7. in proposito de paupertate, studioque loquens.**

Pectora nostra duas non admittentia curas.

Tantoque in hoc major versabitur cura; quanto major accreverit dignitas, & familia, Sensit bene *Horatius lib. 1. Sermon Satira 6.*

demens

Judicio vulgi, sanus fortasse tuo, quod

Nollem onus haud numquam solitus portare molestum.

Nam mihi continuò major quærenda foret res.

Civilium namque officiorum ratio, hujusmodi curam (ne dicam necessitatem) imponit. De quo *Quintilian. admonet Plin. lib. 6. Epistol. in hæc verba: Quamvis & ipse continentissimus sis, & filiam tuam ita institueris, ut decebat filiam tuam, Tullii neptem: Cùm tamem sit nuptura honestissimo viro Nonio Celeri, cui ratio civilium officiorum necessitatem quamdam nitoris imponit: debet secundum conditionem mariti, veste, comitatu (quibus non augetur dignitas, ornatur tamen) instrui. Dignitas † enim (secundum *Tullium lib. 2. de inventione) est alicujus honesta, & cultu, & honore, & verecundia, digna autoritas.**

Unde merito inquit *Philosopus lib. 2. Politicor. Impossibile est indigentem bene Principem agere, & studio vacare. Judex enim (qui Princeps † dicitur: 1. Sciant Principes, 3. C. de offic. diversor. judic. l. Spadonem, 15. §. Si civitatis, D. de excusat. tuto l. Scire oportet, 21. §. Si præfectorium, D. de tuto. & curat. datis ab his, not. *Annæus Robert. rerum judicat. lib. 2. c. 11. pagin. mihi 443. ex eo, quod Republicæ, vel civitati præsit, primumque locum teneat) studio, literisque pro dirimendis litibus debet operam navare, multumque in his temporis consumere. Aliàs enim si ex abrupto † judicet, ob temporis brevitate redditur sententia nulla: text. in l. Prolatam, 4. C. de sentent. & interlocut. omnium judic. ubi gloss. & Doctores, text. in l. 2. C. de sentent. ex pericu recitan. ubi gloss. verbo Non subitas, & verb. Deliberatione, & ibi not. *Scribentes. Felin. in cap. Ecclesia sancta Mariæ, num. 14. & seqq. extra de constitut. Calderin. consil. 10. de re judic. Petr. de Ancharran. consil. 36. nu. 5. vers. Et per hoc tollitur, & consil. 31. & 138. &***

184. Gemini. *consil.* 76. n. 6. verb. *Dicitur insuper*, Oldrad. *cons.* 42. *prope fin.* Fulgol. *cons.* 165. in *prin-*
cip. verb. *Tertio quia* Alexand. *cons.* 218. num 9. &
10. lib. 2. ubi plenè ejus *Addition. verb.* *Momento* &
cons. 123. n. 24. lib. 4. Hercul. *Maresco variar. resol.*
lib. 2. cap. 115. plenissimè Cardinal. Dominicus
Tusch. *practic. conclus.* li. 5. *conclus.* 147. per tot. Ut
enim inquit Seneca. (cujus in proverbis ipsius refer-
tur sententia.) *Ad penitendum properat*, cito qui ju-
dicar. & de clementia, lib. 1. *Prope est enim*, ut
libenter damnet, qui cito.

21 Hinc de militibus pauperibus, stipendiisque ipsis
solvendis, hæc Cassiodorus *lib.* 4. *cap.* 13. adductus
per Camill. Borrel. *de Magistrat. edict.* lib. 1. *cap.* 13.
numero 24. *Disciplinam si quidem non potest servare je-*
junus exercitus, dum quod de est, semper præsumit
armatus. Habeat, quod emat, nè cogatur cogitare,
quod auferat. Convenit text. in *cap.* *Militare.* §. 23. q.
5. ubi Augustin. inquit. *Propterea enim providentia*
quadam militantibus sunt stipendia constituta, ne dum
sumptus quaeritur, prædo grassetur.

Apud pauperem ergo residere Magistratum,
digni tatemvè non posse, duplex ex hoc capite,
utilitatis ratio; publica nempe, & ipsiusmet officii-
um gesturi, ut & publica augeatur, vel saltem con-
servetur dignitas; & sibi ipsi, suisque aptus consu-
lat, suadet.

22 His & quarta accedit, Magistratus, honores-
que dignioribus* (sicut in Ecclesiasticis latè dice-
mus quæstione sequenti) est conferendos. Probatur
in *d. l. Ad subeunda*, 46. *C. de decurio.* lib. 10. ibi:
Dignissimi meritis, & *facultatibus*, *auth. ut Judices*
sine quoq. suffragio, & *Eos autem collat.* 2. ibi: *Hones-*
tiorum quosdam ad administrationes dirigere. & ibi: *Tes-*
timonium quidem habens, quia sit optimus: *auth. de de-*
fensor. civitat. in princip. *vers.* *Interim*, ibi: *Sed invi-*
cem universi nobiliores; ubi glossa notabiliores ad-
vertit esse eligendos, & notant *ibidem* *Scribentes*. Opti-
mus de jure Regio *text. in l. 1. tit. 4. lib. 2. novæ Regiæ*
Collection. Thom. *Grammat. consi.* 6. num. 11. Joan.
Gutierr. *Canonic. quæst.* lib. 2. *cap.* 11. n. 42. & alii
quæstione sequenti referendi. Digniores autem ad
Magistratus, regimemque Reipublicæ divites pau-
peribus esse, manifestè ex supra dictis colligitur,
solisque divitibus conferendos honores. Quibus
etiam adjungitur *Philosophi* sententia *Ethicor.* 4. *cap.*
3. *Divites digni consentur honore*: & *Politic.* 3. *cap.* 8.
Divites rationaliter sibi vendicant honores. & *Auli Gelli.*
lib. 10. *cap.* 10. *divitias obsidi** loco haberi, quas
ne amittant divites, nil turpe committere audere,
firmans.

24 Unde Atæniensium scientissimus legislator
Solon* Magistratus omnes ex nobilibus, & locuple-
tibus, ex censu quingentorum modiorum, & ju-
gerum, constitui decrevit, ut in ipsius vita refert
25 *Plutarchus*. Eandem apud Indos* consuetudinem
fuisse, optimos ditissimosque Judices eligendi testa-
tur *Solinus collectaneorum*, *cap.* 60. *Carthaginensiumque*
26 *legibus** locupletissimos ad Magistratus assumi,
scribit *Aristot.* *Politic.* *capite* 9. *Ludovic. Celius*
Rhodig. lectionum antiquar. libro 20. *capite.* 24. tra-
ditque *Andreas Tiraquel.* *de nobilitat. d. cap.* 3. n. 20.
Joann. Matienço in Dialogo relator. 4. *par. cap.* 8. n. 6.
Pet. Gregor. dict. lib. 47. *Syntagmat.* n. 14. *Camill.*
Borrell. de Magistrat. edict. d. libro 1. *capite* 13. n. 26.
28. & 29. *Gratia Mastrill. de Magistrat. libro secun-*
do capite 12. numero

Omnia comprehendit, qui omnia bellè *Seneca*
declamatio. lib. 2. *declamat.* 1. *Senatorum* (inquit)
gradum census ascendere facit. *Census Romanum quidem*
à plebe discernit. *Census in castris ordinem promovet,*
Censu in foro Judex legitur.

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Quarè hanc sententiam tenuerunt* *Lucas de* 27
Penna in d. leg. Ad subeunda, *Joan. de Platea in leg.*
Ne quis, n. 1. *C. de dignit. libro* 12. *Oldrad in d. leg.*
Rescripto, *paragrapho* 1. *D. de numer. & honor.* *Matth.*
de Afflict. Albert. & Martin. Laudens. relati à Ti-
raquel. d. n. 20. *Angel. consil.* 280. *Joann. Faber*
in proemio in sit. paragrafo *Cumque Deo*, *Nicola.*
Boer. decis. 153. num. 32. *Lancelot. Conrad. de of-*
fic. prætoris in princip. n. 10. & in *tract.* *Decurionum*,
n. 16. *Cornel. Beninc. de Paupert. quæstio* 4. *princ.*
n. 41. 42. & 43. *Quintil; Mandol. gl. Facult. Re-*
gent. verb. Idonei, *Ferdinand. Vazavius Mencha.*
controvers. illustr. libro 1. *cap.* 42. ex n. 14. *Mastril.*
ubi supra ex num. 8. *Petr. Greg. & Camil. Borrel.*
locis jam relatis.

Licet autem superior sententia, tot juribus, tot-
que autoritatibus sit munita, ut per medios (ut
ajunt) hostes, inermem, qui contra eam dicere
ausus sit, se videatur ingerere, ac mittere: adhuc
tamen non minoribus rationibus fulciri adversam;
imò ut veriolem si modo de honesta,* licet paupe- 28
re, non de penitus vili, & abjecta persona intelli-
gamus) tenendam omnino judico *Neque facultates*
enim, *neque dignitas ita sufficiens est ad fidem*, *ut bona*
electio, *vel voluntas*, & *benigni mores*, ex sententia
Modestini in l. Sciri oportet, 21. *paragrapho* *Cum*
reliquis, *D. de tutor. & curat. dat. ab his.* *Boni nam-*
que viri, non tam patrimonio,* quam fide idonei 29
æstimantur, *text. in leg. Si qui stipulatus*, 112. *pa-*
ragrapho fin. in fin. D. de verbo obligat. ubi id notat
Castrenf. Alexand. in l. 2. n. 5. versic. Item limita,
C. qui satis d. cog. & ibidem *Jaso fallent.* 3. *Bald. in*
leg. Precibus, n. 34. *C. de impub. & aliis substi.* ubi
quòd idoneus est, quem virtus probat. Plura in hujus
rei confirmationem tradunt *Gaspar Baeça de inope*
debitore, *cap.* 16. n. 154. *cum seqq.* & *Andr. Tira-*
quel. in tract. de penis temperand. causa 51. n. 42.
(omnino videndus ex n. 38. & seqq.) Et plus boni
mores in paupere, quàm divitiæ multæ in divite
ad fidem præstandam conferunt, secundum glossam
in *l. Nec ei*, 17. *paragrapho fin. verbo* *Sobrietas* (& ibi
est text. optimus) *D. de adoptionib.* *cujus sunt ver-*
ba. Interdum & ditiolem permittitur adoptare pauperi-
ori, si *vita ejus sobrietas clara sit.* *Facit etiam text.*
in l. suspectum, 8. *D. de suspect. tuto. & in §. fin. &*
inst. eo *Alia* notat *Paul. Montan. de tutor. & cura-*
to. cap. 36. *de excusat. tuto. regul.* 2. n. 1. & seqq. ubi
multa in paupertatis adducit favorem, illudque
Terentii.

Heu, heu, quamvis mihi mala paupertas est;
Hoc unum tamen curavi, ut esset fides.

Benè id demonstrat, quod de *Ligdo* tradit *Ovidi.*
Metamorpho. lib. 9.

Progeniit tellus ignotum nomine Ligdum,
Ingenua de plebe virum, nec census in illo
Nobilitate sua major, sed vita fidesque
Inculpata fuit.

Nec vilis dicetur pauper, si bonis præditus sit
moribus, & ingenuis natus parentibus, *leg. Humi-*
lem, *C. de incest. nupt.* *Farin. praxi crimi.* 4. p. q. 121.
nu. 67. *Mari. Giur. in consuet. Senat. Messan. cap.* 3.
gloss. 4. n. 10. in *fin. part.* 1.

Præterea hanc eandem assertionem† (pauperem 30
licet honestæ, probatæque vitæ ab officiis di-
gnitatibusque non esse arcendum, imò eis fore
condecorandum) autoritate *Imperatoris Justiniani*
in fine proemii institutionum probat; ubi civilis sa-
pientiæ professores ad eam amplectendam ita hor-
tatur. *Summa itaque ope*, & *alacri studio has leges*
nostras accipite, & *vosmet ipsos sic eruditos osten-*
dite: ut spes vos pulcherrima foreat, *toto legitimo*
opere perfectò, *posse etiam nostram Rempublicam in*
partibus

partibus eius vobis credendis gubernari. Hujusmodi autem scientiæ sectatores, de divitibus pauperes * frequenter fiunt, ut & decet experientia; & testatur Imperator Federicus in *auth. Habita. C. ne filius pro patre. Quis enim eorum non misereatur* (inquit) *qui amore scientiæ exules, facti de divitibus pauperes.* &c. Igitur pauperes an magistratus Reipublicæque regimen eligendi sunt, divitibusque etiam præferendi, Aliter namque plura (nullo modo admit-tenda) sequerentur absurda. Vana inprimis Imperatorum fore promissa. Secundò, in doctis, illiteratisque officia præstanda Reipublicæque concedendum regimen. Tertiò debito præmio, & mercede laborante fraudari. Quæ nec dictu quidem digna sunt. De quibus omnibus sigillatim (ut apertius constet) nobis erit agendum.

- 32 Primum enim absurdum facile ex eo deprehenditur, quia cum promissa teneatur quilibet * adimplere, *cap. de pactis*; nimisque grave sit fidem fallere, ut inquit *Ulpian. in l. 1. D. de constit. pecun.* multò magis id Imperialem dedecet Majestatem.
- 33 * Nihil enim ita in Principe refulget, ac micat, ut recta fides; *text. in l. inter claras, 8. C. de summa Trinitat. & fide Cath.* Nemoque regis verbo decipi debet; *text. in l. 1. C. de his, qui veniam etat. impetraver.* Convenit notabile dictum *Bald. consilio 279. lib. 3.* quòd Principi tanquam fonti justitiæ debet esse constans, & perpetua voluntas, debetque habere unum calamus, & unam linguam, juxta illud, *Quæ processerunt de labiis meis non faciam irrita.* & illud, *Semel locutus est Deus,* & *Psalm. 144. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis.* Debetque esse immobilis sicut lapis angularis, & sicut polus in cælo, ut inquit *Curti. Junior. consil. 170. in fin.* quem refert, & sequitur *Roland. à Valle consil. 13. n. 53. & sequentib. usque ad 58. inclusivè lib. 3. Petr. Surd. consilio 419. n. 46. & seq.* multa alia ad propositum adducens *Philipp. Paschal. de virib. patria potest. part. 1. cap. 1. ex n. 43. cum sequentib. plenissimè Andre. ab Exca in tract. de pactis, n. 452. versiculo quadragesimo secundo; & num. seq.* Graviusque peccat * frangendo fidem, quàm inferior Princeps; *Bald. consil. 324. lib. 1. & consil. 24. lib. 2. & consil. 343. lib. 1. colum. 2. versic. ex ista,* ubi quòd fidem fallere gravibus, gravè est; gravioribus; gravius, gravissimis, & exemplaribus viris, gravissimum. Sequitur *Caccialup. in l. Omnes populi, n. 107. D. de justit. & jure.*

- 35 Et mendecium in Principe abominabile esse, * & stellionatus horribile, dicit *Roland. à Valle consil. 1. n. 32. cum quatuor seqq. lib. 2.* Utque *Proverbior. cap. 17.* dicitur: *Non decent stultum verba composita; nec Principem labium mentiens.*

- 36 Unde communis est Doctorum sententia, ad observantiam contractuum, vel pactorum omnino Principem * teneri. Pro qua est *text. in l. Donationes, quas Divus, 26. C. de donatio. inter vir. & vxor. in l. Cum hæredes, 7. Cod. qui testam. facere poss. & in l. 1. §. fin. D. de offic. procurat. Cesar. in l. quod sentel, 5. D. de decret. ab ordin. faciend. in cap. 1. de natur. feud. in usib. feudor. & in cap. 1. de probatio. quem ad hoc commendat ibi *Abb. tradunt communiter Doctores in l. 1. D. de pact. & in l. Digna vox C. de legibus, & in l. Princeps legibus, D. eod.* Hieronym. Cagno in *proæmio Digesti veteris, n. 44. & in l. Imperium, n. 133. D. de jurisd. omnium judic.* plures referens *Francisc. Vivius commun. opinion. 235. Rodoric. Xuat. allegatione 10. n. 3. Jacob Menoch. consil. 27. num. 26. Joann. Cephal. consil. 58. n. 78. lib. 1. Arias Pinel. Anton. Augusti. & alii, quos refert, & sequitur Petr. August. Morla in *emporio juris 1. part. tit. 3. D. de pactis in præmissis, numer. 67. & seqq. Andre. ab Exca ubi supra Aymon,***

Cravet. consilio 241. n. 12. Foland. à Valle consil. 13. n. 45. lib. 3. Anton. Gabriel. commun. opini. lib. 3. de jure. quasito non tollendo, conclus. 5. n. 1. Philipp. Paschal. dict. c. 1. n. 49. plenè Cardinal. Tuschus practic. conclus. lit. P. concl. 690.

Nec de plenitudine potestatis pacto valet Princeps * contravenire, *Paul. Castrenf. in d. leg. Digna vox, & alii adducti per Roland. à Valle consil. 1. n. vigesimo-octavo, & seqq. lib. 2.*

Non solumque Principem ipsum, sed etiam omnes ejus in dignitate successores * ad pactores, conventionum, & contractuum observationem quos ipse facit, teneri, est communis Doctorum traditio, ut observat (ex plurimis ab eo relatis) *Philip. Paschal. dict. cap. primo numero quinquagesimo. ubi pariter adducit Joannes Andreas de Georg. allegatione vigesima-quinta, n. 13 & sequent. notabiliter affirmantem, etiam concessiones factas per invasorem, & tyrannum sub nomine dignitatis, legitimum successorem ejusdem dignitatis jure proprio, ad earum observationem obligare. Eandem sententiam (successorem contra gesta præcessoris; etiam cui jure hæreditario non succedit, sed per electionem, ut in Imperatore, vel Pontifice; venire non posse) latè comprobat, Roland. à Valle d. consil. 1. n. 40. cum trib. seq. lib. 2.*

Hinc (ut ex *Bald. ibi adducto tradit idem ipse Roland. sup. n. 28.*) solitus erat *Aristoteles Alexandro Macedonum Regi maximo dicere: O Alexander, observa fidem datum, & federa confirmata incoelicem aliter finem, vel eventum illi minans.*

Fideique, ac pactorum observantia non tantum amicos, sed ipsos adstringit hostes * Quibus fidem servandam, probat *text. in l. non dubito, 7. D. de nuptiis, & post liminio revers. & in l. postliminii jus, 5. D. eod. text. est in cap. noli exictimare, §. fides enim (ibi: Fides enim quando promittitur, etiam hosti servanda est, & ibi notat glos.) 23. quest. 1. Petr. Surd. consil. 392. n. 18. plura adducit in confirmationem Bartholom. Cæpol. in tractat. de Imperatore militum deligendo. versic. Pro Imperatore verò n. 22. & 23. Viderique poterit *Valer. Maxim. (& multa referens in hanc rem exempla) lib. 6. cap. 6. de hde publica.**

Quid igitur magis absurdum, aut intolerabilius foret, quàm quod legalis scientiæ Professores Imperiali deciperentur verbo? Dumque sibi promissas dignitates, & honores expectant; opesque à jure oblatas * (ut eas in *proæmio Digestorum, §. nos verò, offert idem Justinianus Imperator, ibi: Ditiissimi legum oratores officiantur*) insectantur: in miserima egestate (in qua leges vivere non permittunt, *authent. de hæredib. & Falcid. §. fin. collat. 1.*) degant, ac permaneant.

Non minus patens secundum est absurdum, & inconveniens. Cum enim (ut jam diximus) civilis sapientiæ sectatores fiant de divitibus pauperes; nisi eis magistratus; Reipublicæque concedatur regimen; indoctis, illiteratisque præstandum, consequens est, contra divinarum, atque humanarum literarum constitutionem * juxta illud *Davidis Psal. 2. Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui judicatis terram. & Sapient. cap. 6. Audite ergo Reges terræ, & intelligite, & discite judices finium terræ, & Levitic. c. 16. Judices, & magistratos constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tuas, ut judicent populum justo judicio, Ecclesiast. cap. 10. Diligite lumen sapientiæ omnes; qui præestis populis, & ibidem, Judex sapiens judicavit populum suum, & principatus sensati stabilis erit. Civili etiam jure, literatos, doctos, illiusque professores, honoribus magistratibusque decorandos; dispositum jam vidimus text. etiam de jure*

jure Regio in l. 3. tit. 4. part. 3. ibi: *E que ayan sabiduria para juzgar los pleytos derechamente. & de noviori collectionis jure in l. 1. tit. 4. lib. 2. ibi: Y assi mismo, que sean personas sabias: & ibi: Y doctos en las leyes, y derechos.* Multa ad hujus sententiæ confirmationem adducit (videndus omnino) Hieronym. Gonzalez, in reg. 8. Cancellar. gloss. 4. ex num. 1. cum seqq. præcipue ex num. 8.

Unde tam Domini temporales, quàm Ecclesiastici Prælati, doctos, peritosque judices creare debent, † aliàs & mortaliter peccant; & ad damnorum per judices datorum restitutionem tenentur, ut ex D. Thom. in opusculo ad Ducissam Brabantia, Sylvestro in summa verbo Dominium, & verb. Dominus, quæst. 4. & aliis (tenet Flores Diaz de Mena, variar. quæst. lib. 1. quæst. 8. §. 1. n. 1. & seqq. Promovendosque ad Rempublicam esse, qui per se † Rempublicam regere possunt; non per Assessores; dicere solebat Alex. Sever. ut refert Spontanus in ejusdem Alexandri vita, adductus per Dion. Gothofred. in l. 1. C. de assessor. & domestic. lit. O. verbo Spe præmiorum.

Et dum Romanæ Reipublicæ regimen apud literatos, doctosque stetit, † & ipsa quoque perstitit, floruit, mundique domina effecta est: Corruit cum hic perversus est ordo, illiteratique fuerunt electi: testante Polycrato lib. 4. in hæc verba, Romanos Imperatores, & Duces dum eorum Respublica viguit, non memini fuisse illiteratos: & nescio quomodo contingit, ex quo in Principibus virtus litterarum defecit; armata militia infirmata est manus, & ipsius Principatus est quasi præcisæ radix. Tradit (eum referendo) Barthol. Cæpol. dict. tract. de Imperatore militum deligendo, vers. Scientia quoque.

Accedit tertium; & finale absurdum, vel inconveniens: Laborantes nempe debito fraudari præmio, † legumque decipi Professores. Quod (præter nequitiam, & injustitiam, quam in se continet) universi quoque containeret ruinam, & perditionem, ad primumque quasi caos rediret sine lege, norma-que vivendi. Licet enim scriptæ extarent leges; deficerent tamen earum Professores, quibus deficientibus; de nihilo leges ipsæ servirent. † Quæ enim legum erit utilitas, si in literis duntaxat consistant? ut inquit Justinian. in constit. 161. & Pomponius lib. 1. Enchiridion. in l. 2. §. Post originem, D. de origine juris. Parum est (ait) jus in civitate esse; nisi sint, qui jura reddere possint. Beccius lib. 1. de Republica. Quamvis lex anima dicatur, & damina civitatis; proprium tamen efficiendi motum ipsa nullum habet, sed potius instrumentum quoddam rerum communium bene gerendarum est, quo egregius aliquis artifex utatur. Unde Menander, Validum quid lex est, si regentem habeat. & Cicero lib. 3. de legibus. Ut enim Magistratibus leges: ita populo præsumt Magistratus. Vereque dici potest, Magistratum legem esse loquentem; legem autem esse mutum Magistratum. Conducit, quod cecinit Horatius lib. 3. Oda 24.

Quid tristes querimonia,
Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt?

Quintilianique assertio Oratoriar. instit. lib. 12. cap. 7. Nam & leges ipsæ nihil valeant (inquit) nisi Actoris idonea voce munitæ.

Quis autem præmii (quod jus ejus Professoribus pollicetur) dempta † spe illi incumberet, operamvè navaret? totque se libens exponeret laboribus, periculis, & incommodis enumeratis ab Imperatore Federico in d. auth. Habita. Quis nostrum exercitationem suscipit laboriosam, nisi ut aliquid ex ea commodi consequatur. (ait Cicero de bono. & mal. fine.) Conveniunt latè deducta per Jac. Menoch de præsum. lib. 6. præsum. in fin. per tot. quodque protulit Ovidi, Fast. l. 6. Velasco de Pr. v. Paup. Tom. I.

Dulcis erat mercede labor; tempusque secutum est;

Quod subito grata frangeret artis oper.

Perbellè Claudian. panegy. 2. in laudes Stiliconis.
Non obruta virtus.

Paupertate latet.

Et ibi post pauca.

Hinc prisca redeunt artes, felicibus inde
Ingeniis aperitur inter, despectaque Musa
Colla levant, ovibusque fluens, & pauper eodem
Nititur ad fructum studio, cum cernat uterque,
Quod nec inops jaceat probitas, nec inertia surgat
Divitiis.

Quamvis enim civilis sapientia sanctissima res sit, † quam pretio numerario æstimare non decet, ex Ulpiani sententia in l. 1. §. proinde, D. de variis, & extraordin. cognit. veraque non simulata Philosophia, eodem Ulpiano testante in l. 1. §. 1. in fine, D. instit. & jure: quæque ad sui amorem homines sua vi allicit, ut pulchrè Cicero de inventio. lib. 2. Nam est quiddam, quod suavi nos alliciat ad se, non emolumento captans aliquo, sed trahens sua dignitate; quod genus virtus, scientia, veritas est. Seneca de beneficiis, lib. 4. Et aliquid per se expetendum, cujus te ipsa dignitas ducit; id est, bonnum honestum. Et Ovid. de Ponto lib. 2. eleg. 3.

Per seque petenda est

Externis virtus incommutata bonis.

Claudian quoque in panegy. Manlii Theodoc. Conf.

Ipsa quidem virtus pretium sibi, solaque late
Fortuna secuta nitet, nec fascibus ullis
Erigitur, plausivè petit clarescere vulgi:
Divitiis animosa suis, imomtaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce.

Suique ipsius virtus, scientiaque sit uberrimâ merces, † ut ait Silus Italus.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces.

Quavisque (ut de clement. lib. 1. inquit Seneca.) Rectè factorum verus fructus sit fecisse; nec ullum virtutum pretium dignum illis extrâ ipsas sit. & de vita beata Interrogas qui petam extra virtutem ipsam? Nil enim habet melius, ipsa pretium sui est.

Si tamen præmium desit, † nec ipsa quidem amplectitur virtus, ut cecinit eleganter, Ovidius proxime relato loco.

Non tamen invenies multis de milibus unum.

Virtutem præmium, qui putet esse sui.

Ipsæ decor recti, facti si præmia desunt

Non movet, & gratis pœnitet esse probum.

Eandem firmans sententiam Junius Juvenal. saty. 10.

Quis enim virtutem amplectitur ipsam

Præmia si tollas?

Unde Senec. de benefic. lib. 4. cap. 1. ait inveniuntur, qui honesta in mercedem colant quibusque non placeat virtus gratuita. Inclinari cor meum (inquit Psalmista Psalm. 118.) ad faciendas justificationes tuas in æternum, retributionem, & Psalm. 18. (postquam multa in Domini legis laudem cecinit) addit. Et enim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Quod si Moyses magnitudinem domus Pharaonis, proque ejus nepote haberi contempsit; id, quam expectabat renumeratio effecit. Fide Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauros Egyptiorum, improprium Christi; aspiciebat enim in remunerationem. Paul. Apost. ad Hebræos 11. Conc. quoque Trident. sessione 6. c. 11. in fin. & canone 31. Convenit & huic loco, quod de Jacob. & canone 31. Convenit & huic loco, quod de Jacob.

legitur Genesis c. 28. *Si fuerit Deus tecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum; reversusque fuero prospere ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Optimè hanc etiam sententiam confirmant Cassiodori verba libro 2. epistol. 16. *Nutrium (inquit) pramiorum exempla virtutes. Non est quisquam, qui ad morum summam nitatur ascendere, quando irremuneratum relinquitur, quod conscientia teste laudatur.* Virtutisque uberrimum alimentum honorem esse, affirmavit Valer. Maxim. lib. 2. de externis institutis, cap. 4. Et ubi sine premio labor est (inquit Seneca libro primo de tranquillit. titulo de stabilitate mundi) torquet illos irritum decus.

Quo factum est, ut ad ipsam virtutem amplectendam, legibus virtuti metipsum premia constituta, † & assignata sint. Cicero libro 3. de natura Deorum. *Lege premia posita sunt virtutibus.* Constatque ex l. *Ut virtutum premia*, 4. C. de statuis, & imaginib. l. 1. D. de justit. & jure, & utrobique glossa, *Clementina cupientes in principio extra de poeniten. & remissionib.* Cecinitque Claudian. d. panegyri. 2. in laudes Stiliconis.

Egregios invitant premia mores.

Ut igitur supra dictum cessaret inconveniens, removerentur absurda, ne civilis sapientiae deficerent Professores, suumque robur leges haberent; merito Divi constituerunt Imperatores hujus scientiae, studiique sectatores praeiis, honoribus, Magistratibusque decorandos † Diocletianus, & Maximianus in leg. 1. C. de Assesso. & domestic. Anastasius in l. 4. C. de advoc. diversor. judicium, Federicus in d. audent. Habita, C. ne filius pro patre. Justinian. in fin. de proemii institutionum, & in dict. proemio Digestorum, paragrafo nos verò, *Et quod jam, & paragrafo Incipite.* Quoniam debet in spe, † qui arat, arcare. & qui triturat, in spe fructus percipiendi, ut ait Apostolus 1. ad Corin. cap. 9. Tibulus libro 2. eleg. 7.

*Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratri
Semina, quae magno saenore reddat ager.*

Valer. Martial. lib. 1. Epigr. ad Lucillum.

*In steriles campos nolunt juga ferre juvenca,
Pingue solum lassat, sed jurvat ipse labor.*

Ovid. de Ponto. lib. 1. elegia 6 ad Maximum.

*At puto fructus adest, justissima causa laborum,
Et sata cum multo saenore reddit ager.*

Horatius lib. 1. sermonum satyra 1.

*Ille gravem duro terram, qui findit aratro,
Persidus hic caupo; miles, nautaque per omne
Audaces mare, qui currunt, hac mente laborem
Sese ferre, senes ut in otia tuta recedant, Aiunt.*

Et secundum Ambrosium super Psal. 12. *Spes commodi furatur labores, & metum abscondit periculi.* & Senecam de moribus, *Spes praemii solatium fit laboris, & ut inquit Cassiodor. lib. 4. epist. 12. Grave nimis, ut fructu laboris sui fraudetur industrius.* Fraudarentur autem pauperes, si ob paupertatem à muneribus, Reipublicaeque honoribus arcerentur. Quod nullo modo dicendum, aut ferendum est.

Quinimò, si probatae vitae, morumque pauperes sint, divitiis praefereandos, † ex eo etiam probatur, qui secundum Apostolum ad Cor. 1. c. 3. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Optimus ad propositum text. in l. 2. C. de officio praefecti praetorio Africa, ib. *Et semper providemus unumquemque secundum labores suos ad meliores gradus, & ad majores dignitates perducere.* leg. 2. C. de officio Magistr. offic. l. Contra publicam, 14. in fin. C. de re milit. li. 12. cap. De multa, 28. extra de praeb. & dignit. ubi gl. verb. *Litteras, c. Vulterana, § 2. & ibi glo. verb. Locum, cap. De redditibus, 28.*

12. q. 2. cap. jus militare, 10. dist. 1. cap. Officia. 23 & ibi glo. pen. 59. distin. cap. Statuimus, 15. & ibi glo. verb. *Volumus esse potiores, de majorit. & obedi.* elegans text. in cap. unico in princip. de reliq. & venerat. Sanct. lib. 6. Bald. in proem. Digest. n. 62. & in l. Certum, num. 11. C. famil. ercisc. Joan. de Platea in l. Unicuique, num. 3. vers. *Item nota, C. de proxim. sac. scrip. lib. 12.* ubi etiam est text. late Bart. Caepol. in tract. de Imperat. militum deligendo, numero 1. & seqq. Nicol. Boer. in tract. de officio Magistri Concilii, num. 145. Petrus de Ubald. de Canon. Episcop. versic. *Quoad secundam questionem, num. 27.* Guil. Rodoan. de spolio Eccles. quaest. 7. §. Occurrit, num. 4. Horatius Lutus de privileg. Scholastic. in praefation. num. 11. Hieronym. Gonzalez (plura in hanc sententiam ex mem. 8. cumulans) in regula 8. Cancellar. gloss. 4. num. 17.

Quae autem in legatis scientiae studio, ejusque acquisitione, laborum pauperum cum divitum laboribus comparatio?

Ex quibus omnibus non solum ad honores admittendos pauperes dignitatibusque (si alias honesti, ac probi sint) condecorandos: sed etiam divitiis praefereandos, constat.

Et si rem ab origine repetamus, & ante, & post urbem Romanam conditam Legislatores, Magistratus, quique Reipublicae regimen tenebant, † pauperes, & egenos fuisse, inveniemus.

Ante urbem conditam Romulus. Remusque exiguo dabant jura populo. Ovidius lib. 3. Fastorum.

Omnibusque agricolis, armentorumque ministris.

Iliada fratres jura petita dabant.

Pauperes tamen & ipsi erant, ut ex eodem Ovidio statim adducendo apparet.

Post Romam verò conditam, sic idem ipse Ovidius d. lib. 3. Fastorum.

Mœnia jam stabant, populis angusta futuris.

Creditur, sed turbae tunc nimis ampla sua:

Quae fuerint nostri si quaeris Regia nati:

Aspice de canna, straminibusque domum.

In stipula placidi capiebat munera somni:

Et tamen ex illo venit in astra thoro,

Jamque loco majus nomen Romanus habebat,

Nec conjux illi, nec socer ullus erat.

Spernebat generos inopes vicinia dives.

Idemque lib. 3. de arte amandi.

Curia consilio, quae nunc dignissima tanto est,

De stipula, Tanti Regna tenente fuit.

Quae nunc sub Phœbo, Ducibusque palatia fulgent.

Quid nisi araturis pascua bobus erant?

Auctaque aliquantulum civitate, cum usque tunc populus sine certa lege, certoque jure viveret: traditur ipsum Romulum populum in triginta partes divisisse, quas partes Curias appellavit, eo quòd tunc Reipublicae curam per Concilium earum partium expediebat. Et ita leges quasdam, & ipse Curias ad populum tulit, Regesque sequentes, leges tulerunt. Ut refert Pomponius in l. 2. in principio, D. de origine jur. Eoque tempore illos oportet extitisse Senatores, & Magistratus de quibus idem ipse Ovidius Fastor. lib. 1.

Pascebatque suas ipse Senator oves.

Et ibi.

Jura dabat populis posito modo Prator aratro.

Claudianus quoque in panegyri. in 4. Consul. Honorii.

Sordida Serranus flexit Dictator aratra;

Lustrata littore casa, facesque salignis

Postibus affixi, collectae consule messes,

Et sulcata diu trabecato rura colono.

Et

Et in panegyrico in Consulatu Manlii Theodori.

Docuit toties à rupe profectus

Lictor, & in mediis Consul quæsitus aratris.

Et Juvenal. satyra. 11:

*Moris erat quondam festis servare diebus,
Et natalitium cognatis ponere larem,
Accedente nova (si qua dabat hostia) carne
Cognatorum aliquis, te Consulis, atque
Castrorum imperiis, & Dictatoris honore
Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
Erectum domito ferens de monte ligonem.*

Procedente deinde populo Romano, cum propter nimiam Demarati Carinthe filii (Tarquini scilicet superbiam) Reges ab eo ejecti essent, Consules duo in eorum locum creati sunt, testatur Ovid. *Fastor. lib. 2.*

Tarquinus cum prole fugit, capit annua Consul

Jura, dies Regnis illa suprema fuit.

Penes quos summum jus uti esset, lege rogatum est. Dicti ab eo quod nimium Reipublicæ confulerent. Qui tamen ne per omnia Regiam potestatem sibi vindicarent: *Lege lata factum est, ut ab eis provocatio esset neve possent in caput civis Romani animadvertere injussu populi? Solum relictum est eis, ut, coercere possent, & in vincula publica duci juberent.* Verba sunt Pomponii in d. l. 2. §. *Exactis deinde Regibus, el 2.*

Consulatus autem initium. Publius Valerius Publicola, cum Junio Bruto auspicatus est. Idemque postea tres Consulatus acceptissimo populo Romano gessit, & plurimorum, ac maximorum operum prætextu, titulum imaginum suarum amplificavit. Cum interim factorum illud culmen, patrimonio ne ad exequiarum quidem impensam sufficiente, decessit. Ideoque publica pecunia ductæ sunt, ut memoriæ prodidit Valer. Maxim. lib. 4. *de paupertate laudata, cap. 1. Quid attinet (addit ipse Valerius) ulteriori disputatione tanti viri paupertatem scrutari? abunde enim patet, quid virus possederit, cui mortuo lectus funebris, & rogus defuit.*

Populo deinde Romano acto (re exigente) placuit majoris potestatis Magistratus constitui. Dictatores itaque constituti sunt, à quibus nec provocandi jus fuit, quibusque etiam capitis animadversio data; ut tradit ipse idem Pomponius in d. l. 2. §. *Populo deinde aucto.*

Hujusmodi autem summa potestas Lucio Quintio Cincinato (quatuor tantum agri jugera possidenti) delata est, ut ex Valerio Maximo. d. lib. 4. cap. 7. constat. Couducit in hac rem, quod cecinit Horat. lib. 2. *carminum oda 15.*

Non ita Romuli

Præscriptum, & intonsi Catonis

Aspicias, veterumque norma,

Privatus illis census erat brevis,

Commune magnum. Nulla decem pedis

Metata privatis opacam

Porticus excipiebat arcton.

Ecce qualiter summum Reipublicæ Romanæ Imperium apud pauperrimos, & inopes extiterit, ab eisque decorem, & incrementum acceperit. Quos nunc referre satis sit (ut alios quam plures, qui adduci possent omittamus, quique apud Senecam etiam videri possunt *de consolatione ad Albinam, Agrippam, Attilium Regulum* multos alios ad propositum pauperrimos magistratus, insignesque Duces adducentem.)

Adeoque bene cum populo Romano ex pauperum Consulatum, Dictatorum, ac Magistratum electione actum est; ut non solum divites à Reipublicæ

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

dignitatibus, & officiis repelleret, * sed & mediocri rei familiaris fortuna crimen foret, ut de illis loquens Ovid. lib. 1. *Fastor. ait.*

Et levis argenti lamina crimen erat.

Unde quia Cornelius Rufinus (qui duobus Consulatus, & Dictatura speciosissime functus erat) decem pondo vasa argentea comparasset; ab ordine Senatorio per C. Fabricium remotus est, ut scriptum reliquit Valer. Maxim. lib. 2. *de censoria severitate, cap. 4.* Quo factum est, ut quandoque honorum adipiscendorum cupidi, ad faciliorem illorum obtentionem, egentes, ac pauperes se simularent; * juxta illud Martial. lib. 11. *Epigram. 17. in Nestorem.*

Tu tamen affectas Nestor, dici, atque videri,

Pauper, & in populo quæris habere locum, &c.

Idem quod & ad beneficia Ecclesiastica obtinenda fieri assolet. De quibus tamen inquit Bald. in cap. *Cum adeo, numero 1. de rescript.* eos qui in impetrando beneficio fingunt se pauperes, cum non sint: non nisi ventum reportare.

Et cum Plinius nepos ab Imperatore Trajano amico pauperi præturam exposculet; ad faciliorem impetrationem, illius paupertatem cum integritate commendat. Ejus sunt verba. *Admoneo simul, & impensè rogo, ut Accium Suram Pretura exornare digneris, cum locus vacet, ad quam spem aliqui quietissimum hortatur & natalium splendor, & summa integritas in paupertate.*

Traditque Julius Capitolinus, Antonium Philosophum multis pauperibus, * sine crimine dignitates tribunitias, ædilitiasque concessisse.

Idemque de Alexandro * Severo, Alius Lamprius, ut refert Andreas Tiraquell. in l. *si unquam, verbo Bona, num. 6. col. 2. propè med. versic. Ælius quoque Lamprius, C. de revoc. donation. & eo non citato Paulus Montanus in tractatu de tutore, cap. 36. de excusationibus tutorum, reg. 2. numero 11. ubi plura numeris seqq. in pauperem favorem adducit.*

Quod & apud Athenienses * (è quorum vivendi norma, legibusque Romanum Imperium sumpsisse jura; testatur Imperator Justinianus in 2. *Constat autem, inslit. de jure natur. gent. & civil.*) obtinuit. Licet enim eorum Legislator Solon, Magistratus omnes ex nobilibus, & locupletibus constitui (ut jam diximus) decrevisset; sæpè tamen Limachum in eorum Imperatorem crearunt. Qui adeo insigni fuit paupertate; ut quoties Atheniensis populus eum in Imperatorem elegerit; aliquantulum pecuniæ ad pallium, & crepidas comparandas ei erogare necesse haberet. Refert (ex Aristot.) Andr. Tiraq. *de nobilit. cap. 3. num. 20.* Et apud Argados, de quibus eorumque Rege Evandro, ita Virgilius lib. 8. *Æneid.*

Tum res inopes Evandrus habebat.

Et ibi.

*Una omnes juvenum primi, pauperque Senatus
Evandrum ex humili tecto, &c.*

Si tamen adhuc dubitalem tibi hanc sententiam esse contingat, nec in eam prodita inclinare te exempla valeant, quia humana: non poterunt non id efficere divina. Si enim ad exemplum electionum Dei (cujus nos imitatores * esse admonet *Apostolus ad Ephesios 5.*) aliæ fiant; rectæ quidem, & laudabiles erunt. Ipse autem Deus Optimus Maximus Joseph ex fætido, * strictissimoque carcere pauperem & egenum ad universi Egypti regnum deduxit, *Genesis cap. 40. & 41.* David è gregis pulvere in Regem Israël unxit *Psal. 77. Et elegit David servum suum & substulit eum de gregibus ovium: de post fatantes accepit eum.* Moysen ex paupere,

miferoque ortu, & nativitate in Principem, Rectoremque populi sui, *Exodi cap. 2.* Christusque Dominus (cujus omnis actio * noltra debet esse instructio *cap. Exemplum, 12. in ordine 12. quæst. 1.*) inter nos degens, ad Apostolatam pauperes * assumpsit, Petrumque piscatorem inopem, Caput Ecclesiæ constituit. Magistri deinde Petrum vestigia sequutum, legimus singulis civitatibus, singulos Episcopos * destinasse, *cap. Porro, 2. 66. dist. cap. Urbes, 1. cap. In illis, 2. 80. distinct.* Etsi que pauperes fuisse, *cap. de his, 7. 10. quæst. 1.* Alphonsus Alvarez in *speculo Romani Pontificat. capite trigesimo in fin.* Camill. Borrell. *consil. sive controu. 2. n. 5. & 6.* Beatumque Severum * ex lanificio in Archiepiscopum fuisse assumptum tradit Bart. Cæpol. in *d. tract. de Imperat. milit. dilig. vers. Pro Imperatore, n. 45. allegat paragrapho His omnibus, 71. distinct.* quem non inveni: debuitque allegare in *cap. Statuimus, 8. §. fin. 61. distinct.*

Ex quibus omnibus vera redditur hæc sententia, ex contrariorumque solutione clarior apparebit.
67 Contra quam non obstant *d. leges * Rescripto, 6. leg. Honor, 14. §. de honoribus,* & aliæ in principio adductæ. Quibus respondet Joann. Matienço in *dialogo Relatorum* (hanc defendendo sententiam, 4. par. cap. 8. num. 13. de pauperibus, qui fide, bonisque moribus carent, quibusque nihil satis est; intelligendas.

Aliam tamen (ni fallor) congruentiorem, veram, & à nemine in specie usque aduc tactam, cum proxima junctam, assignari solutionem * posse existimo. Dictarum nempe legum prohibitionem (nè pauperes ad honores provehantur) intelligendam, quando pro tali honore, munereve gerendo, de proprio patrimonio necessariò expendendum sit: secus ubi patrimoniales non requiruntur sumptus. Quandoque enim in officii expeditione expensæ, vel sumptus fiant necesse est: quandoque non, ut in *d. l. Honor, 14. D. numerib. & honorib.* ostendit Consultus, Cujus verba sunt. *Honor. municipalis est administratio Reipublicæ cum dignitatis gradu, sive cum sumptu, sive sine erogatione contingens, & ibi not. gloss. verbo Sumptu.* Est etiam *text. in leg. 1. §. D. eod. Melior in l. Relegatorum. 7. in fin. D. de interd. & relegat. ibi: Ergo etsi honoribus quis in penam fuerit prohibitus: poterit dici, nisi honores isti habuerint mixtam numeris gravem impensam, &c.*

Solum ergo dictarum legum prohibitionem honores proprii patrimonii sumptum annexum habentes respicere; ad quos consultius esse divites eligi; non etiam ad alios se extendere, firmandum est.

Neque intellectus hic, voluntarius est, aut divinatorius, sed qui apertè ex eisdem contrariis supra adductis colligitur legibus. In primis ex *dict. l. Honor, 14. paragrapho de honoribus* (in hisce terminis loquente) ibi: *Facultates quoque an sufficere injuncto muneri possint: ex contextura de legis Rescripto, 6. ibi: Ut non solum publicis honoribus pares non sint: ubi gloss. verb. Honoribus, vertit, Alias oneribus, D. eod. titul. de numero & honorib. & dict. lege ad subeunda, 46. Cod. de decurio. libro decimo ibi: Nè tales forte nominentur, qui functiones publicas implere non possint. nec non & d. legis 6. titul. 18. par. 2. ibi: La tercera, que tengan y de omnes cumplimiento. La quarta de vianda. La quinta de armas. & inferius ibi: Otrósi non debe ser macho escafo.*

Quo quidem responso non solum prædictis contrariis legibus; sed & multis aliis autoritatibus jam relatis satisfi, præcipuèque *Isaia dicto capite tertio.* Rex enim, vel Princeps de propriis expendere, * tam pro bellis gerendis, quam pro subditorum paupertate sublevanda habet necesse.

tex in cap. Militare, 5. 23. quæstione prima Barthol. Cæpola de Imperatore militum deligendo, versic. Divitiis, numero primo & sequentibus latè Camill. Borrell. de Magistrat. edict. libro primo cap. 13. numero 3. & seqq. Jacob de Ayello in tractat. de jure adboæ, relevit, atque subsidii, numero 4. qui inter tractatus Doctorum tom. 12. folio 170. habetur.

Et non solum pro militum, vel Capitaneorum stipendiis, & salariis; sed etiam Magistratum, & Judicum; Lucas de Penna in *l. Ammonas, Cod. de erogat. milit. anno. libro 12. Roland à Valle consil. 1. n. 55. & 56. libro 2. & infra latius.*

Et in isto casu, de istisque personis Philosophi jam relata assertio, *Impossibile esse pauperem bene Principem agere, & communibus negotiis vacare,* potest haud obscure intelligi.

Quo legum, autoritatumque pro contraria parte sublato fundamento; non etiam obstat aliud; Pauperum scilicet *omnibus ludibrio esse.* Majestas enim, & gravitas, quæ in animo consistit, * brevissimis paupertatis terminis, metisque non includitur, ut videre est in Mario proscripto in profundo ultimarum miseriarum abjecto (ne *Q. Metellum; Petrum Rutilium exulem M. Catonem Uticensem.* referam.) Cum enim ad *Cajum Marium occidendum in privata domo Minturnis clausum servus publicus nomine Cimber (quam totam ipse deleverat) mitteretur: & senem, & inermem, & squalore absitum (strictum gladium tenens) aggredi non sustinuit; sed claritate viri obcatus (abjecto ferro) attonitus inde, ac trement fugit. Minturnienses autem Majestate illius capti, comprehensum jam, & strictum dira fati necessitate, incolumen præstiterunt.* Hæc Valer. Maximus libro secundo de Majestate, capite sexto. apud quem alia hujuscemodi videri poterunt. Et ut proprius ad eos, qui judicandi; regendique munere funguntur, accedamus, quorum paupertas rei que familiaris tenuitas, ac penuria, nil quidem animi gravitati, magnitudinique detraxit; exemplum (è multis, quæ adduci possent) nobis si *Marcus Curius. Qui Samnitium Legatis agresti se in scamno assidentem foco, atque igneo catillo cenantem, spectandum præbuit. Nam cum ad eum magni auri pondus publice missam attulissent, benignis urbis invitatus, ut eo uti vellet: vultum risu soluit protinusque: Supervacuæ (inquit) nè dicam ineptæ legionis ministri, narrate Samnitibus, Marcum Curium malle locupletibus imperare; quam ipsam fieri locupletem. ut tradit idem ipse Valerius Maximus libro quarto de Abstinentia, & Continentia, capite quinto. Catonem quoque seniore pellibus hædinis pro stragulis fuisse usum, tribusque tantum servis Hispaniam rexisse, testatur dem Valer. ibidem cap. undecimo Seneca item de consolat. ad Albinam, ad propositum nostrum paupertatem in Magistratibus animi gravitatem non minuere (eundem adducens *Curium, Homerum, Platonem, atque Zenonem*) firmat. Claudianusque in panegyri. in 4. Consulatus Honorii.*

Discitur hinc quantum paupertas sobria possit.

Pauper erat Curius Reges cum vinceret armis.

Pauper Fabricius Pyrrhi cum sperneret aurum.

Non enim animi magnitudo, gravitas, & Majestas externis indiget divitiis: quæ etiam absque que tribunalium fastigio sineque apparitorum ministerio stare potest: fortius verò ubi hæc adsunt, ut in Judicibus, Magistratibus, à quibus contemptio debet abesse timor, licet desint divitiæ, modò generosus non deficiat spiritus. Scire in hanc

hanc sententiam Plinius Junior libro 8. epistolar. Maximo suo scribens, in hæc verba. *Nec timueris contemptum, an contemnitur, qui imperium, qui fasces habet? nisi qui humilis, & sordidus, & qui se prius ipse contemnis?* & Seneca d. lib. de Consol. ad Albinam. *Nemo ab alio contemnitur (inquit) nisi à se contemptus est. Humilis, & projectus animus fit illi contumeliæ opportunus.* Pulcherrimus ad propositum tex. in auth. de mand. Princip. Patrocina quoque. coll. 3. ibi: *Neque sit tibi cura cujuslibet sint hæc agentes domini. Sufficit enim per omnia tibi ad perfectam fortitudinem & Lex, & Imperii favor.*

Hujus quoque veritatis evidens præbet testimonium *Ca. Flavius* (libertino patre natus, *Ædilis Curulis* cum ingenti nobilitatis indignatione creatus.) Qui cum ad visendum ægrum collegam suum veniret, neque à nobilibus (quorum frequentia cubiculum erat completum) sedendi loco reciperetur; sellam Curulem afferri jussit, & ea honoris pariter, atque contemptus sui vindex confedit, ut scriptum reliquit *Valer. Maxim.* (cujus sæpè mentionem facere cogimur) lib. 2. de frugalitate, & innocentiâ, c. 2.

Denique sic imperandum, jusque reddendum *Consultus* monet in l. *Observandam*, § 9. in fin. *D. de offic. Præs. ut auctoritatem dignitati ingenio suo auget*, tanquam divitiæ ad id opus non sit; sed probitate ingenioque, quod magnos, reverendosque homines reddit, non divitiæ, ut optimè cecinit *Ovidius* libro 1. de *Ponto*, eleg. 7.

*Si modo non census, nec charum nomen avorum,
Sed probitas magnos, ingeniumque facit.*

Pecunia enim (ut inquit *Seneca* dict. loco de consolat.) nil ad animum pertinet. & iterum ibi: *Animus est, qui divites facit.* & epistolar. lib. 16. epistola 99. *Valentior omni fortuna animus est* (inquit.)

Non secunda ratio, vel fundamentum contrarium, ex connexionem, & vicissitudine avaritiæ cum paupertate, auctoritate *Scipionis Æmiliani* confirmatum obstat. Cui in primis ex solutione assignata primo argumento, legibusque pro contraria parte adductis responderi potest. Ideò nempe * forte *Æmiliani* sententiam obtinuisse, quòd de proprio patrimonio expendere ad muneris implementum pauper, qui in *Hispaniam* contra *Viriatum* mitti contendebat, debuisset. Vel ratione morum, vitæque cum paupertate conjunctæ, non solius paupertatis, si vel de proprio patrimonio aliquid expendere necesse non foret, vel mores, vitæque inculpata esse. Cum toties à populo Romano ad eadem, vel majora munera (ut sat dictum remanet: pauperes fuerint electi; speciosissimæque officio suo functi. Nec avaritiæ adversus pauperes cupiditatis, in honestique lucri ita urget præsumptio; tantaque conjunctio cum paupertate avaritiæ est vel cupiditati, ut sufficiens, potensvè causa arcendi pauperes ab harum dignitatum, munerumque impetratione, vel exercitio sit. Quinimò tantùm ab hoc abest; ut sæpè avaritia, cupiditasque divitiarum comes sit, divitesque insequatur, non pauperes, qui magis liberales & minùs cupidi esse solent. Eodem enim gradu quis dives est, * & avarus, & cupidus. Quod & docet experientia, pluresque auctoritates demonstrant. Initium præbeat *Valer. Mart.* epigram. lib. 12. epig. 10. de *Africano*.

Habet Africanus milies, tamen captat.

Per. sayr. 3.

Quis modus argento?

Ovid Fastor. lib. 1.

*Creverunt & opes, & opum furiosa cupido,
Et cum possideant plurima, plura petunt.*

*Sic quibus intumuit suffusa venter ab unda,
Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ.*

Horat. lib. 3. carmin. oda 24.

Scilicet improba

Crescunt divitiæ, tamen.

Curtæ nescio quid sempor abest rei.

Et lib. 2. oda 2.

*Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo*

Corpore langor.

Et lib. 3. oda 16.

*Crescentem sequitur cura pecuniam,
Majorumque fames.*

Claudian. in panegy. 2 in laudes Stiliconis,

At primum scelorum matrem, quæ semper habendo

Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,

Trudis avaritiam, cujus fedissima nutrix

Ambitio, quæ vestibulis, foribusque potentum.

Excubat, & pretiis commercia possit honorum.

Firmat etiam *D. Gregor. lib. 15. moral.* in hæc verba, *Avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur, Divitiæ namque possessorem suum exstinguere cogunt.* & *Senec. De morib. Pecunia non satiat avaritiam; sed irratat.* & de benefic. libro secundo *Majora cupimus* (inquit) *quo majora venerunt, multoque incitator est avaritia in magnarum opum congestu collocata. Ut flammæ infinitæ acrior vis est; quò ex majore incendio emicuit: Æquè ambitio non patitur quemquam in ea mensura honorum conquiescere; qua quidam ejus fuit impudens votum!* & ibi: *Cupidetas porrigit, & felicitatem suam non intelligit.* & epistola 120. libro 21. *Neminem pecunia divitem fecit, imò contra, nulli non majorem sui cupiditatem incussit. Quæris quæ sit hujus rei causa; Plus incipit habere posse, qui plus habet* Alter quoque *Senec. in Hercule furente actu 1. sic.*

Hic nullo sine beatus

Componit opes, gazis inhians,

Et congesto pauper in auro est.

Pauperes verò minùs cupidos, * avarosque esse, 73 ostendit idem *Mart. libro 5. epigram. 18 ad Quintianum.*

O Quintiane, liberalis est pauper.

Salomoque in Proverb. Homo indigens misericors est.

Juvenal. satyr. 14.

Crescit amor nummi quantum ipsa pecunia crescit,

Et minus hanc optat, qui non habet.

In hujusque rei confirmationem adducit *Barthol. Cæpol. (in tract. de Imperat. milit. deligendo, versic. Pro Imperatore vero) Cæcum de Asculo lib. 4. cap. 13. ditentem Quanto è piu ricco Inuom; tanto è piu avara.* Firmatque etiam *Pat. Ferdinan. Rebell. de obligat. justit. part. 2. libro 12. de contract. ludi. quæst. 4. sect. 1. numero 5. versic. Aliud caput.*

Utque de veritate opinionis, votique nostri constet apertius, huicque dubitationi, vel objectioni additus præcludatur; concedamus, & pauperes, & divites avaros, * cupidosque esse; juxta *Jerem. 74 cap. 6. A minore quippè usque ad majorem, omnes avaritiæ student.* & cap. 8. *Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus, quia à minima usque ad majorem omnes avaritiæ student.* & *Uai. cap. 56. Omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, à summo usque novissimum.* Id ipsum *Horat. (de avaritia loquens) libro 2. sermon. satyr. 3.*

Maxima pars hominum morbo jaclatur eodem.

Et lib. I. satyr. I.

At magna pars hominum decepta cupidine falsa,

Nil satis est, inquit.

Valer. Mart. libro duodecimo dict. epigram. 10. ad African.

Fortuna multis dat nimis, satis nulli.

Desiderium enim divitiarum (secundum Aristot. Polit. lib. I.) vadit in infinitum, & Topic. 3. pauperes dicuntur omnes secundum appetitum.

75 Concesso itaque, omnes divitiarum cupiditate, avaritiaque teneri, ejusque esse contagione infectos; facilius tamen pauperum, quàm divitum saturatur, * expleturque, juxta illud Martialis libro I. epig. 79. de leone, & lepore.

Nec gaudet tenui sanguine tanta satis.

Præda canum, lepus est vastos non implet hiatus.

Senecæque epistolar. libro decimo-actavo, epist. 109.

De sunt inopiæ multa, avaritiæ omnia.

76 Ex quibus deducitur aptiores etiam ex hoc capite ad Magistratus * pauperes divitibus esse, vel quia non cupidi, vel minus saltem. Quique neque divitiarum cupiditate, earum augendarum desiderio, amittendivè timore turpia committent.

77 Quod secus in divitibus * est. Eleganter in hanc rem Juvenal. satyr. 14.

Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto.

Per glaciem perone tegi, qui summovet Euros

Pellibus inverfis: peregrina, ignotaque nobis

Ad scelus, atque nefas, quodcumque est, purpura ducit.

Neque enim solum (ut inquit Cicero in prim. paradox. de Judicibus loquens, relatus à Barthol. Cœpol. in dicto tractatu de Imperator. milit. delig. versicul. Pro Imperatore verò, numero 44. hanc eandem nostram in præsentem firmans sententiam) ea, quæ habent libidine augendi cruciantur; sed etiam amittendi metu. Cujus potentiam opt. mè perpendit Seneca in libro I. de tranquillit. vitæ, cap. De mutatione animi. Itaque (inquit cogitandum est, quanto levior dolor sit, non habere, quàm perdere & ibi: Erras enim si putas animosius detrimenta divites ferre. & ibi Tolerabilius autem est, ut dixi, faciliusque non acquirere, quàm amittere. & epistolar. libro primo, epistola 5. in fin. Multa bona nostra nobis nocent. Timoris enim tormentum memoria reducit, providentia anticipat.

Divitum metum benè depinxit Juni. Juvenal. satyr. 10.

Pauca licet portes argenti vascula puri

Nocte iter ingressus, gladium, contumque timobis,

Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Et Ovid. de Nuce.

Sic timet insidias, qui se scit ferre viator

Cur timeat, tutum carpit inanis iter.

Et Seneca in libro de Paupertate, Nudum latro transmittit, etiam in obsessa pauperi via pax est.

Alter quoque Seneca in Hercule Oetæo actu 2.

Cesper Tyrio mollior ostro

Solet impavidos ducere somnos.

Aurea rumpunt tecta quietem.

Vigilesque trahit purpura noctes.

O si pateant pectora ditium,

Quantos intus sublimis agit

Fortuna metus! Brutia coro

Pulsante fretum mitior unda est.

Pectora pauper secura gerit, &c.

Potensque est hujusmodi metus, ut à recta via di-

vites declinare faciat, juxta illud Ecclesiast. capit. 31. Beatus dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia, & thesauris. Quis est hic? & laudabimus eum: fecit enim mirabilia in viva sua.

Quarè rectiores pauperes, æquique amantiores * existere solere & bene & supra dicta, & quod scripsit Mart. lib. II. epigram. 6. in laudem Nervæ Trajani ostendunt.

Tanta tibi est recti reverentia Cæsar, & aequi,

Quanta Numæ fuerat; sed Numæ pauper erat.

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Firmat hoc idem Seneca in lib. de Pauper. Abstrahunt à recto divitiæ (inquit.) epistol. lib. 3. epist. 20. Multum est non corrumpi divitiarum contubernio. & de formula honestæ vitæ tit. de remediis fortuitorum. Accepit ille grandem pecuniam, absque dubio superbiam accipit. & epistol. lib. 14. epistol. 95. Nam quasi ista inter se contrariisunt, bona fortuna, & mens bona. & Tragicorum lententias, carminaque referens, Epist. 115.

Sine me vocari pessimam, ut dives vocer.

79 Quod & divitiarum desiderium, & amittendi efficit metus. Ideoque in Prædicatoribus * ad nudam proferendam veritatem, vitiaque exprobanda, multum interesse, prodesseque paupertatem (si præ dicta ratione) advertit Alfons. de Madrig. in tract. de Episcop. Paroch. &c. tract. de prædicator. cap. de paupertate prædicatoris. Id Joannis Baptistæ autoritate firmans, qui solus cum pauper esset, Herodem reprehendere, carpereque est ausus; cum multi alii essent, quibus hoc etiam incumberebat munus, quos metus perpendi bona detinuit.

80 Ex quibus satis etiam auctoritati Auli Gellii * adducta*, numer. 23. Divitias obsidis loco haberi, nilque turpe divites committere, ne eas perdant, audere, responsum est. Tum quia ex jam dictis contrarium facile licet colligere; tum quia adeo in divitibus potens est divitiarum augendarum amor; ut in hominum notitiam non ventura scelera, injusta pacta, & conventiones, quas secreto, & occultè celebrant, facile sibi persuadeant. Id quod etiam apertè demonstrant, quod de Marco Crasso, & Quinto Hortensio (potentissimis populi Romani viris, Lumina Curia, forique Ornamenta) tradit Valer. Max. de avaritia lib. 9. cap. 1. Quique scelus, quod vindicare debebant, inhonesti lucri captura invitati, auctoritatibus suis texerunt. Cum enim L. Minutio admodum locupleti quidam testamentum falsam supposuisset, ejusque confirmandi gratia prædictos Marcum Crassum, & Q. Hortensium aduisset, tabulis eum hæredem instituerunt.

Unde regulariter meliores divitibus pauperes * esse, profitetur Paul. Montan. de tutor. & curat. 18 cap. 36. de excusat. tutor. regul. 2. per tot. Pluraque ad id scripsit Andre. Tiraquell. in l. si unquam, verbo Bona, num. 3. C. de revoc. donat. Firmatur etiam ex Seneca declamat. libro 8. declamat. 1. Magis Deos miseri (inquit) quàm beati colunt. Et in libro de Divina providentia. Quarè tamen (ait) Deus tam iniquus in distributione fati fuit; ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adscriberet? Ex Horatio quoque lib. 2. sermon. satyr. 2.

Cur eget indignus quisquam, te divite? quare

Templa ruunt antiqua Deum?

Ex rationeque statim assignata à Seneca dict. libro de Divina providentia. Ipse ignis aurum probat, miseria fortes viros. ubi multa alia similia adducit. & in libro de Prosperitate, ait, Hos itaque Deus, quos probat, quos amat, indurat, recognoscit, exercet. Similiaque referuntur verba in cap. non omnis, 2.

& in

Et in cap. non osculatur, 3. in ordine, 5. quæst. 6. Sic etiam Plinius in panegyrico ad Trajan. inquit. Cum secunda fœlices, adversa magnos probet.

De divitibus autem dicitur Matthæi cap. 19. Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in Regnum Cœlorum. Et iterum dico vobis, facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum Cœlorum. Ex præter alia vitia, quæ divitiæ gignunt, ex eisque oriuntur (quæ ne fusè vagemur, omittimus, aut obiter enarrabimus) non minorem obtinet luxuria locum. Divitem enim præsumi luxuriosè vivere, † tradit Jac. Men. de præsumpt. lib. 1. q. 15. n. 32. Adducoque tex. optimum (à nemine quem viderim ad id ponderatum) in l. fin. §. filiis autem, versic. Melius enim est, C. de bonis, quæ liber. & Ovid. de remed. Amor. lib. 2.

Gnosida fecisses inopem, sapienter amasset.

Divitiis alitur luxuriosus amor.

Cur nemo est Hecalem, nulla est, quæ cæperit Irum?

Nempè quod alter egens, altera pauper erat.

Non habet unde suum paupertas pascat amorem.

Et de Arte Armandi lib. 2.

Luxuriant animi rebus, plerumque secundis.

Juvenal. satyr. 6.

Nunc patimur longæ pucis mala sevir armis.

Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.

Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo.

Paupertas Romana periit. Hinc fluxit, ad Histros,

Et Sybaris colles, hinc & Rhodos, & Miletos,

Atque coronatum, & petulans, madidumque Tarentum.

Prima peregrinos obscæna pecunia mores.

Intulit, & turpi fregerunt secula luxu

Divitiæ moles.

Claudianus quoque de raptu Proserpin. libro 3.

Haud equidem invideo (nec enim livescere fas est,

Vel nocuisse Deos) sed euod dissuasor honesti

Luxus, & humanas oblimat copia mentes.

Quadam gentes beneficio egestatis non novere luxuriam, inquit Seneca de ira libro 3.

Multa divitiarum mala congerit D. Chrysostronus super Genes. homil. 23. 33. & 49. & homil. 13. super 2. epist. ad Corinth. & homil. 7. de pœnit. & homil. de avaritia. Inter quæ in primis luxuriam assignat ibid. Opes luxuriæ occasio, malitiæ scola, turpis vitæ, & defluentis causa, animi corruptela, via ad diversa ferens mala. Plura congestit Guil Bened. in cap. Raynuntius, verb. Cuidam Petro tradiderunt, numero 25. versic. Primò sunt elati. Irritamenta malorum eas vocavit Ovidi. Metamorph. lib. 1.

Quasque recondiderat, stygiisque admoverat umbris.

Effodiuntur opes, irritamenta malorum.

Diciturque Ecclesiast 11. Si dives fuerit, non eris immunis à delicto. Vetustq; est proverbium, Dives, aut iniquus, aut heres iniqui: de quo testatur Andr. Tiraquel, in d. l. Si unquam, verb. Bona, num. 3. Pulchrè in id Seneca controvers. libro 3. controvers. 15. sub vers. Favianus, Noli pecuniam concupiscere. Quid tibi dicam? Hæc est, quæ auget discordiam. Urbes, & terrarum orbis in bellum agitat. Humanum genus cognatum naturæ in fraudes, & scelera mutua instigat. Hæc est, quæ senes corrumpit. & epistol. libro 13. epist. 88. Hanc præcedentem causam divitiæ habent, instant animos, superbiam parant, invidiam contrahunt, & usque eò mentem alienant, ut fama pecuniæ nos etiam nocitura delectet. & de ira libro tertio. Circa pecuniam plurimum (inquit) vociferationis est. Hæc fora defatigat, patres, liberosque committit, venena miscet, gladios tam percussoribus, quàm legionibus tradit. Hæc est sanguine nostro delibuta. Propter hanc uxorum, maritorumque noctes strepunt litibus

& tribunalia Magistratum præmit turba, Reges se-viunt, rapiuntque, & civitates longo sæculorum labore constructas evertunt. Et nè in his longior fiat seimoster (post multa alia divitiarum maja, quæ congerit idem ipse in lib. de paupertate) adductaque etiam à Petr. Rebuff. in 1. tom. ad constit. Gallic. tit. de sentent. provis. art. 3. gloss. ult. n. 1. illaque carmina,

Divitiis uti, res est damnosa saluti.

Paucos crede bonos, quos habet aris honos

Mollities vestis, coitus, gula, cura quietis

Possunt luxuriæ quatuor esse notæ)

Divitias à vitiis † denominari (si Valeriano solertissimo antiquitatum indagatori, his duobus carminibus testanti, credimus) scire sufficiat. 83

De vitiis, quòd divitiæ cogegentur, apertum est,

Nomen idem vitiis, divitiisque datum.

Firmat præfata Senecæ sententia in Hippolyto. actu 3.

Res humanas ordine nullo

Fortuna regit. spargitque manna.

Munera cæca, pejora fovens.

Et ibi:

Tradere turpi fasces populus

Gaudet; eosdem colit, atque odit.

Tristis Virtus perversa tulit

Premia recti: castos sequitur

Mala paupertas: vitioque potens

Regnat adulter.

Supra dictisque omnibus, & sententiæ, quam sequimur, ac defendimus (pauperes honoribus, publicisque officiis decorandos, divitibusque etiam præferendos) auxiliatur: Quia in Judicibus non ea consideranda paupertas est, quæ quasi compellat, malumque aliquod perpetrare, turpeve quidquam committere cogat. Cùm salarium Judici secundum officij, ipsiusque qualitatem constitui † leges jubeant. Authen. de Pratorib. populi, cap. 3. versic. Oportet ergo, collat. 2. novell. 13. ibi: Et enim neque citra usum consolationis eos relinquimus, sed unicuique eorum tot solidos occasione annuarum annis singulis dabimus, quatenus hi sufficientes his, nulli acquiescant furto, aut venalitati. Authen. in judic. sine quoquo suffrag. §. Cogitatio igitur collat. 2. novell. 8. authen. Jusiurand. quod præstatur ab his. coll. 2. §. Juro quoque, auth. de mand. Princip. §. Festinabis, collat. 3. & §. Illud tamen, authen. de Judicib. §. Hoc autem, versic. Et neque, collat. 6. Notatur in cap. Cùm ab omni, extra de vit. & honest. Cleric. Jason. in l. Ne quicquam, n. 2. D. de offic. Proconsul. Specul. in titulo de salar. §. 1. n. 8. Angel. & Jas. in §. Tripli, instit. de actionib. Decius in l. Diem functo, n. 5. (& ibi communiter Doctores) D. de offic. Assessor. D. v. Thomas 2. 2. quæstione 71. artic. 4. Petrus Nunnez de Avendanno de exequend. mandat. c. 2. n. 7. Camill Borrell. de compromisso. p. 5. glossa 2. n. 1. & sequentib. & de Magistr. edict. libro 1. capite 13. n. 23. Petrus Folier. ad constitut. Regni, constitutione Pervenit, n. 23. & constitutione. Ad hoc volentes, num. 3.

Idque etiam præter sportulas sibi debitas, ut quæstione 28. n. 3. & sequentib. dicemus. Unde Ælius Lampridius in Alexandro Severo, inquit. Judices cum promoveret, exemplo veterum (ut Cicero docet) & argento, & necessariis instruebat, ita ut Præsides provinciarum acciperent argenti P. vicena Phiales senas, mulos binos, equos vinos, vestes forenses binas, domesticas singulas, balnearias singulas, aureos centenos, coquos singulos, & si uxores non haberent singulas concubinas, quod sine his esse non possent, reddituri deposita administratione, mulos, equos, muliones, & coquos; cætera sibi habituri, si bene gessissent, in quadruplum reddituri, si malè. Refert Camill. Borrell. de Magistrat. edict. dict. capite 13. n. 29. hæc n. 30. adjiciens. Sed

Sed & Trebellius Pollio in Claudio epistolam refert, ex qua usus similis constat. Valerianus ad Zosimionem Procuratorem Syriae. Claudium Illiritianae gentis virum, Tribunum Martia quintae legionis fortissima dedimus virum devotissimis, quibusque ac fortissimis veterum praefendum. Huic salarium de nostro privato arario dedimus, annuos frumenti modios tria millia, hordei sex milia, laridi libras duo milia, vini veteris sextarios tria milia quingentos, salis modios viginti, cerae pondo centum quinquaginta, fœni, paleae, aceti, oleis, herbarum, quantum satis est, pellium tentoriarium decurias triginta, mulos annuos sex, equos annuos tres, Camelas annuos decem, mulas annuas nonem, argenti in opere annuas pondo quinquaginta, & in strenis quinquaginta septem, & trientes centum sexaginta. Item sicophondas undecim, item incæveos. & schyphos, & zuma pondo undecim, tunicas ruffas militares annuas, sago clamides annuas duas, fibulam auream cumacum Cypream unam. Baltesum argenteum inauratum unum unciarum septem, torquem libralem unum, cassidem inauratam unam, scuta chryso-graphata duo, lorica unam, quam refundat. Lanceas Herculianas duas, Alcides duas, faces fœnarias quatuor, coquum, quem refundat, unum, mulieres speciosas ex captivis duas, albam subericam unam, cum purpura subcubitana, subarmalem unum, structorem, quem refundat, unum, cum purpura Maura, notarium, quem refundat unum, latum-clavum, quem refundat, unum, venatores, qui obsequantur, duos, carpentarium, unum, curatorem Praetorii unum, aquarium unum, piscatorem unum, ligni quotidiani pondo mille, si est copia, sin minus quantum fuerit, & ubi fuerit, coctilium quotidiana battilla quatuor, balneatorem unum, & ad balnea ligna, sin minus lavetur in publico. Jam cetera, quae propter munitias suas scribi nequeunt; pro moderatione praestabis. Aliam consimilem epistolam transcribit idem ipse Camill. Borrel. eodem num. 30. quam apud eum videre licet.

85 Turcarum praeterea Imperatorem plurima Judicibus † quot annis donare (post Joannem Antonium Menanium de moribus Turcarum) scribit Ferrandus Adduensis, explicationum libro primo, capite nono.

86 Sic & Bailli, ac Senescali in Gallia sua habent salaria † & stipendia, de quibus Francisc. Marc. decis. Delphinat. 794. par. 1. tradit idem ipse Camill. Borrell. d. cap. 13. numero 31. & 32.

87 In nostro etiam Hispaniae Regno taxari Judicibus ordinariis congruum salarium jubet Regia lex 10. titulo 5. libro. 3. novae Reg. collectio. ibi: Y el Presidente, y los del nuestro Consejo tassan el salario à los Tenientes, y Alcaldes razonablemente, como bien visto les fuere, y se informen de lo que les dan, y provean como sean convenientemente pagados, porque assi entendemos que cumple à la buena gobernacion, y administracion de la Justicia, y descargo de nuestra Real conciencia Y que la tassacion que hizieren de los salarios, la pongam en las cartas de Corregimiento que se dieren, como se ha acostumbrado hazer. Idem; & in superioribus Judicibus observari, plusquam notum est.

88 Quod & apud Ecclesiastica tribunalia non solum obtinere: sed etiam in foro conscientiae debere Episcopum, † vel Praelatum Ecclesiasticum Vicario, vel Judici salarium constituere, & solvere, notant Didac. de Segura in suo directorio judicium Ecclesiasticor. cap. 14. nu. 36. ita practicari dicens, Joann. Matienço in dialogo Relator. lib. 3. cap. 32. num. 9. Flores Diaz de Mena variat. quaest. lib. 1. quaest. 8. §. 1. num. 6.

89 Et haec quidem salaria Judicibus debita de jure communi è Fisco † (ut jam latè deduximus) solvebantur. notant etiam Afflict. & alii relati per Petr. Nuñez de Avendann. cap. 2. num. 2. versic. Et haec judicium salaria.

Jure autem Regio, de bonis communibus, † hoc est, 90 de los propios, hujusmodi solvuntur salaria, ex tex. in l. 7. tit. 16. lib. 2. Ordinar. l. 5. tit. 5. lib. 2. novae Reg. Collect. Quodque moribus receptum dicit Covar. pract. quaest. cap. 4. num. 5. post med. Si autem propria Civitas, vel populus nulla, insufficientiavè habeat: collecta † eis, qui aliàs contri- 91 buere in collectis solent imponetur, dictis juribus supra, advertitque etiam Avendan. loco proximè relato. versic. Hodie autem, Joan. Orozc. in l. fin. n. 10. D. de offic. Assessor. Fietque in capita, † (ut ex 92 supra adductis) tradit Alfons. de Azved. in d. l. 5. tit. 5. lib. 3. Reg. Collect. num. 1. Flores Diaz de Mena dict. quaest. 8. §. 1. num. 14.

Et an etiam Judici infirmo, † absenti, mortuovè 93 ejus hæredibus debeatur? Et an in anni principio, vel fine solvendum sit? diximus quaest. 28.

Unde cum in Judice cui salarium constituitur, & vilitatis, & suspicionis ob magnam necessitatem, deficiat ratio; & argumenta quoque jam relata deficient. Illudque pariter de pauperibus, qui ab accusando, à testimonio, & à tutela removentur, ex dictis à Nobis quaest. 1. numero 29. † Praeterea quia 94 pauper diligens, & probus, ob solam paupertatem non removetur, text. in 2. fin. instit. de suspect. tutor. & ibid. Accurs. verb. Removendus non est, l. Suspectum, 8. D. eodem, ubi etiam gloss. & in l. 2. C. de tut. & cur. qui non sat. ded. sed ex defectu satisfactionis, ut notat Accurs. dict. locis. Id quod in iudicibus etiam contingit qui ante satisfactionem ad officia non admittuntur, ut dicemus quaest. 53. num. 12. § Patet ex tam longè deductis & responsio contrariis, & firmam, veramque hanc, quam defendimus sententiam, eamque tenuerunt † Matienç. in 95 dialog. Relat. 4. par. cap. 8. ex num. 9. cum seqq. Bart. Coepol. in d. tractat. de Imperat. militum delig. vers. Pro Imperatore, nu. 42. Petr. Gregor. lib. 47. syntagmat. capit. 10 num. 17. Cum quibus etiam (ubi saltem iudicibus salarium constituitur) tenet Camil. Borrel. de Magistratum edict. d. lib. cap. 13. num. 22. & seq. hancque sententiam veram, & apud politicos obtinere, testatur; Homobonus in tractatu de humana vita statibus, 2. par. fol. mihi 649. Marta de jurisdict. 1. par. c. 7. num. 15.

Optimamque ad regimen, Magistratusque gerendos paupertatis † à cupiditate alienae qualitatem 96 esse, asserit S. Thom. lib. 4. de regimine Princip. c. 15.

Non tamen de pauperibus omnino vilibus, & abjectis, de quibus sentire contrariae partis assertores videntur, supra dicta (ut jam advertimus) intelligenda sunt. Eos namque, & Magistratibus ineptos esse diximus, & docet Aristotel. 2. Politicor. c. 9. Sunt enim (ut idem ipse ibidem lib. 4. cap. 11. testatur) occultè pravi, & in rebus exiguis fraudatores, ideoque Magistratum gerere nescire, sed ad parendum aptos esse. Bonus ad propositum text. de jure Regio in l. 2. tit. 9. par. 2. De quibus loqui, non obscure demonstrat Consultus in d. l. Rescripto, 6. de muner. & honor. Inque omninò exhaustis pauperibus ejus dictum, Philosophique proximè relatam assertionem intelligit Leander. Galgan. de jure public. libro 2. tit. 3. numero 16. & latius, ac apertius libro 2. tit. 5. n. 35. & seq.

Denique (ne per mendicata suffragia procedere videamur) pro nostra sententia est text. expressus de noviori Collectionis Reg. jure in l. 2. tit. 5. lib. 3. novae Collect. ibi: Y que el Corregidor sea tal, que cumpla a nuestro servicio, y a la execucion de la Justicia, proveyendo al oficio, mas que a la persona: y que sea persona llana, y no poderosa.

Ergò mediocris, conditionis homines † ad Reipublicae regimen, Magistratusque aptiores esse, ita ut nec valde potentes, ac locupletes, nec omnino paupe- 98 res

res viles, egentes, & inopes ad eos assumantur, constat, traditque (ex doctrina Aristote. d. lib. 4. Politic. quam valde extollit, Patritius in sua Republica lib. 1. tit. 4. pag. 15. ad fin. sic dicens: Mediores certe, qui neque abjecti sunt, neque opulentia nobilitatis nimis exultant; longe modestius præsent. & per eadem fere verba, idem ipse ibi lib. 6. tit. 5. pag. 153. Ad idque respexisse 5. l. 2. novæ Reg. Collect. colligitur. Et expressius providit d. l. 2. tit. 9. par. 2. ibi: Estos a tales non deven ser muy pobres, nin muy viles, nin otrosi, muy nobles, ni muy poderosos. Tenent etiam Joan. Matienz. d. cap. 8. num. 19. Jacob. Simanc de primogen. lib. 4. cap. 6. §. 7. & Petr. Cened. Collectan. juris Cano. 27. nu. 11. par. 1. Bobadilla d. lib. 1. cap. 11. in princip. §. num. 4. §. 5. Gal. ganet. ubi proximè.

Namque divitibus si Respublica excellentiam honorum tribuat, * afficiunt alios injuria, ut testis est Philosoph. 5. cap. 1. in eos-que superbiunt juxta illud. Horat. epod. oda 4.

Licet superbus ambules pecunia, &c.

Eleganterque Senec. in Hippolyto.

Cur facta parvis habitat in testis Venus;
Mediumque sanos vulgus affectus tenet,
Et se coercent modica? Contra divites,
Regnoque fulti, pluraque fusè petunt.

Quod non potest, vult posse qui nimium potest.

Pro coronide denique hanc præclare opinionem confirmantia Imperatoris Macrini elegantia verba (quæ in oratione ad exercitum in Imperii sui ingressu, ac primordio habita protulit) libenter refero. Neque est tamen (ait.) quod quisquam indignum Imperio censeat, aut fortunæ crimen putet esse, quod ex Equestri ordine ad Imperium pervenerim. Nam quod obsecro nobilitas ipsa, nisi morum benignitas adsit, & humanitas? Siquidem fortunæ munera etiam pariam dignos exornant, animi virtus propriam cuique gloriam conciliat. Et claritas quidem generis, divitiæque atque id genus reliquæ, & si beatorum propria putantur minimè in ipsis (ut pote ab aliis tradita) laudantur. Lenitas autem, ac benignitas; & si ipsis quoque admirationi sunt; attamen habenti quoque, laudem accumulanti. Quid enim vobis profuit Comodi nobilitas? Antonini paterna successio? Scilicet ejusmodi homines quasi ipsi debitam hæreditatem adepti, veluti proprio patrimonio per contumeliam abutuntur. Qui autem à vobis Imperium acceperunt (veluti in perpetuum obstricti) etiam referre gratiam pro meritis enituntur. At hæc Patricia Principum nobilitas sæpe numero in superbiam vertit, despectis omnibus, veluti inferioribus. Et alia pulchra ibi, prout Herodian. de Imperatorum Romanorum præclaris gestis, lib. 5. refert.

Ex quibus satis jam abundeque patet, pauperes (dummodo sordidi, viles, & abjecti, malisque moribus imbuti non sint, sed honestæ probatæque vitæ, virtute, ac literis præditi) ad Republicæ honores, officia, & dignitates eligendos, ac divitibus etiam præferendos fore. Et quid in Ecclesiasticis electionibus; quæstione sequenti (ut jam huic finem imponamus) adiciemus.

Utrum admitti, Eligivè ad beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, aut etiam diviti, vel minùs pauperi digniori præferri pauper debeat;

S U M M A R I U M.

1 Pauperes ad beneficia, vel dignitates Ecclesiasticas admittendi non sunt, & num. seqq.

Contra num. 12. & seqq.

- 2 Beneficia Ecclesiastica dignioribus conferenda sunt. Et idem in majoribus dignitatibus, ibi: in fin.
- 3 Episcopus eligens ad beneficium dignum, omisso digniore, mortaliter peccat, licet de digno facta electio teneat. ad restitutionem deinde digniori ipsi obnoxius est, num. 10.
- 4 Ad beneficia curata etiam in mensibus Apostolicis, sive per reservationem in Curia vacantiæ, dignior eligendus est.
- 5 Ampliatur etiam in beneficiis juris patronatus Ecclesiastici, vel mixti, partim scilicet laici, & partim Ecclesiastici.
- 6 Et etiam si pro duabus partibus jus patronatus laicorum, & pro una tantum Ecclesiastici sit.
- 7 Provisio per concursum in quibus casibus necessaria non sit? remissive.
- 8 An dignior ad jus patronatus laicorum eligendus sit? vel sufficiat dignum præsentari, eique beneficium sit conferendum?
- 9 Et quid si plures præsentati sunt?
- 11 Hodie ex Pii V. Bulla dignior dicitur habere jus in beneficio, poterisque si eo omisso, dignus tantum electus sit, appellare, novoque a Superiore habito examine, declarabitur electio irrita.
- 14 Dictio Alius, alia, aliud, similitudinem ostendit, eandemque cum præcedentibus naturam inducit.
- 15 Causa, quæ movit Pontificem ad faciendum beneficiorum reservationem, fuit, ut pauperibus clericis de beneficiis reservatis provide-ret.
- 16 Ad beneficia obtinenda, simulari solet paupertas, remissive.
- 17 Ambienda non sunt officia, tam secularia, quam Ecclesiastica.
- 18 Clerico pauperi ambire licet beneficium pro conditione sua sufficiens.
- 19 Omnes gratiæ beneficia ambitiosa sunt.
- 20 Literæ in forma pauperum, ambitiosæ non sunt, sed de justitia dicuntur.
- 21 Conferri pauperi clerico beneficium; potius de justitia, quam de gratia est cum illi sit debitum.
- 22 Pauper non solum ad Ecclesiastica beneficia admittendus est, sed etiam divitibus præferendus.
- 23 Pauper non beneficiatus in data cum beneficio concurrens, eidem præfertur.
- 24 Pauperes expectantes: etiam officiales, & familiaribus descriptis Papæ præferuntur.
- 25 Habens expectativam in forma pauperum, habenti eam in forma communi, præfertur.
- 26 Pauper idoneus concurrens ad beneficium cum divite, vel minùs paupere magis idoneo, eidem præfertur.
Fortiusque in beneficio simplicibus, & juspatronatus procedit, numero 32. & 33.
- 27 Idque non solum propria, sed etiam parentum, sororum, vel fratrum operatur paupertas.
- 28 Beneficia Ecclesiastica dicuntur panis pauperum.
- 29 Bona Ecclesiarum, bona sunt pauperum.
Pauperes honorum Ecclesiasticorum dicuntur domini, ibid.
- 30 Fructus beneficiorum, vita, & sanguis pauperum dicuntur.
- 31 Ecclesia dicitur mater pauperum.
- 34 Dignior qualiter quis, & ex quibus ad beneficia, dignitatesque Ecclesiasticas judicari debeat?

- 35 Paupertatis qualitas, & circumstantia multum simul cum idoneitate ad iudicandum quem magis dignum confert, remissivè.
- 36 Clericus pauper presentatus, magis idoneus, non solum moribus, & virtutibus; sed etiam literis, & scientia praesumitur.
- 37 Pauperes amantiores sunt literarum, quam divites. Crates Thebanus cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnam auri pondus (tanquam literarum studio repugnans) abiecit, ibid.
- 38 Paupertas una est ex clavibus, per quas januam intramus Sapientiae, Magistraque omnium artium, atque repertrix, ibid.
- 39 Respondetur contrariis.
Intellectus ad text. in clement. In plerisque 5. de election. & ad Concil. Trid. ses. 24. cap. 18. de reformat. ibid.
- 40 Dives in beneficii Ecclesiastici affectatione, si Ecclesia pauper sit, divitiisque indigeat, pauperi praefertur.
- 41 Vel si pauper illiteratus sit, magnumque beneficium, aut Ecclesiae Cathedralis Canonicatus.
- 42 Secus si pauper literatus sit, quia ad magnas debet dignitates extolli.
- 43 Cum pauperibus literatis, sicut cum nobilibus ad beneficiorum pluralitatem dispensandum erit.

QUESTIO VII.

Convenit (postquam superiori egimus quaestione utrum pauperes ad honores, & officia secularia admitti debeant) quid & in Ecclesiasticis dicendum sit, discutere. Ex cujus disputatione aliqua illi, & illius, huic accommodari poterunt Argumenta in primis, quae pauperes ad honores, secularia officia, & dignitates admitendos non esse, suadent. Inter quae non minorem obtinet locum vilitatis ex paupertate provenientis causa, ob eamque ad dignitates Ecclesiasticas admittendos pauperes non esse, * est textus expressus in clem. In plerisque 5. de elect. Cujus verba sunt: In plerisque Ecclesiis nedium (quod dolentes referimus) praesidio facultatum privatis: sed & clero carentibus & populo Christiano, multos frequenter, & religiosos praesertim improvida Superiorum provisio ad Pontificatus assumit honorem; qui nec (ut expediret) prodesse, nec praesse (ut deceret) valentes, instabilitate vagationis, & mendicitatis opprobrio serenitatem Pontificalis obnubilant dignitatis, &c.

Secundo haec eadem sententia firmatur ex eo, quia beneficia Ecclesiastica dignioribus, * idoneioribusque conferenda sunt, cap. Constitutis el. 2. 46. in ordine de appellat. c. Moyses 6. c. Licet 15. 8. q. 1. c. Metropolitano 19. 63. dist. c. 2. De offic. custod. cap. unic. ut Ecclesiast. benef. sine dimiunt. confer. Concil. Trident. ses. 24. cap. 18. de reformat. D. Thom. 2. 2. quaestio. 63. artic. 1. & 2. & quaest. 185. artic. 3. & quod libet. 4. artic. 15. & quod libet. 6. art. 9. & quodlibet. 8. art. 6. Sylvester in summa, verbo, Acceptio personarum, verb. Electio, 1. quaest. Dominic. Soto de justit. & jure, lib. 3. quaest. 6. art. 2. & lib. 10. quaest. 2. art. 3. Mercad. in summa de contract. lib. 6. cap. 27. Emmanuel Rodrig. in summa. 1. tomo, cap. 106. & 108. Martin. Navarr. in manuali, cap. 17. n. 73. & de oratio. Miscellan. 38. cum seqq. usque ad 42. D. Antonin. Adrian. Cajetan. Arag. Bannez. Vega, & plures alii, quos refert, & sequitur Nicol. Garcia in tractat. de beneficiis, 7. part. cap. 16. num. 2. Didac. Covar. in reg. Peccatum, 2. par. 7. n. 4. & 5. Didac. Perez in l. 2. tit. 6. lib. 1. Ordinam gloss. 1. Ludovic. Molin. de Hispan. primog. libro 2. cap. 5. a n. 5. & n. 69.

Flamin. Paris. de resignat. benefic. lib. 4. quaest. ultim. num. 35. 36. 39. & 40. Hieronym. Cevallos Comuni. contra commun. quaest. 659. num. 1. Marc. Anton. Genuens. in praxi Archiep. Curiae Neapol. cap. 65. n. 8. latissime Joann. Gutier. Canonic. quaest. lib. 2. cap. 11. per tot. Communem dicit Ferdinand. Vazquez Mencha. controver. illustr. lib. 1. cap. 43. n. 14. & seqq. Cardinal. Francisc. Tolet. in summa. lib. 5. cap. 4. vers. 4. & cap. 78. Steph. Grat. decis. Forens. lib. 2. cap. 211. n. 20. Joann. Hieronym. Episcop. Campanil. in suo diversor. juris Cano. rubric. 6. cap. 3. n. 32. prope infinitos, tam Theologos, quam Juristas referens, & rubrica 7. c. 6. num. 70. & 71. Idem in dignitatum superiorum electione, ut in majoribus Praelatis, Episcopis, vel Papa ex n. 72. cum sequentibus dicens; plenè etiam Alexand. Raudens. decisio. 34. in princip. & a n. 78. & 179. & decis. 33. a n. 10.

Qui omnes peccare mortaliter Episcopum * etiam idoneum, vel dignum, idoneiore vel digniore omisso eligentem, licet de digno facta electio teneat, tradunt.

Quod quidem absque dubio in beneficiis curam animarum * habentibus, etiam in mensibus Apostolicis, sive per reservationem in Curia vacantibus procedit, quia & in eis dignioris omnino electio facienda est, ex Bulla Pii V. & ita Congregatio Concilii d. cap. 18. verbo, Ecclesia reservata, declaravit.

Idemque in beneficio jurispatronatus Ecclesiastici, * vel mixti, (partim scilicet laici, & partim Ecclesiastici) observandum, notarunt Hieronym. Gonçal. in regula 8. gloss. 6. numero 135. Oliver. Beltramin. in amotot. ad Alexand. Ludovic. decis. 494. n. 6. declaravitque Congregatio supra, vers. Juspatronatus laicorum. Ubi etiam idem decrevit, & si pro duabus partibus juspatronatus laicorum sit, * & pro una tantum Ecclesiastici, adhuc enim debet per concursum fieri provisio, digniorique beneficium conferri. Tradit latè Herculan. Marefcot. variarr. esolution. lib. 1. capit. 5. 2. n. 2. usque ad 8. inclusive. Sex inibi assignans fallentias, quibus provisio * per concursum necessario facienda non sit: ad quae videndus etiam Stephanus Gratian. dict. capit. 21. ex n. 9. cum seqq.

Quod & in beneficiis jurispatronatus laicorum * procedere, voluerunt Didac. Covarruv. in d. cap. Peccatum, 2. part. 7. n. 5. Mandos. ad Lapiam allegat. 22. Gratian. dict. n. 9. & sequentibus, Gutier. dict. capit. 11. n. 19. & sequentibus, Episcop. Campanil. dict. rubrica 6. capit. 3. n. 31. versiculo, Patronus quoque.

Licet contrarium tenuerit Lambert. de jurepatron. 1. par. lib. 2. quaest. 10. art. 3. num. 13. & 34. dicantque probabile Emanuel Rodrig. in summa. tom. 1. cap. 106. num. 8. Petr. Ledesm. in sim. 2. par. tract. 7. cap. 2. 7. conclus. difficult. 9. & Bannez, quos refert Nicol. Garc. d. cap. 16. n. 19. Hanc quoque tenens sententiam, per dict. cap. 18. Concil. Tridentini, de digno, vel idoneo tantum quoad patronum laicum agente: ad quod forsitan non advertisse Joan. Gutier. loco supra dicto, notat difficultatibus, contrariisque respondens, n. seqq. usque ad 25. inclusive. Et ita censuit, declaravitque Congregatio in d. 2. Quod si juspatronatus laicorum sit, Alexand. Ludovic. decis. 494. n. 1. & ibid. Oliver. Beltrami. in ejus annotationib. (alios referens) n. 3. ubi unicus tantum à patrono laico electus, vel presentatus est; sufficere enim si idoneus sit, licet alii adsint digniores, nec concursus fiat necesse est; secus si plures presentati sint, * tunc enim examen inter ipsos presentatos fieri, idoneiorque ad Episcopo institui debet, ut d. loco declaravit Congregatio.

gregatio, & in versic. *Evemiente vacatione*, Alex. Ludovic. *sup. num. 2.* & *ibid.* Oliv. Beltram. *de n. 3.* sic sæpissimè judicatum per Rotan. referens. Adeoque prædicta obligatio (digniores dignis omittis, eligendi, in casibus hujusmodi qualitatem exigentibus, jam supra notatis) Episcopum arctat; ut non solum aliter faciens mortaliter (ut diximus) peccet; sed & digniori ipsi ad restitutionem * teneri, asseverent Sylvester, *verb. Institutio*, 3. q. vers. 2. Bart. à Medin. *in summ. lib. 1. cap. 14. §. 32.* Ludovic. Lopez *in instruct. conscient. 1. tomo capit. 125. §. 127.* Petr. Ledesm. 2. part. tractat. 8. cap. 4. 1. conclus. & cap. 8. Emanuel Rodrig. 1. tomo, cap. 108. n. 6. Paludan. Ricard. Cajetan. Petr. Navar. Salon. Aragon. & Bannez *adducti per Nicola. Garciam dict. cap. 16. n. 30.* Qua de re late per ipsum ex n. 26. usque ad 61. & Joan. Gutier. *d. cap. 11. ex numero 47. §. sequentibus.*

11 Hodie namque dignior ex *Pii V. Bulla* jus * in beneficio habere dicitur, ut per Nicol. Garc. *supra numero fin.* Poteritque se omisso, dignoque tantum electo, appellare, ac novo à Superiore præhabito examine, declarabitur electio irrita, ex dicto capite 18. Concilii; nominatim que per Motum proprium ejusdem *Pii V.* super Collatione Ecclesiarum parochialium (qui est 33. in bullario, ubi dicti Concilii renovatur dispositio) providetur. Joannes Gutierrez jam relatus n. 42. Garciam. *dicto cap. 211. n. 31.* Joann. Hieronym. *dict. rubrica 7. cap. 6. num. 75.*

Digniores autem ad beneficia dignitatesque Ecclesiasticas divites esse, ex d. clement. *In plerisque.* rationibusque ibi à Pontifice expressis, satis constat & per consequens, ad eas divites promovendos, quorum autoritate Clericalis splendet ordo, ac pauperibus (quibus vilescit, Cleroque de decori sunt) præferendos.

12 Contrariam tamen sententiam * & ex his, quæ in *d. præcedenti questione* fusè protulimus, veram esse convincitur; & probat expressus *text. in d. cap. Constitutis 46. de appellationib.* In cujus textus specie præsentatus quidam à majori, sanioreque Capituli parte ad Præposituram fuerat, cujus electionem confirmavit Episcopus, à qua ejusque confirmatione ab aliis præsentatus ad Apostolicam Sedem appellavit; electionem, confirmationemque revocari contendens, ea præcipuè causa, quòd electus inops, ac impotens esset. Quam frivolum, rejiciendamque summus judicavit Pontifex, ibi: *Decanus ad Sedem Apostolicam appellavit, contra te impotentiam dimittat allegans; proponendo te in partibus illis, quasi penitus impotentem, in quibus Præposituræ possessiones existunt.* & ibi: *Nos ergo, quia constitit evidenter illam appellationis causam, quæ fuit expressa, rationabilem non fuisse.* & ibi: *Decrevimus tuæ confirmationis effectum non debere per ea quæ sunt proposita, impediri.*

13 Præterea, pauperes idoneos, * dignos, ac benemeritos ad Ecclesiastica beneficia esse, probatur, deprehenditurque manifestè, ex *regula 8. Cancellariæ de reservatione mensuvi Apostolicorum, & de alternativa pro Episcopis residentibus.* Cujus initium est, *Item capiens D. N. Papa pauperibus clericis, & aliis benemeritis personis providere, &c.* Ergo pauperes benemeriti ad Ecclesiastica beneficia sunt, & ex *pauperum* expressa mentione; & dictione illa *Alius, * alia, aliud*, quæ similitudinem ostendit, ac denotat, eandemque cum præcedentibus naturam induit; *text. & ibi glos. & Scribent. in c. Sedes 15. de rescript. text. (juncta glos. verb. Alia pœna) in l. Si fugitivi, 3. C. de servis fugitivo. ubi notat Bald. n. 6. Salycet. num. 3. Decius n. 33. auth. Ex testamento, Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

& ibi glos. verbo, *Aliorum datorum ibidemque Salycet. numer. 1. C. de colla. l. fin. C. de bis, qui à non domin. manumissi sunt, ubi Bald. num. 1. plures referens Joan. Mantienz. in l. 3. glos. 2. n. 2. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. Collect. Jacob. Putcus decis. 22. num. 2. lib. 2. citos etiam adducens Hieronym. Gonzalez in d. reg. 8. Cancellar. glos. 3. numer. 24. Multa ex hoc numeris sequentibus inferens, ac deducens. Cardinal. Tusch. *præct. conclus. lit. D. conclus. 245. & dicemus quæst. 9. n. 22.**

Nec solum pauperes idoneos, benemeritosque ad Ecclesiastica beneficia esse, sed & rationem dictæ constitutionis, & regulæ, fundamentalemque causam, qua quilibet Papa ad illam faciendam movetur, constat esse, * ut pauperibus clericis de beneficiis reservatis providere possit, ipsius proemio id monstrante, & in ibi notat Hieronym. Gonzalez *gloss. 2. numero 9. allegans etiam Achil. de Graf. decis. unic. super eadem ipsa regula, numero 2.*

16 Quare ad beneficia obtinenda simulari, * fingique paupertas solet, ut præcedenti notavimus quæstione, n. 57.

17 Idque & in hoc habet præcipuum paupertas, quòd licet officia tam secularia, quam Ecclesiastica ambienda non sint, * *utraque lex unic. D. & C. ad legem Julianam de ambitu, l. Si quemquam, 30. vers. Tantum de ambitu, C. de Episc. & cleric. cap. Sancimus, 1. quæst. 7.* Clerico tamen pauperi beneficium pro conditione sua sufficiens, congruumque ambire licet, * ut notat Hieronym. Gonzalez *ubi supra dict. glos. 2. num. 10. & 11.*

18 Eaque ratione, quamvis omnes gratiæ beneficiales ambitiosæ sint, * *cap. Quamvis 4. post. princip. cap. Si motu proprio 23. de præbend. lib. 6. Rota Roman. decis. 8. ante med. de concess. præbend. in novis & decis. 60. numero 7. de rescript. in antiq. Guil. Cassador. decis. 8. n. 4. de concess. præbend. Literæ tamen In forma pauperum * ambitiosæ non dicuntur, sed de justitia, ex. c. Cum secundam Apostolum 16. de præbend. & dignit. tenet Rota Roman. decis. 10. n. 11. in antiquis.* Idem cum filo canapis bullari advertens; ita etiam Hieron. Gonzalez *d. glos. n. 10. & 11.* Conferreque pauperi clerico beneficium, * potius justitia dicitur, quam gratia, cum illi sit debitum. Et propterea rescripta *In forma pauperum*; justitiæ dicuntur *glos. verbo, Pauper, in cap. Si pauper 30. de præbend. in 6. per text. in clement. Literas, in princ. eod. tit. glos. verb. Gratia, in extravag. 1. §. Nos amovere, de concess. præbend. Joan XXII. Rota Rom. 55. n. 4. de concess. præb. in antiq. Guil. Cassad. decis. 8. n. 9. Staphil. de liter. grat. §. Nona forma pauperum, n. 5. Hieronym. Gonzalez de glos. 2. num. 7.*

19 Unde non solum pauperem ad Ecclesiastica beneficia admittendum esse: sed etiam divitibus præferendum? * tenent Anton. de Butr. *post Hostiens. in cap. Tuam, num. 7. ante finem, vers. Pro prædicta dicit Hostiens. de ætate, & qualit. Roch. de Curte de jure patronat. verbo, Honorificum, quæstio 15. numero 42. vers. Secundo crederem, Lambertin. eodem de jure patronat. lib. 2. part. 3. quæst. 5. princip. art. 3. numero 1. 3. & 7. refert, & sequitur Hieronym. Gonzalez *d. regul. 8. glos. 2. num. 12. ubi & per regulam 16. Cancellariæ, de concurrentibus in data, pauperem * non beneficiatum concurrentem in data cum beneficiato; præferri, dispositum advertit.**

20 Pauperes quoque expectantes, officialibus * & familiaribus descriptis Papæ præferri; notat idem ipse ibi ex *Staphilao de literis gratiæ, capit. De prærogativis expectantium, n. 1. 22. & 24.*

Et si duo sunt pauperes habentes expectativam, alter *In forma pauperum*, alter *In forma communi*,
 25 * expectativam habens *In forma pauperum*, præferendum, docet Joan. Al. yf. Riccius in 6. part. *collektan.* 2474. versic. *Quoniam ob rem*, allegans *Crecentium decis.* 15. *titul. de privilegiis*, & *Puteum decis.* 200

Paupertatisque qualitas efficit, ut pauper idoneus ad beneficium cum divite magis idoneo, vel minus paupere concurrente, eidem præferatur, * Petr. Surd. *de aliment.* tit. 1. *quæst.* 93. 3. numero 17. Cui assentit Martin. Navar. in *tractat. de Oratione*, *Miscellanea* 43. num. 74. quem refert, & sequitur Joan. Hieronym. Episcop. Campal. in *suo diversorio juris Cano. rubrica* 6. *capit.* 3. num. 32. col. 3. *versiculo*, *Coarctatur præterea principalis resolutio, quoties minus dignus fulgeret aliqua pietatis, misericordiae, vel utilitatis publicæ.* Ita expressè firmat Perez de Lara in *tractat. de Capellan.* libro 2. *capit.* 3. numero 11. ex doctrina Lambertini, *Rochi de Curt.* & *Gutier.*

Quinimò non solum hujusmodi favorem operari, inducereque ipsiusmet clerici paupertatem; sed etiam parentum * sororum, vel fratrum; tenet Alexand. Raudens. *decis. Pisana* 35. num. 220. sic limitans *Concil. Tridentini* dispositionem, in hæc verba: *Ampliatur etiam ad favorem fratris, quem reliquit superjitem defunctus egregie benemeritus de Republica Christiana, qui sui beneficii redditibus parentes, fratres, vel sorores pro sua conditione pauperes, ad honestè vivendum, vel ad discendas bonas artes alebat. Nam esset laudabile conferre dictum beneficium dicto fratri, digno quidem sed multo minus aliis extraneis. Principaliter quidem, ut inserviat Deo, & minus principaliter eo quod probabiliter speratur id ipsum, quod frater faciebat, facturum. Sicque militat respectu hujus pietatis, & misericordiae ratio majoris utilitatis Ecclesiae, ob quam regulariter collatio debet fieri digniori. Idemque ipse nota *decis.* 38. numero 318. allegans *Martin Navar.* (jam supra adductum) *tomus* 2. *Miscellan.* 43. *de Oratione*, n. 80.*

Quæ ex eo etiam firmatur sententia, quia beneficia Ecclesiastica * panis dicuntur pauperum, Ludovic Gomez in *tract. de expectativis*, numero 75. *ad fin.* Et bona Ecclesiarum * sunt bona pauperum, *cap. Indignè* 21. *in fin.* & *capit. Aurum* 70. 12. *quæstio. secunda* Pauperesque bonorum Ecclesiasticorum dicuntur domini, *capite Quod autem* 3. 23. *quæstio* 7. *glos.* 1. *in capit. Expedi*, 12. *quæstio prima glos.* 1. *in capit. fin.* 16. *quæstio.* 1. Et beneficiorum fructus vita, * & sanguis pauperum quoque dicuntur. Philip. Prob. in *additio ad Joan. Monach.* in *cap. Nemo*, n. 45. *de electione*, lib. 6. Eorumque dicitur Ecclesia mater, * *cap. Super prudentia* 1. *ante fin.* 14. *quæst.* 2. Gregor. Lopez in *rubric. tit.* 18. *part.* 1. Plura his similia congerit Hieronym. Gonzalez in *dict. regul.* 8. *Cancelhar. glos.* 2. *ex n.* 1. *cum seqq.*

Qua ratione, si pauperes idonei sint, dignioribus, etiam in beneficii assequutione præferendos, dicendum venit.

Idpue fortiùs in beneficiis simplicibus * procedit, ut (ex Hostiens. Butrio, & Rocho de Curte) asserit Stephan. Gratia. *disceptat. Forens. libro* 2. *dict. capite* 211. num. 23.

Et in beneficiis jurispatronatus, * Lambertini. *de jurepatronat. liq.* 2. p. 1. *quæst.* 10. art. 3. n. 23. *ante fin. versiculo*, *Limitatur secundo*, quem, & alios (hanc sequendo sententiam) refert Rota Roman. *Diversor. part.* 2. *decis.* 16. num. 7. Camill. Borrel. in *summa decisionum*, tit. 32. num. 360. Stephan. Gratian. *ubi. supra* n. 30. & *sequentib.* Perez de Lara

d. tractat. de Capellanis, lib. 2. *capit.* 3. n. 11. Cæsar. *de Graf. titu de jure patronat. decis.* 169. n. 10. lib. 2.

Idoneitas enim, * vel dignitas, non solum in majori scientia, in divitiis, illa, aut altera qualitate consistit, sed pensatis omnibus circumstantiis & qualitatibus, ex eis Episcopus magis idoneum, dignioremve judicabit, ut ex ferè omnibus supra relatis colligere licet, traditque latissimè *Gutier. d. lib.* 2. *Canoni. capit.* 11. *ex num.* 61. *cum sequentib.* Roland. à Valle *conf.* 47. num. 75. & 76. lib. 1. Joan. Hieronym. Campanil. *Episcop. in suo divers. juris Cano. rubr.* 11. *capit.* 13. n. 433. & *seq.*

Ad quod multum cum idoneitate, paupertatis circumstantia * & qualitas confert, ex proximè adductis, & *quæst.* precedenti num. 29. & aliis, præcipuè ex num. 61. usque ad 67. est que optim. *text. in cap. Venerabilis* 37. *de præbend.*

Imò clericus pauper præsentatus, præsumitur magis idoneus, * Lambertini. *d. lib.* 2. *part.* 3. *quæst.* 5. *princi. art.* 3. num. 6. Roland. à Valle *d. conf.* 47. n. 82. Petr. Rebut. in *praxi*, *titul. de rescript in forma communi*, & *in forma pauperum*, n. 12. Hieronym. Gonzalez *d. glos.* 2. numero 24. Sebastian de Medic. in *tractat. de casibus fortuit.* 2. *par. quæst.* 4. n. 38.

Non solum moribus, ac virtute (qua fere semper divites antecedunt, ut latè supra præcedenti quæstione n. 77. in fin. 78. 80. 81. 82. & 83. ostendimus.) Sed etiam literis, * ac scientia, ut & demonstrant proximè relati, facereque simul, & eleganter ostendit Plinius *epistolar. lib.* 7. Falconi suo scribens, ab eoque, ut Cornelio Minutiano *Tribunarum* conferret, petens eum inter alia, hoc capite commendans. *Amat* (inquit) *studia, ut solent pauperes.* Non enim sic cum divitiis, sicut cum paupertate convenit scientia; Quod effecit, ut Crates ille Thebanus, homo quondam ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus (tanquam sapientiæ, literariæque disciplinæ repugnans) abjecerit, ut tradit D. Hieronym. in *cap. Gloria Episcopi* 71. *versiculo*, *Crates ille*, 12. *quæst.* 2. De quo etiam mentionem faciens Seneca ait. *Si vis addiscere, sis pauper, vel similis pauperi Cratis Thebani respiciens exemplum.*

Paupertas est in una est ex clavibus, * per quas januam intramus Sapientia ut inquit Caccialup. in *suo modo studendi, document.* 4. *ad fin.* & confirmat August. *super Psalm.* 76. *Omnis philosophia* (ait) *magistra nobis est Inopia. Non ita laudamus Joseph. cum frumentum distribuebat: sicut cum carcerem habitabat.* Et Divus Imperator Leo, Magistram Necessitatem vocat, in l. *Omnes*, 31. *¶. fin. in fin.* C. *de Episcop. & cleric.* & in propria causa testis fidelis est Horatius *epistolar. lib.* 2. *epistol.* 2. *ad Florum.*

*Paupertas impulit audax
 Ut versus facerem
 Cui accedit Claudiani sententia de raptu Proserp.
 lib.* 3.

*Sed quod dissuasor honesti
 Luxus, & humanas oblimat copia mentes,
 Provocet, ut segnes animos, rerumque remotas*

Ingeniosa vias paulatim exploret Egestas.
 Omniumque artium repertricem (inter alias paupertatis laudes) dixit Apulejus, ut prodit *Lutius Domitius Lucan. facietiarum*, cap. 17. *Benè facit text. in l. Societas*, 5. D. *pro socio*, ibi: *Cum plerumque pauperior opera sua suppleat, quantum ei per comparationem patrimonii deest.*

Satis igitur firma ex his remanere videtur, quam tenemus sententia. Neque obstat *text. in d. clement. In plerisque* 5. * *de election.* Quia *text. ibi*, nullo

S U M M A R I U M.

- 1 Mercaturæ exercitium multum nocens est, & apud multas nationes fuerunt exosi mercatores.
- 2 Lucri causa negotiari, mercaturamve exercere clerici prohibentur.
- 3 Clerici secularibus se immiscentes negotiis, mercaturamque exercentes, clericalia privilegia amittunt. Et quæ? remissive.
- 4 Judex secularis an clericum negotiatorem negotiationis ratione delinquentem punire possit?
- 5 Clerici negotiatores anathematis pœna feriuntur. Et an ipso jure? ibi.
- 6 Et à clero pariter arcentur, à communionem, officioque deponuntur.
- 7 Et si moniti à mercatura non destiterint, beneficio? Ecclesia (si eam habent) privantur.
- 8 Debet tamen esse trina monitio, nec generalis sufficit citatio, ut à talibus illicitis abstineant clerici.
- 9 Limita, ut num. 6.
- 10 Et acquisita ex tali negotiatione restituere, pauperibusque erogare tenentur clerici. Illicitam negotiationem exercens, in pauperes, vel alios pios usus quidquid inde fuerit lucratur, erogare tenetur. ibid.
- 11 Acquisita per clericum ex illicita negotiatione, vel contra Sacros Canones, Camera Apostolica hodie vigere Pii IV. Bullæ applicantur.
- 12 Clericus lucri causa mercaturam exercens, mortaliter peccat.
- 13 Clericis etiam sacris initiatis Ordinibus, non est interdicta negotiatio, si beneficium Ecclesiasticum non habeat, aliter secus.
- 14 Clericis etiam sacris initiatis Ordinibus, si pauperes sint, non prohibetur negotiatio.
- 14 Dummodo divinis non subtrahantur officiis.
- 16 Et dum modò absque peccato, vel perjurio, & cum pretio moderato negotientur.
- 17 Mercator, vel negotiator quis proprie dicatur? Et quando etiam extra casum necessitatis excusetur Clericus? & num. seqq.

Q U Æ S T I O V I I I.

Mercaturæ exercitium adeo nocens est, *adeoque vitii mercatores afficit, sive ita mercatores ipsi malis sunt moribus imbuti, ut apud plures nationes aut mercatura in usu non fuerit, legibusque sit prohibita: aut saltem à mercatorum commercio abstinere, lege sancitum sit. Utrumque comprobatur Guil. Rodoan. in tract. de spol. Eccles. quæst. 2. n. 1. Primum ex Cicer. dicente, Officium mercatoris non est officium apti, non simpliceis, non ingenui. non justii, non boni viri, sed versuti, obscuri, astuti, fallacii, & callidi. & ex D. Augustino, nullum mercatorem sine fraude ditescere asserente diciturque Eccles. cap. 26. in fin. Difficile exiit negotians à negligentia, & non justificabitur campo à peccatis laborum. & in cap. Qualitas, 2. de penit. dist. 5. inquit Leo Papa Quia difficile est inter ementis, vendentisque commercium, non invenire peccatum. Ideoque mercator vix, aut nunquam potest Deo placere, teste D. Joan. Chrysost. super Matth. & habetur in cap. Eiciens, 11. dist. 88. text. elegans in l. 46. tit. 6. p. 1. ibi: Porque adiro puede ser, que ome faga mercaderia que non acaesca y pecado.

Secundum probatur Rodoan. ubi supr. ex Carthaginensium, & Græcorum moribus, ac legibus. Illi enim mercatoribus distincta statuerunt diversoria, nec ea illis cum aliis volebant esse communia, nec aspectus quidem eis ad secretiora urbis loca concedebatur. Hi, nequaquam mercatores in urbe recipiebant.

nullo modo pauperes ad beneficia Ecclesiastica, dignitates, vel Episcopatum promovendos negat; sed solum electiones manachorum ad Pontificalem dignitatem eorum locorum, qui non solum facultatum præsidio sunt privati; sed & clero, & populo Christiano carent, quibus nec prodesse, nec præesse, decenter valent, improbat. Quo quidem casu (ne & vagationi, mendicitatisque opprobrio locus detur) rectissime id sancitum est. In nostro autem, diversissima constitutionis ratio, cum nec locus vagationi detur; imò omnimoda stabilitas, & residentia exigatur, toto titulo de cleric. non resident. lib. 3. & 6. Decretal Concil. Trident. ses. 6. capit. 1. de reform. & ses. 23. de reform. cap. 1. & ses. 24. de reform. cap. 2. 12. Nec contemptio ex paupertate provenienti Cum per beneficiorum, dignitatumve assequitionem vilitas, aut contemptio Clericalis Ordinis (si ex paupertate provenit) cesset, causa cessante. Imò, & hac eadem ratione pauperes præferendi sunt clerici, ut cum beneficio, vel dignitate absque contemptio. Idque sive majorum, sive minorum sint Ordinum, ac divitibus præferendos, & etiam dignioribus (arbitrio in his juxta præfata Episcopo concessio) satis aperteque ex superioribus constat, intellectusque ad Concil. Tridenti. d. ses. 24. cap. 18. de reformat.

Planè casu, quo Ecclesia pauper esset, divitiisque indigeret. * præferendum divitem; tenuerunt Abb. in d. capite Constitutis el secundo de appellatio. Roch. de Curtè de jure patronat. verbo, Onerosum, quæst. 3. numero 6. Andreas Tiraquel. de nobilitat. cap. 20. num. 17. Stephan. Gratian. disceptat. Forens. d. capit. 211. numero 24. Petrus Royz. Maur. decif. Lituanic. 4. numero 250. Quo etiam intelligi poterit d. clemen. In plerisque, qui tamen non facile eveniet: cum divites, Ecclesias pauperes non appetant, sed ditiores, ac pinguiore desiderant. Nec per hoc pauperum conditio deterior effecta videri debet, cum ab incommodis pauperum Ecclesiarum liberentur, divitum autem fruantur commodis, ad easque divitibus præferantur.

Alter etiam casus in quo dives pauperi præferretur clerico, erit, si pauper, licet idoneus illiteratus sit, * nec multa scientia, præditus, magnumque sit beneficium, aut Ecclesiæ Cathedralis Canonicatus; ex glos. in capit. Statutum 11. §. 1. verb. Commitantur de rescript. lib. 6. Staphil. de literis gratiæ, dict. §. Nona forma, n. 40. 41. & 42. Ludovic. Gomez de expectativ. num. 76. & 102. ad med. versiculo, Ridiculum, Hieronym. Gonzalez d. glos. 3. n. 37. & seqq.

Licet secus in paupere literato, quem ad magnas debere extolli * dignitates, testatur (cum Petro Rebuf. de privileg. scholastico. privilegio 43. (Hieronym. Gonçal. ubi supra glos. 4. num. 19. & 20. adducens in id quod dicitur Psalm. 110. Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem, ut collocet eum cum Principibus, &c.

Cum eisque, si necesse fuerit; sicut cum nobilibus * ad beneficiorum pluralitatem dispensandum eri, Gonzalez d. glos. 4. num. 26. & 27. Cum nobilibus comparentur, & eis etiam præponantur, ut diximus latè quæstion. 4. num. 33. & seqq. Latissime Illephonius Perez de Lara dict. tractat. de universat. & Capellaniis, lib. 2. c. 3. n. 1. & seqq. usque ad n. 11.

Utrum clericus pauper negotiator, vel mercaturam exercens, pœnas contra clericos mercatores à jure impositas incurrat?

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Quod cum omnes mercaturæ deceat exercitium; multò tamen longiùs Clericos, * à quo sub multis eos arcènt jura pœnis, tot. *distinct.* 88. *præcipue* cap. 1. c. 2. c. *Perlatum*, 3. c. *Negotiatorem*, 9. cap. *Fornicari*, 10. d. c. *Ejiciens*, 11. cap. 1. & 2. *ne Clerici, vel Monachi, c. fin. de vita, & honest. Cleric. c. pervenit* 21. qu. 3. cap. *Clerici*, 14. q. 4. *lex regia*, 46. & 49. tit. 6. p. 1. & *ibid.* Greg. Lop. *Concil. Trid. sess. 22. de reform. cap. 1. & (præter Ordinarios in dictis locis) notarunt latissimè Guil. Rodoan. de spol. Ecclesiast. d. q. 2. per tot. Bernard. Diaz. in pract. crimin. Cano verb. negotiatores, c. 55. num. 1. & ibid. Ignat. Lop. in ejus addit. lit. A. Prosp. Farinac. fragm. crimi. par. 1. lit. C. num. 147. & 162. infinitos prope referens Carol. de Graf. de effect. Cleric. effect. 6. num. 1. Joan. Aloyf. Ricci. in praxi fori Ecclesiast. in questione. Quæ pœna puniantur Clerici negotiatores? *decis.* 375. num. 1. 2. 3. & 4. Cardin. Dominic. Tusch. *practic. conclus. lit. C. conclus. lit. C. conclus.* 318. per. tot. Joan. Mar. Novar. in *collect. super pragmat. Regni Neapol. collect.* 130. num. 4. adducens quoque Graf. in *suis decis. aur. par. 2. lib. 3. c. 2. Clericorum mercatorum pœnas (multæ enim sunt) recensentem.**

In primis namque Clericis secularibus se negotiis immiscentes, mercaturamque lucri causa exercentes Clericalia amittunt * privilegia ex proximè relatis juribus. Ita tenent Guid. Pap. *decis.* 198. n. 1. & *dec.* 138. Petr. Rebuf. *ad constit. Gallic. tom. 2. tit. de mercatorib. & negotiatorib. minuatim vendentib. artic. 1. glos. 13.* Petr. Foller. in *constit. Regni, Clerici, num. 13.* & in *const. de personis, num. 7.* Ferdin. Vazquez Mencha. *de succes. creat. p. 3. & 26. num. 78.* Joan. Bapt. Costa *de remed. subsidiar. remed.* 73. refert & sequitur Camil. Borrel. in *summa decis. tit. 7. de Cleric. & Sacerdotib. numer. 66. & 67. & tit. 11. de vita, & honest. Cleric. num. 57. & seqq.* Carol. de Graf. *supr. nu. 6.* Ubi, quæ sint ista privilegia Clericalia, quæ amittunt; & *est text. in d. l. 49. tit. 6. p. 1. & ibi notat Greg. Lop. glos. 3. verb. Non aurà las franquenzas; & in nova reg. collect. est text. in l. 7. titul. 18. lib. 9. de qua ejusque valore, latè Joan. Gutier. pract. quæst. lib. 7. de gabellis, q. 93. per tot. Prædictam quoque tenent sententiam Cardin. Dominic. Tusch. *d. lit. C. conclus. 381. n. 3.* P. Ferdin. Rebel. *de oblig. just. 2. p. lib. 9. q. 18. sect. 2. n. 5.**

Et si negotiationis ratione Clericus delinquat, à seculari Judice puniri * poterit, secundum Bart. *Cassanæ. in consuet. Burg. rubr. 1. & 1. in glos. Silnagraca, n. 90. & Ludovic. Mexian in pragmat. taxæ panis, conclusione 5. numero 29.* Licèt contrarium teneat Ignatius Lopez in *addition. ad Bernardum Diaz, dicto capite 55. littera A. versiculo, si tamen Clericus.* Qui tamen (sibi parum constans) contrariam (ubi saltem trina processit monitio) visus est postmodum tenere in *versiculo, notabis etiam.* Et an ad id trina requiratur, vel unica sufficiat monitio? vide per *Contard. Bos. Jul. Clar. & alios, quos citat Prosper. Farinac in prima part. praxis criminalis, quæstion. 8. num. 93. & Gregorius Lopez in dicta lege 49. glos. 3. Nosque infra.*

Clerici deinde negotiatores anathemate feriuntur; * *text. in capit. Secundum, 6. ne Clerici, vel Monachi, Guil. Rodoan. dict. quæstio 2. n. 33. in fin. & n. 66. etiam in fine, Farinac. dicta littera C. n. 157. dict. leg. 49. Partitæ Carolus de Grassis dict. effect. 6. n. 3. intelligens id n. 4. non de lata sententia. sed de ferenda, ex Molina. de contract. disput. 342. n. 2.*

A Clero pariter, & à communionem arcentur, * *Concil. Carthag. 6. capit. 27. text. in capit. Canonum statutis, 3. 14. quæstion. 4. Bernard. Diaz d. capit. 55. num. 1. Alexand. de Nevo conf. 60. num. 3. in fin. ubi quòd Clerici negotiatores deponendi sunt.*

Sequitur Guil. Rodoan. *ubi supra numer. 47. in fin. & 48. post medium, Farinac. d. littera C. num. 152. Carol. de Graf. d. effect. num. 4. Molin. d. num. 2. Graf. in decis. aure. part. 2. lib. 3. capit. 2. n. 23.*

Et si moniti a mercatura, negotiationeque non destiterint, beneficio, & Ecclesia (si quam habent) spoliabuntur; * *secundum Innocent. in d. capit. fin. de vita, & honest. Cleric. sequitur (cum referendo 7 Guil. Rodoan. d. quæst. 2. n. 73. vers. Et dicit Innocentius Farinac, sæpè dicta littera C. num. 156. allegatus.*

Hujuscemodi autem monitio trina * esse debet; *text. in d. capit. fin. de vita, & honest. Cleric. & ibi 8 glos. verbo, Tertio à te moniti, clem. 1. (ibi: Nominati, & tertio moneant) eodem tit. d. l. 49. partitæ, observant Farinac. supra num. 139. & sequentib. & num. 143. & seqq. & in praxi crimin. quæst. 8. n. 93. Bernard. Diaz in pract. crimin. canon. cap. 69. n. 1. & seqq. Camil. Borrel. in sum. decis. d. tit. 7. de Clericis, & Sacerdotibus, num. 70. Petr. Cened. in *collect. juris Canon. 37. n. 2. par. 1. Joan. Gutier. de gabel. dict. quæst. 93. n. 7.**

Neque unica etiam peremptoria, neque generalis, *ut omnes Clerici à talibus negotiationibus illicitis abstineant, sufficiet monitio, sed specificam contra mercatores istos esse oportet, glos. in d. clem. 1. de vita, & honest. Cleric. & notat Abb. in d. capit. fin. eod. tit. notab. ultim. Quod tamen (ex Host. in sum. ne cleric. vel Monacha. & quæ sunt permissa, ad fin. ver. Ego intelligo) limitat Greg. Lop. in d. l. 49. glos. 2. Si Episcopus publicè denuntiet in Synodo, * constitutionemvè Sinodalem faciat. Ne quis in his 9 vel illis, quæ Clericis sunt prohibita, sub clericalis privilegii amissionis pœna se intromittat. Quia tale edictum loco trinæ monitionis habetur. Ita etiam (aliis relatis) tenet Stephan. Grat. *discept. Forens tom 4. cap. 721. num. 31.**

An autem ad exactionem gabellæ à clericis mercatoribus debitæ ex dispositione d. l. 7. tit. 18. lib. 9. *novæ reg. collect.* hujusmodi requiratur trina monitio? vide Gregor. Lop. in d. l. 4. tit. 6. par. 1. glos. 3. & latius Joan. Gutier. *de gabel. d. qu. 93. n. 8. & seqq.*

Item ex tali negotiatione quæsitæ tenentur clerici restituere, * & si dominus ignoretur, pauperibus erogare; secundum Cardin. Cened. & Imol. in *de clemen. 1. de vita, & honestat. cleric. quos refert. & sequitur Bernard. Diaz. d. cap. 55. n. 2. Gregorius Lopez in d. l. 46. tit. 6. part. 1. glos. 3. verb. Con voluntad de ganar, Cardinal. Tusch. d. littera C. conclusio. 381. num. 2. Guil. Rodoan. *de spol. quæstion. 2. num. 87. & sequentibus, Grassis in decisio. aure d. part. 2. lib. 3. capit. 2. n. 23.**

Idquè in quolibet ex illicita negotiatione lucrum ducente, regulare est. Quod in animæ foro (si dominus ignoretur) in pauperes, vel pios usus fore convertendum; tenuerunt Hostiens. Abb. & alii in *capit. Quia plerique, de immunit. Eccles. Summ. Angelic. verb. clericus, 7. circa fin. ubi indubitanter asserit, restituere debere clericum, id quod ex peccato mortali notorio percepit. Prosper. Farinac. d. litteræ Cod. fragm. crimin. par. 1. num. 159.*

Hodie autem quæcunque ex illicita negotiatione, sive aliàs turpiter, injustè, & contra Sacros Canones per Clericum quæsitæ Cameræ Apostolicæ * ex constitutione Pii Quarti in Bulla 23. applicantur, cujus tenorem de verbo ad verbum recenset Guil. Rodoan. *de spolio Ecclesiast. dicta quæst. 2. num. 2. De qua ejusque intellectu latè agit idem ipse ibi ex n. 18. cum pluribus sequentibus. Prosper Farinac. ubi supr. n. 161.*

Ex quibus satis, apertequè constat clericum lucri causa negotiantem mortaliter * peccare, & tradunt 12 latè

latè Farinac. dicta litera C. numer. 158. Ignatius Salzedo in additio. ad Bernard. Diaz dict. capit. 55. littera A versiculo, Et ex pena, Guil. Rodoan. ubi supra, num. 66. & sequentibus, P. Perdin. Rebel. de obligat. justit. 2. part. lib. 9. quæst. 18. section. 2. n. 4. Carolus de crassis de effectu 6. n. 5.

13 Omnia verò supra dicta in clericis sacris *initiatibus Ordinibus, non in minoribus tantum constitutis, nec beneficium Ecclesiasticum habentibus procedunt, suntque intelligenda. Hi namque easdem, quas sæculares poterunt negotiationes exercere. Notant Abbas in dicto capit. Secundum statuta, & in capit. Sed nec ne Cleric. vel Monach. Felinus in cap. Dilectus. num. 22. de rescript. Albert. Trotius de vero, & profecto Clerico, libr. 2. capite 52. num. 6. Ignatius Lopez loco proximè relato, Joan à Medina in cod. de restitut. quæstion. 31. versiculo, Nota tamen, folio 91. colu. 3. Alban. conf. 72. num. 5. & sequenti, Joann. Aloys. Ricci in praxi fori Ecclesiast. decisio. 375. numero 5. Secus si beneficium habeat, ut notant omnes supra relati, & P. Ferd. nand. Rebel. d. loco, num. 6. & 7. Faciuntque dicta à nobis quæstion. sequenti, num. 4. & quæstio. 10. n. 3. & 4.

14 Adhuc tamen etiam clericis in sacris constitutis Ordinibus, si pauperes sint, * nec aliunde commodè vivere, se suosque decenter alere possint; negotiatio, vel mercatura permittitur; text. est in dict. cap. 1. ne clerici, vel Monachi, & in d. cap. fin. de vita, & honestat. Clericor. & utrobique communiter Scribentes, capit. Quamquam, 4. de censib. in 6. clement. Presenti, eod. tit. glos. in cap. In summa, 14. quæst. 3. & in capit. Negotiatorem, 88. distin. latè Guil. Rodoan. dict. qu. 2. numer. 16. 17. 41. 42. 45. 46. & 63. Prosper. Farinac. d. part. 1. fragm. crimin. littera C. nu. 163. & latius numer. 169. Albert. Troti dicto capit. 52. numero 5. Ignatius Lopez ad Bernard Diaz dict. cap. 55. littera A versiculo, necessitatis tamen causa, Carol. de Graf. dicto effectu 6. n. 9. & num. 24. & sequentibus, usque ad 28. Stephanus Gratianus dieceptation. forens. capit. 57. num. 27. text. de jure Regio, in leg. 45. titulo. 6. part. 1. ibi: Fueras ende si fuisse algun Clerigo muy men- guado.

15 Limitanda tamen, & intelligenda hæc sententia erit, dummodò ob negotiationem à Divinis * non subtrahantur, nec desistant officiis, quibus debent incumbere, ut habetur 91. distin. per totam, & in capit. Si clericus victum, & in capit. nunquam de consecrat. distin. 5. notant Ignatius Lopez ubi proximè, Rodoan. dicta quæstion. 2. numer. 9. Molina dicta disputat. 342. numero 13. Grassis ubi supra, numero 40. Ilidor. Moscon de majestate militantis Eccles. lib. 1. part. 2. cap. 2. verb. Artificia autem.

16 Secundo limitanda, & intelligenda est, dummodo absque mendicatio, * perjurio, & cum pretio moderato negotietur Clericus pauper; secundum Montemar. in pract. Episcop. cap. 77. n. 5. & 15. ex Speculat. & Imola ab eo relatis: refert & requirit Farinac. de litera C. n. 171.

17 Advertendum deinde (pro hujus materiae complemento) pœnas contra clericos mercatores impositas, contra clericum, qui rem aliquam, * vel semel tantum, ut venderet mercatus est, locum non habere. Non enim is propriè mercator, sed qui plures exercet negotiationes dicitur; text. in l. 1. 2. Licet, & ibi glossa, verbo, Omne, de tribut. acti & in proximi. instit. 2. Cumque hoc, text. in l. Semper, 5. 2. Divus Adrianus, cum lege sequenti, D. de jure immunit. text. etiam in leg. 1. titul. 7. part. 7. ubi Gregor. Lop. glos. 1. Bart. Bald. Felin. R. b. t. Pute. Abil. & alii adducti per Ignar. Lop. d. c. 55. vers. Et hujus capitis penis, Joan. Gutier. de gabel. d. q. 93. n. Velasco de Priv. Paup. Tom. 1.

41. hanc communem dicens: licet & in isto solvendam à Clericis contendat gabellam, num. seq. post Ignat. Lassart. (utramque sententiam firmantem) de decima venditionis, cap. 19. num. 87. Joan. Maria Novar in collect. super pragmat. Regni Neapol. collect. 130. numer. 5. faciuntque plura per eundem dicta ibidem collectan. 132. per tot. Carol. de Graf. de effectu 6. n. 19. & 20.

18 Notandum præterea, Clericum negotiatorem non dici, qui ex propriis fundis fructus * vendit ut tenent Decius Tinaquel. Craveta, Arvendam. Rolandus, & alii, quos refert, & sequitur Salzedo ubi supra, versiculo, Ex quibus sequitur, Molin. Cravett Marc. Brun. & alii quos refert, & sequitur Graf. ubi supra, n. 33. Joann. Gutierrez dict. loco n. 24. & 26. & n. 36. & sequentibus, & Novarius d. collect. 130. num. 6. P. Ferdin. Rebel. dicta quæstion. 18. sectio. 2. num. 9.

19 Nec si ad sui, tuorumque sustentationem aliqua Clericus emat, quod sibi supererit (etiam, carius, * justo tamen pretio tunc currente) vendere prohibetur, nec ob id negotiator dicitur. Ita tenent Martin. Navar. in Manual. Confessor. capit. 25. n. 110. (eoque relato) Ignati Lopez dicto loco, versiculo, ex quibus sequitur, post medium. Inferens ex hoc, nec pro ejus rei venditione ad gabellam teneri, & sic sæpè consuluisse Joan. Maria Novarii. dicta collecta. 130. numero 4. Garol. de Graf. supra n. trigesimo-secundo, Molina disputation. 342. num. 11. Petr. Cened. in collectan. juris Canon. 1. part. collect. 7. n. secundo in fin.

Idemque erit, si rem etiam sibi necessariam non reverendi animo emptam, lucrivè faciendi causa, sed necessitate aliqua cogente, * vendat: Guil. Rodoan. d. tract. de spolio. Ecclesiast. quæstio 2. num. 48. in fin. & 49. latissimeque Joan. Gutier. de gabel. dicta. quæstion. 93. n. 17. & sequentibus, Carol. de Graf. ubi supra num. 22. Marc. Brun. consil. 18. num. 293.

Utrum clericus pauper etiam coram judice seculari, & in secularibus causis Advocati, vel procuratoris officium exercere possit?

S U M M A R I U M.

- 1 Qua ratione à mercatura arcentur Clerici, eadem & Procuratoris, vel Advocati officium exercere prohibentur.
- 2 Et an tam in foro Ecclesiastico, quàm seculari postulare prohibeantur?
- 3 Clerici in secularibus causis coram judice Ecclesiastico postulare non prohibentur.
- 4 Clericus in minoribus etiam Ordinibus constitutus in secularibus, & coram judice laico (si beneficium Ecclesiasticum habeat) postulare prohibetur, secus si non habeat.
- 5 Clericus pauper etiam in Sacris constitutus in utroque foro Ecclesiastico, vel seculari, & etiam in secularibus causis postulare non prohibetur reprobata sententia glossæ in capit. 1. de postuland. & num. seqq.
- 6 Clericis pro miserabilibus personis etiam coram judice seculari, proque secularibus rebus postulare licet.
- 7 Charitas bene ordinata incipit à se ipso, & plus amat se in ungue pedis, quàm alium in vertice capitis. Propter unumquodque tale, & illud magis, ibid.

- 8 Clerico pauperi ex operibus ruralibus victum quaerere, corium emere, sotulares facere, vendereque licet.
- 9 Monacho pro necessitate Monasterii sui levanda, jubente Superiore, in causa ipsius Monasterii, etiam coram iudicibus laicis postulare licet.
- 10 Et etiamsi causa ipsius Monasterii non sit.
- 11 Clericus pauper ad Sacros Ordines absque beneficii, vel patrimonii congrui titulo promotus, contra Episcopum, ut sibi interim de alimentis necessariis provideat agere, potest: non tamen ad id necessario adstringitur, nec aliis licitis modis victum quaerere prohibetur.
- 12 Pauper dum non habet quod offerat, non solum audiiri contemnitur, sed etiam contra veritatem opprimitur.
- 13 Constitutio ne clerici absque congrui beneficii, vel patrimonii saltem, titulo ad Sacros ordines promoverentur, ne in Clericalis ordines dedecus mendicarent, fuit facta.
- 14 Advocatorum officium laudabile est, nobile est, nobilitas, & ab eo arcentur infames.
- 15 Officium procuratoris in curia Romana, vel Principis, honorabile est, & ab eo infames arcentur.
- 16 Procuratores etiam extra curiam, viles, vel infames non sunt.
- 17 Episcopus non debet admittere resignationem ejus, qui praeter beneficium, quod resignare intendit, unde congrue vivere possit non habet, & si ad illius clerici alimenta tenetur, resignare firma manente.
- 18 Episcopus poterit Doctorem, vel literatum absque titulo beneficii, vel patrimonii ad Sacros ordines promovere.
- 19 Absque beneficii, vel congrui patrimonii titulo ad sacros ordines promoveri non potest musicus, magister Grammaticae, pictor, vel alterius licite professionis, licet ex eis possit vivere, si aliunde non habet.
- 20 Intellectus ad declarationem Congregationis Cardinalium ad capit. 2. sess. 21. de reformat. Sacri Concilii Tridentini & num. seqq.
- 21 Legislator si aliter voluisset, expressisset.
- 22 Dicitio Alter, alterum, vel Alius, alia, aliud, est repetitiva similium, ejusdemque naturae, qualitatis.
- 23 Si statutum punit delinquentem poena corporali amputationis pedis, sive altera, arbitrio iudicis; de amputatione membri debet intelligi.
- 24 Et idem per statutum poena pecuniaria, seu alia arbitrio iudicis imponatur. Quia tale arbitrium poenam pecuniariam excedere non potest.
- 25 Clericus an non solum sponte a litigantibus pro patrocinio oblata accipere possit, sed etiam condignum ab eis exigere salarium?
Intellectus ad text. in capit. unic. 15. quaest. 2. ibid.
- 26 Clericus pauper in causa criminali poenam sanguinis inferente postulare nequit.
- 27 Et an in causa criminali poenam sanguinis inferente, reum possit defendere?
- 18 Clerico pauperi, ita demum pro aliis postulare conceditur, dummodo ob id a divinis non subtrahatur officii.

QUESTIO IX.

EAdem ratione, qua clerici negotiationibus, commerciis, & mercaturis abstinere jubentur

(ne scilicet saecularibus negotiis se implicent, ut enim inquit Apostolus ad Timoth. epist. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis saecularibus, ut ei placeat, cui se probavit.) & Procuratoris, *advocativè officium exercere, tam jure canonico, quam civili, & regio prohibentur

De jure canonico est text. in capit. 1. & cap. fin. de postuland. & utrobique communiter per scribentes, capit. Sacerdotibus, 2. in ordine, ne clerici vel Monachi, ubi Innocent. Abb. & alii, capit. credo, 21. quaestio. 3. Speculat. in titulo de Advocat. num. 5. & in titulo de procuratore, & 1. versiculo, Item quod est Episcopus, Bernard. Diaz in pract. criminali. Cano. capit. 57. verbo, Ministri laicorum, numer. 1. & seqq. Angel. de Claval. in summa, & advocatus, n. 6. Sylvester. eodem verbo, advocatus, n. 2. versicul. Tertio si sit clericus, Guido Papa decisio 221. num. 5. Capellan. Tholosan. decis. 124. Prosepe Farnac. fragment. criminal. 1. part. litera C. numero 186. tomo 6. Cami. Borrel. in summa decision. titul. 7. de clericis, Sacerdotibus, num. 86. & titul. 66. de procuratoribus, & defensorib. numero 69 Petr. Rebut. 1. tomo ad consuet. Gal. titul. de sentent. provision. articul. 3. glos. ultima, numero 32. plurimos referens Carol. de Graf. de effect. clericat. effect. 11. numero 1. Francisc. Vinius decision. 151. num. 4. & 5. Joan. Maria Novar. in collectan. super pragmat. regni Neapol. collectan. 158. num. 1.

In hujusque rei confirmationem extat etiam Xiphilini Patriarchae constantinopolitani statutum, cujus tenorem ad lucit Enimundus Bonifidius, Juris Orientalis, lib. 2. de constitutionibus Xiphilini, 3. ejusque etiam meminit Petr. Greg. Syntagm. juris lib. 49. numero 24. Joan. Paul. Lancellot institut. Cano. lib. 3. tit. de procuratore, & postulandum, Marc. Anton. Cuch. institut. canonic. lib. 3. titul. 10. numero 24. cum sequentibus, Camil. Borrel. (constitutionem praedictam ad literam referens) d. titul. 7. numero 87. ideo in ea describenda hic non immoramur.

De jure civili est tex. in l. Placet, 17. & in l. repetita, prope finem, 41. C. de Episc. & cler. auth. de sanctissim. Episcop. & Sed neque fieri 6. coll. 6. l. non distinguimus 32. & Sacerdotio, D. de arbitr.

De jure regio in l. 48. titul. 6. par. 1. ubi Greg. Lop. & in l. 2. titul. 6. par. 3. in l. 6. tit. 19. lib. 2. Ordina. l. 11. tit. 3, lib. 1. & l. 23. tit. 15. d. lib. 2. Ordina. & de noviori, in l. 10. tit. 3. lib. 1. nova reg collect. & in l. 15. tit. 16. lib. 2.

Quorum jurium argumento, Azeved. in d. leg. 10. tit. 3. lib. 1. numero 1. prohibitionem hanc tam coram iudice Ecclesiastico, *quam saeculari, locum habere voluit, cum utroque modo clericus se immisceat negotiis, dictorumque jurium exceptiones regulam in contrarium firment.

Cujus tamen sententia, ex ipsorum jurium constitutione improbat, convinciturque, ac solum praedictam prohibitionem in negotiis saecularibus, coramque saeculari iudice tractandis, intelligendam, colligitur manifestè ex text. praecipue capitali in d. cap. 1. de postuland. Cujus sunt verba: Clerici in subdiaconatu; & supra, & in ordinibus quoque minoribus, si stipendiis Ecclesiasticis sustententur, coram saeculari iudice advocati in negotiis, saecularibus fieri non praesumant. Ergo a contrario sensu, coram Ecclesiastico iudice postulare cleri non prohibentur.

Nec

Nec in sæcularibus negotiis coram iudice Ecclesiastico * agitandis: ita firmat *Abb. ibidem num. 3.* & 4. communem dicens, & in *cap. fin. num. 5. eodem titul.* ubi etiam Cardinal. in 2. quæst. Bart. Cœpola in *conf. civil. 21. n. 7.* sic Romanam Curiam observare dicens Prosper. Farinac. *fragm. crimin. d. lit. C. num. 196.* Guilliel. Rodoa. *de spol. Ecclesiast. quæstio. 2. num. 22. versic. Et dicit.* Abb. Cujus *text.* decisioni nil de novo dicta jura addere, aut detrahare videntur Regia. Vidique non semel in Sacris constitutos clericos coram sæcularibus Iudicibus super Ecclesiasticis rebus postulare, causasque defendere. Cùm in casibus à jure permissis eodem regio jure libera clericis in Sacris constitutis ordinibus postulandi concedatur facultas, per *text. n. l. 23. titulo 15. lib. 2. Ordinam.* Et hic permissus casus lit, ex *dict. capit. 1. de postulando*, à contrario sensu, ibi, *Coram seculari iudice Advocati in negotiis secularibus fieri non præsumant.* Per quem in causis solum sæcularibus, coramque sæcularibus iudicibus postulare Clericos in sacris constitutos prohiberi, apparet.

In minoribus etiam, si Ecclesiasticum beneficium * habeant; secus si non habeant, notant Bernard. Diaz *dict. capit. 57. num. 1. versiculo, quod intellige*, Guil. Rodoan. *dict. quæstio. 2. num. 24. & 25.* Farinac. *dict. lit. C. num. 103.* advertimulque præcedenti quæst. num. 13.

Paupertatis tamen favore clericis etiam in Sacris constitutis, qui nullum, aut incongruum beneficium habent. * aut quo vivere possint sufficienti patrimonio carent; in utroque indistinctè foro, pro qualibetque causa postulare in civilibus conceditur; probat *text.* à contrario sensu, in *dict. capit. 1. de postul. ibi, Si stipendiis Ecclesiasticis sustententur*; tenentque ibid. *Abb. numer. 4.* Henriq. Bohic. *numero 3.* Cardinal. *4. in fin.* Imol. *7.* Butri. *15.* Anan. *7.* Sylvester in *summa, verbo, Advocatus, numer. 2. quæstio. 4. versicul. Pan. tamen dicit*, & his non relatis) Farinac. *dict. litera C. numero 202.* Guil. Rodoan. *dict. quæstio. 2. numero 22. in fin.* Martin Novarrus *de spolio cleric. 2. 7. num. 5. versiculo, Eademque ratione*, Hieronym. Gonzalez in *regul. 8. Cancellaria, glos. 3. num. 28. & sequentib.* Stephan. Gratian. *disceptatio. forens. lib. 1. capit. 57. ex numero 22. ad numero 30. inclusive.* Alphon. Villagut, in *praxi Cano. lib. 9. tit. de advocat. conclus. 6. post. med. usque ad finem*, Joan. Baptist. Marchesa. *de commissionib. de commissione advocat. causar. 2. part. 2. numero 23.* Joann. Malder. *de virtut. Theolog. & justit. tractatu 6. capit. 3. dubio 8. versiculo, Secus dicendum*, Carol. de Graf. (neminem ex his præter Henriq. Bohic. allegans) *de effectib. cleric. effect. 21. n. 6. & seqq.*

Cui resolutioni non obstat sententia *glossæ in dict. capit. 1. contrarium volentis* (pauperem nempe clericum hujusmodi advocacionis officium in sæcularibus causis, coramque sæculari iudice exercere non posse, sed contra Episcopum, qui eum ordinavit, ut de necessariis ei provideat agere debere) contra quàm tenent omnes proximè relati, faciuntque plura fundamenta. Primò idem ipse *text. in dict. cap. 1. à contrario sensu, ut jam perpendimus.*

Secundò, ex alio ejus capite, quo Clericis etiam coram iudice sæculari, & in sæcularibus causis pro pauperibus, * miserabilibusque personis postulare concessum est, ibi: *Aut pro miserabilibus personis*, notantque Lelius Zanch. Lanfranc. Balb. Petr. Gregor. Capell. Tholos. & multi alii, quos refert, & sequitur Camil. Borrel. in *sum. decisio. titulo 66. de procurat. & defensorib. numero 70.* Guil. Rodoan. *dict. quæstio. 2. num. 20.* Joan Maria Novar. *super pragmat. regni Neapol. collect. 196. numero 14. & 15.* Carol. de Graf. *supra, effect. 11. numero 17. &*

effect. 2. numer. 19. Simon. Majol. *de irregularit. libro 2. capit. 5. num. 14. in fin.* Paul. Fusc. *in singul. litera C. numero 1.* Jacob. Benius. *in tractatu de privi. leg. Jurisconsultor. par. 3. privileg. 71. num. 4.*

Aburdum autem esset, ut alienæ inopiæ, miseræque levandæ causa clericis coram iudicibus sæcularibus, proque sæcularibus rebus postulare liceret; pro ipsorummet verò necessitate, utquæ propriæ miseræ, & egestati subvenire possint, denegaretur postulandi facultas, contra benè ordinatæ Charitatis regulas, quæ à se ipso incipit. * juxta 7 jura vulgaria in *capit. 3. de supplenda negligentia Prælatorum*, & in *l. Præses, 6. D. servitut.* Quæque (ut inquit Baldus *consil. 312. incipit, Visis actis, numero 3. ante medium, libro quarto*) plus amat se in ungue pecus, quàm alium in vertice capitis. Aymon Craveta *consilio 6. numero 25. & consil. 8. num. 17.* plura alia in hujus rei confirmationem adducens Hieronym. Gonzalez in *dict. regula 8. glos. 2. num. 31. & 32.* Convenitque vulgare Aristotel. *Præterior. libro 1. axioma, Propter quod unumquodque tale, & illud. magis: ad quod est etiam text. in l. De accessionibus, 14. 2. Itaque, D. de divers. & temporal. præscript. authentic. Multo magis, ubi Baldus, C. de sacrosanctis Eccles. glos. in clement. unic. in principio, verbo, Profecto, de reliq. & veneratio. Sanctor. cum adductis à Nobis in axioma. & loc. communib. jur. lit P. n. 224.*

Tertiò, quia clerico pauperi ex operibus ruralibus * victum quærere licet, *text. in cap. 1. de celebrat. Missar. c. clericus, 21. quæst. 1. cap. clerici, 91. dictin.* Coriumque emere, ac inde sotulares facere, & vendere, *glos. in cap. Canonum. 14. quæst. 14. latè Guiel. Rodoan. de spol. Eccles. dicta quæst. 2. n. 7. 8. & 23. vers. Et licitè emit*, Ioan. Gut. *de gabel. 9. 93. n. 49.* Carol. de Graf. *de effect. 6. nu. 28. & latius plurimos referens, n. 36.* Aptius igitur, & dignius ex advocacionis exercitio sibi victum quærere licebit.

Quartò, quia Monacho pro sui Monasterii necessitate in causa Monasterii, jubente Superiore, etiam coram Iudicibus laicis * postulare conceditur, *cap. Monachi, 16. q. 1. glos. in d. c. 1. de postul. verb. Stipendiis, Rodoa d. q. 2. num. 27.* Carol. de Graf. *sup. effect. 11. num. 7. & effect. 21. n. 42.* Prosp. Farinac. *d. lit C. fragm. crim. 1. p. nu. 190.* Martin. Novarr. in *c. Non dicatis, 12. q. 1. n. 99.* Ignat. Lop. *de Salzed in addit. ad Bernard. Diaz. in praxi crimi. Cano. cap. 63. glos. 1. limit. 2.* Sylvest. in *summa. d. verb. Advocatus, numero secundo quæst. 6.* Stephan. Gratian. *discept. Forens. d. cap. 57. numero trigesimo quinto.*

Imò non solum in ipsius pauperis Monasterii causa, sed etiam in aliis, * ut ex lucro Monasterio, ejusque necessitatibus subveniat, postulare concessum est; secundum Navar. Rodoa. & Ignat. Lop. proximè relatos, quos sequitur Hieron. Gonçal. *d. reg. 8. glos. 2. nu. 33. & 34.* allegans etiam Alphonf. Villagut, in *praxi. Cano. li. 6. tit. de advoca. conc. 5.* Ergo pro semetipso, &c.

Quintò, quia licet clericus pauper absque beneficii, vel congrui patrimonii titulo ad Sacros Ordines promotus contra Episcopum * agere possit, ut dum de beneficio non providet, de alimentis provideat; juxta *text. in cap. 2. & 4. c. Cum secundum 16. c. Tuis 23. de præb. & digni. Conc. Trid. sess. 21. c. 2. de ref. Bullanque Pii V. editam Pontificatus sui anno 5. Idibus Octobris: Non tamen necessario dicta jura Clericos absque titulo ordinaros adstringunt, ut contra Episcopum agant, nec aliis licitis modis victum quærere prohibent, dict. cap. 1. de celeb. Missar. d. c. Clericus victum, 51. dist. & aliis supra. Ideoque ex advocacionis exercitio necessaria sibi poterunt parare. Ita sentit Hostiens. (cujus*

probat sententiam Abb.) in d. cap. 1. de postuland. num. 4. argumento d. capit. clericus victum, capit. consilium 2. §. ultimo, de observat. jejunii, & leg. 2. Cod. de patribus, qui filios suos distraxer.

Item quia, vel propter Episcopi impotentiam alimenta consequi forsitan non valerent (cum propter paupertatem ejus, qui aliàs alere debet, cesset alendi obligatio, ut latius *questione trigesima nona numero septuagesimo secundo*. annotamus) Vel propter nimiam Episcopi potentiam, aut nulla, aut cum maxima incommoditate, detrimentoque alimenta obtinebunt. Pauper enim dum non habet, quod offerat in judicio, * non solum audiri contemnitur; sed etiam contra veritatem opprimitur; teste D. Isidoro lib. 3. de summo bono, cap. 58. legiturque translative in cap. Pauper 72. 11. *questio* 3. Ex quibus hanc firmat sententiam contra prædictam glossam Abb. in d. c. 1. numer. 4. sequuntur Guiliel. Rodoan. de spoli. Ecclesiast. d. *quest.* 2. num. 23. & Stephan. Gratian. *disceptation. Forens. d. cap.* 57. num. 29.

Sexto, dictam prohibitionem (ne clerici absque titulo beneficii, vel congrui saltem patrimonii ordinentur) ne in clericalis Ordinis dedecus * mendicarent, sordidumve questum exercebant, fuisse factam, colligitur ex dictis juribus hanc facientibus prohibitionem & firmat Abb. in d. cap. 2. numero primo de præbend. & dignitat. demonstratque aperte S. Concil. Tridentin. dict. cap. secundo sess. 21. de reformat. Cujus est initium. *Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem questum exercere, &c.*

Quæ ratio in advocato cessat, cujus officium * laudabile est, l. Laudabile, 4. C. de Advoc. diverso. judicium. Hominemque nobilitat, l. Sancimus, 6. §. l. Advocati, 14. C. de Advoc. divers. judicior. & diximus plenius *quest.* 4. numer. 32. & seqq. 4. numero 33. & seqq. Ab eoque arcentur in fames, cap. Infames 1. §. 2. 3. *questio* 7. Plura in hanc rem tradit Bart. Cassan. in catalog. gloria mundi, par. 7. capit. 28. usque ad cap. 32. Petr. Barbof. ad leg. cum Prætor., 22. §. fin. num. 127. & Carol. de Graf. d. effect. 21. num. octavo & sequentibus.

Idemque & in procuratoribus Curia saltem Romanæ, * quorum officium dicitur honorabile, nec infamis esse potest, ut observant Bald. in l. Sed & milites, 10. §. Sed & ignominia, D. de excusat. tut. Ang. in §. fin. instit. de except. Mandos. in reg. 4. Cancel. *quest.* 8. col. pen. n. 7. sequitur) eos referendo) Stephan. Gratian. d. c. 56. n. 38. & num. seq.

Et in procuratoribus in Curia Regis, vel principis, dicunt idem Bald. in d. §. Sed & ignominia, & alii proximè relati, notatque Didac. Cou. *pract. quest.* cap. 18. num. 7. ubi simul & nu. seq. advertit, nec alios * extra istos procuratores viles, vel infames esse, nec ob id à procuratoris officio vel exercitio clericos arceri, sed ne se negotiis implicant.

Septimum, & finale fundamentum (ab aliis in proposito non tactum, ex quo non solum poterit defendi, clericum pauperem ex advocatoris officio etiam in foro seculari necessaria ad victum quærere, omissa contra Episcopum actione posse; sed nec illam adversus eum movere) est, quia licet (ut quinto dicebamus fundamento) contra Episcopum ad sacros Ordines absque beneficii, vel congrui patrimonii titulo aliquem promoventem, pro necessariis alimentis detur promotio actio, ne in Clericalis Ordinis dedecus mendicare cogatur, eaque ratione nec admittere debeat Episcopus resignationem * beneficii ejus, qui præter beneficium, unde congruè vivere possit, non habet; quod si admittat (resignatione firma

manente (ad illius teneatur congrua alimenta, ut ex Bulla Pii V. 6. Idibus Augusti, 1565. & ex altera Bulla Kilend. April. 1568. edita, probat Fari in declar. Concil. Trid. sess. 21. cap. 2. de ref. in verb. Id vero beneficium resignare, & ver. Et aliter facta resignatio: ubi formam præbet Concilium qualiter sit facienda resignatio quæque ad eam debeat informatio, probatiove præcedere, aliter resignationem factam annullans.

In paupere tamen Doctore, * graduato, & literato deficiunt supra dicta, ac fallunt. Adhuc enim Sacri Concil. Trident. dispositione stante d. sess. 21. c. 2. de refor. poterit Episcopus Doctorem, vel literatum absque beneficii, vel patrimonii titulo ad sacros Ordines promovere, Canonum, Jurumque præsertim Professore, quem nec in anxietate, mori, nec in paupertate vivere permittunt Jura; text. in auth. de hered. §. Falc. §. fin. in fin. coll. 1. & diximus *quest.* 6. n. 40. & 5. Et ita in specia tenet, consuluisseque testatur Hier. Gonçal. in d. reg. 8. Cancel. *glos.* 4. n. 36. & ante eum Emman. Rodrig. (quem alegat) in summ. 2. p. c. 15. de ordine, n. 15. post alios ab ipso adductos, ubi ita graves, Doctores Universitatum Salmanticae, & Complutensis hac de re consultos respondisse testatur: cujus sunt etiam voti Henriq. in summ. lib. 10. c. 17. §. in com. lit. G. Vega in summ. p. 1. c. 57. casu 1. Garc. de benef. 2. p. c. 5. num. 129. Ex quo enim literatae personæ verisimiliter congrua non deficiet sustentatio, proque patrimonio scientia sit, Sacri Conc. Trid. intentioni, ac menti sit satis. Ita (post jam relatos) observat Steph. Grat. *discep. for. d. c.* 57. n. 30. Quorum opinioni nec Concilii mens, nec contradicere videntur verba, Ea enim quæ majorem continent difficultatem, illamque ponderosius gravant (ibi, Statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus secularis, quamvis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros Ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eam beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere magis scientiam ad Ordines sacros recipiendos, quam ad victum decenter quærendum parandumque respicere videntur. Non enim sicut qui moribus, ætate, scientiaque ad ordines tantum recipiendos idoneus est, absque beneficio promoveri ad Sacros non debet: sic nec scientia insigni (juris præsertim) ad victum decentem, beneficiumque obtinendum apta pollens promovebitur. Cum tam dispar inter utrosque sit ratio. In Toletanaque diocesi ad literaturæ titulum (quem sufficiens vocant) non paucos vidi, audivique promotos, & promoventur in dies.

Cui licet resolutioni Congregationis Cardinalium in declarationibus sacri Concilii Trident. ad d. cap. 2. verb. pro necessitate, vel commoditate, versic. Quod si tantum habeat, determinatio videatur ob stare; quæ etsi tantum quis habeat, percipereve ex industria, vel honesto labore possit (ut puta si sit musicus, * Magister Grammaticæ, pictor, vel alterius licitæ professionis) ex qua congruè, decenterque vivere valeat; ad sacros Ordines promoveri non idèd posse, censeat.

Verè tamen non obstat, nec Congregationis declaratio nostrum casum comprehendit. † Non enim in Doctore, Licentiate, vel literato in Jure, aut Theologia, sed in musico, magistro Grammaticæ, vel pictore loquitur. Quarum artium, vel scientiarum nulla cum Theologia, vel Jurisprudencia (etiam quoad propositum nostrum comparatio est. Quamvis enim supradictæ artes licitæ sint; haud dubiè tamen constat, non sic clericos ad victum quærendum sicut Theologiam, aut Jurisprudenciam decere, quarum qualibet honoratius, aptius, & congruentius vita

vitæ comparantur, necessaria. Unde cum prohibi-
tio Concilii eò tendat, ne propter clericorum indi-
gentiam oriatur clerico contemptus; prædictarum-
que artium exercitium ad victum quærendum ali-
quantulum clericos dedecet, neque ex eo gravi-
ter, decenter, atque honorificè vitæ necessaria se-
cundùm Clericalem statum percipiuntur; quod uti-
que ex Theologia, Jurisque prudentia fit: hinc
evenit, musicos, Magistros Grammaticæ, vel pic-
tores absque beneficii, vel sufficientis patrimonii
titulo ad sacros Ordines promovendos non esse;
rectè censuisse Cardinalium Congregationem. Ideò
que eos in prohibitione expressit, Theologiæ ve-
rò, vel Jurisprudentiæ Professores omisit. Si enim
21 & hos voluisset in prohibitione includere, *ut alios
expressisset, juxtà text. in l. 1. §. Sin autem ad defi-
cientis, C. de cadu. tollend. optimus ad propositum
text. (quem ab aliis in id adductum non reperio,
cujusque verba ob id referre cogor) in leg. Cu-
riales; fin. Cod. de prædiis decurion. sine decret. non
alien. libro decimo, Ejus verba sunt. Curiales ven-
dere quidem res immobiles, vel mancipia rustica probi-
bemus sine interpositione decreti. Donationes verò, vel
permutationes, vel quoslibet alios etiam sine decreto
permittimus celebrare contractus; quoniam & sacre
Constitutiones, quæ super hoc à retro Principibus
latae sunt, in plurimis suis partibus de pretio non
redhibendo locuta sunt; ut ex hoc apertissimè detur
intelligi solùm venditionis decurionibus sine decre-
to interdictum fuisse contractum text. in cap. ad
Audentiam, 12. in fin. extr. decim. cap. Inter cor-
poralia post med. vers. Unde si circa de translat. Epif.
gloss. in cap. Ad audentiam, el 1. verb. Obventio-
nes in fin. de Ecclesiast. ædific. gloss. fin. circa med. in
fin. nè Clerici, vel Monachi. Ita arguit (multis
aliis etiam relatis, qui hoc argumentandi modo
fuerint usi) Decius consilio 442. numero 9. & pro-
pè infiniti quos refert, & sequitur Andreas Ti-
raq. in leg. si unquam in verb. Libertis, numero
3. Cod. de revoc. donat. Socin. Jun. conf. 100.
num. 11. circa fin. lib. 1. & conf. 33. numero 28.
lib. 3. Riminald. Junior. conf. 58. num. 55. lib. 1.
& consil. 504. numero 48. lib. 5. & conf. 590.
num. 21. & 22. eod. lib. Petr. Paul. Paris. consil. 31.
numero 7. lib. 2. Aymon. Cravet. conf. 288. num.
3. Barthol. Cæpol. conf. civil. 25. numero 15. in
fin. Franc. Becci. consilio 21. numero 27. lib. 1. &
consil. 101. num. 42. & conf. 105. numero 33. eod.
lib. Prosper. Fari. quæst. 29. numero 22. pro med.
Nicolaus Intrigliol. consil. 3. n. 48. & consil. 13. n.
96. lib. 1. Alvar. Valasc. in praxi partit. qu. 13. n.
91. & sic in pulchra declamatione 383. concludit
M. Fab. Quintilian. ibi: Et lex ubi perire vult. hominem,
apertè significat: Desertor occidatur.

Providè igitur, ac data opera Theologiæ, Ju-
risque peritos præterit; cæteros autem expressit
Congregatio; cum in eis prohibitionis ratio, quæ in
multis, pictoribus similibusque aliis adest, deficiat.

Nec ideo censeri debent in dicta prohibitione
inclusi ex verbo in declaratione adjuncto, Vel alteri-
us licitæ professionis, ex quo nulla vim prædicta pa-
tetur resolutio. Dicitio enim illa Alterius * ad alia
22 diversæ, vel dissimilis naturæ non extenditur; cum
similium sit repetitiva, ejusdemque naturæ & qua-
litate, text. & ibi gloss. in l. si fugitivi 3. Cod. de ser-
vis fugit. ubi not. communiter Doctores, tex. in
auth. ex testamento Cod. de collatio Ludovic. Roman.
conf. 92. numero secundo & in l. Dammi. §. is qui
vicinus, n. 2. de damno infect. Curt. Juni. conf. 38. n.
1. Bertachin. in reperto. juris, verb. Alius, Andre.
Tiraqu. in legis comubial. gloss. 5. n. 48. ad fin.
Jacob. Meno. h. retinen. possess. rem. 9. numero 256.
& de arbitrar. lib. 1. q. 80. n. 122. & casu 66. n. 3. &
conf. 183. n. 19. & conf. 200. n. 2. & conf. 308. n. 12.

& 13. Bertaz. d. claus. instrum. claus. 4. gloss. 18. &
claus. 27. gloss. 12. & gloss. 19. num. 1. Brunor. à sole
in locis communib. verb. dicitio, num. tertio Petr. Surd.
consil. 77. num. 25. & consil. 77. numero 25. & con-
sil. 151. num. decimo-quinto & consil. 282. num. 7. &
conf. 303. numero 33. & de alimen. tit. 9. qu. 3. n. 6.
& decis. 265. num. 24. decis. 274. num. 4. Flamin.
Paris. de benefic. resig. lib. 2. quæst. 15. num. 21. Rota
Rom. ex collectis à Farin. noviter. novissim. decis. 91.
num. 5. to. 1. part. 1. & in praxi crimi. quæst. 17.
numero 51. Sanchez de matrim. lib. 3. disp. 20.
num. 2. cum seqq. multos alios referens Augustin.
Barbol. in remissionib. Doct. de diction. dict. 2. n.
1. & 2. Quibus etiam adde Marc Anton Nat-
tam conf. 298. n. 4. decis. Pedemont. 167. Joann.
Cæphal. conf. 53. num. 66. Tibe. D. cian. consil.
54. n. 30. versic. Natura lib. 2. Ludovic. Cens. de
censib. 1. part. capite 3. quæst. artic. 2. n. 11. & 12.
Anton Gomez in l. 29. Taur. num. 2. Alvar. Valas.
in praxi partit. quæstio, decima-tertia, n. 82.

Unde cum tam evidens sit interdictarum artium
professores discrimen, tantaque dissimilitudo, nul-
lo modo dictæ clausulæ virtute prohibitio illa ad
Theologos Juristasve poterit extendi, adaptari ve,
cum eadem natura requiratur, & similitudo. Quo
fit, ut si statutum punit delinquentem pœna cor-
porali amputationis pedis, sive altera, * aut alia, 23
de simili pœna corporali, non pecuniaria; vel capi-
tali, quia dissimiles, sunt, sed amputationis mem-
bri intelligi debet. Ita, (ex Barthol. Cæpol. Bald.
& aliis) tradit Prosper. Farina. de quæst. 17. & n. 15.

Idemque si per statutum pœna pecuniaria, sive
alia, * arbitrio judicis imponatur, quia arbitrium 24
pœnam pecuniariam excedere non potest. Felinus
in cap. Sedes, 15. numero 6. versic. Et dici pulchre,
de rescript. Jul. lar. in pract. quæstione 83. versic.
Præterea si statutum, Prosper. Farina. supra num.
5. Jacob. Menochius de arbitrar. libro 2. casu 80.
num. 121. & libro casu 59. n. 3. Stephan. Gratian.
discep. forens. cap. 163. n. 17. cum sequentib. & deci-
sione 5. num. 8.

Ex his omnibus veram esse constat, quam adver-
sus glossam in d. cap. 1. de postuland. sententiam de-
fendimus posseque Clericum pauperem Ecclesiasti-
cum beneficium non habente pro aliis etiam in foro
sæculari & super sæcularibus causis postulare, sibi-
que ex hoc exercitio necessaria comparare.

Nec solùm sponte oblata à litigantibus accipere
Clericus potest; sed etiam condignum exigere * sa- 25
salarium, non obstante constitutione text. in cap.
unico, 15. quæst. 2. cujus sunt verba. Observandum
quoque decrevimus, ne quis Sacerdotum, vel clerico-
rum, more secularium Judicium pro impensis patrocinii
munera audeat accipere, nisi forte in Ecclesiis gratuito
oblata, quæ non favore muneris videantur accepta, sed
collatione devotionis illata. Quod si quis ista probatè
accipere, veluti exactor fenoris, aut usurarium pos-
sessor, secundùm statuta Patrum se noverit degra-
dandum. Quem textum, alii in causis spiritualibus,
alii in Monachis, & religiosis loqui intelligunt, ut
notat Abb. in d. cap. 1. de postuland. n. 6.

Potestque etiam clericis, divitibus, non pauperibus
Ecclesiasticum beneficium non habentibus adaptari.

In utrisque verò contra dictum textum obtinuit
generalis consuetudo, ut Clerici, quibus postulare
conceditur (præterquam à miserabilibus) exigere
possint debitum pro patrocinio salarium: per quam
dicti cap. constitutioni derogatum est: ut (post gloss.
ibidem verbo pro impensis) tenet Goff. & Abb. in d. o.
1. de postul. n. 6. Sylvest. in summa verbo Advocatus. n. 2.
quæst. 4. prope fin. Guilliel. Rodoan. dict. quæst. 2. n. vi-
gesimo-primo, & vigesimo-secundo. Stephan. Gratian.
discep. forens. capite quinquagesimo-septimo, num. tri-
gesimo sexto, Leli. Zanc. in tract. de privileg. Eccles.
privi-

privileg. 53. numero vigesimo-septimo, & sequent. Ca. 27 101. de Gra. dict. effectu 21. num. 41.

Limitanda tamen principalis conclusio (quod clericus pauper in Sacris constitutus beneficium non habens Ecclesiasticum, etiam in causis profanis, & coram Judice sæculari postulare possit) intelligendaque in causis civilibus, * non verò in criminalibus, in quibus saltem pœna sanguinis imponenda venit à quibus Clericus omnino abstinere debet, cap. Sententiam, 9. ne Cleric. vel Monach. cap. His à quibus, 30. 23. quæst. ult. cap. Aliquantos 2. 51. distinct. gloss. in d. cap. 1. verb. Stipendiis de postul. ubi Abb. num. 4. propè fin. Sylvest. dict. verb. Advocatus, num. 2. quæst. 5. Angel. de Claval. in summa, 2. Advocatus, num. 1. in 1. fin. nu. 7. Paul. Lancellot. inst. Canonic. lib. 3. tit. de procuratorib. 2. postulandi, Simon Majolus de irregul. lib. 2. cap. 9. n. 3. Prosper. Farina. Fragment, crimin. 189. part. 1. tom. 6. Carol. de Grass. ubi supra num. 39. & 40. Camill. Borrell. in summa decis. d. tit. 7. de cleric. & Sacerdot. n. 89. & tit. 11. de vita, & honest. clericor. num. 39.

Quæ sublimitari posse videtur limitatio, si Clericus reum criminaliter accusatum defendat, * per text. in cap. novissimus, 27. de verbor. signific. & in cap. Reos sanguinis, 7. 23. quæst. 5. Quia tamen, vel propter defendentis imperitiam, adversariivè cavillationes posset reus condemnari; vel etiam propter malitiam, & astutiam ipsius rei posset idem ipse reus injustè absolvi, actorque ad tallionis pœnam condemnari; tutius esse etiam à rei defensione clericum abstinere, admonet gloss. in d. cap. Aliquantos, 51. distinct. Panor. in d. cap. 1. n. 5. de postulan. Sylvest. de verb. Advocatus, num. 2. quæst. 5. Lelius Zanc. de privileg. Eccles. privileg. 53. num. 26. Grass. ubi supra numero 36. & seq. Navar. consil. 2. num. 3. & 4. in tit. de postul. 1. tom. Petr. Cened. collect. jur. Cano. 39. n. 2. part. 1.

Limita etiam & intellige prædictam principalem conclusionem, * dummodo ob talis officii exercitium, à Divinis non subtrahatur, ut in præcedenti limitavimus quæst. num. 15.

Utrum clericus pauper tabellionis, vel notariatus officium coram Judice Ecclesiastico, vel etiam sæculari (quin ob id pœnam incurrat) exercere valeat?

S U M M A R I U M

- 1 Tabellionatus officium clericis interdictum est.
- 2 Tum in foro seculari; quàm Ecclesiasticum habeat, secus si non habeant: tunc enim non solum coram Ecclesiastico, sed etiam sæculari Judice tabellionis officium exercere hi poterunt, & nu. 4.
- 3 Clericus pauper congruum Ecclesiasticum beneficium non habens, etiam in sacris constitutus tabellionatus officium in foro Ecclesiastico exercere poterit, tam in curia Romana, quàm extra existens, contra Covarr.
- 4 Et an etiam in officio seculari possit esse tabellio?
- 5 Clericis an præcisè tabellionatus officium, an causativè per beneficii subtractionem prohibeatur?
- 6 Concilium provinciale Compostelanæ provinciæ, quid circa rem hanc statuerit?

QUÆSTIO X.

Superioribus similis subsequitur quæstio. Utrum Clericus pauper tabellionis, vel notarii liberè exercere possit officium? Quam apertè decidere videtur text. in cap. Sicut, 8. ne clerici, vel Monachi, cujus

verba, Sicut te accepimus referente, &c. Fraternit. tua mandamus, quatenus clericis in Sacris Ordinibus constitutis tabellionatus officium per beneficiorum subtractionem (apellatione postposita) interdicas. Ex quo evidenter constat; tabellionatus officium clericis in Sacris existentibus interdici. * Et ibi notant communiter Doctores, Ludovic. Roman. consilio 409. n. 8. latè Barthol. Cassanæ. in consuet. Burg. tit. de Justices, rubr. 1. 2. 6. numero 30. cum tribus seqq. Bonacof. in communib. opinio crimin. part. 2. verb. clericus impune, vers. Sed communis est opinio, Montemaran. in practic. Episcop. c. numero 16. Prosper. Farin. (alios referens) Fragm. crimina. part. 1. lit. C. numero 212. tom. 6. Bernard. Diaz. in pract. crimi. Cano. c. 58. per tot. Marc. Anton. Cucch. instit. canon. Major. lib. 3. tit. 37. numero 10. Covar. practic. quæst. cap. 19. n. 8. Francisc. Marc. decis. 194. num. 1. & seqq. part. 2. Camil. Borrell. in summ. decis. tit. 11. de vit. & honest. cler. num. 37. Jacob. de Grass. in decis. aure. part. 2. lib. 3. cap. 2. n. 17. Carol. de Grass. de effect. Clericat. effectu & n. 1. Joann. Roxas in singular. fidei 133. n. 1. Maltrill. decis. 159. n. 1. par. 2. Hieron. Ceval. practic. commu. contra comm. quæst. 404. n. 3. Provideturque expressè de jure regio per text. in l. 45. tit. 6. part. 1. versic. E otrosi defendio santa Eglefia, que ningun Clerigo fuisse escrivano de ningun Consejo. & in l. 12. tit. 3. lib. 1. & in leg. 15. tit. 18. lib. 2. Ordinan. & in leg. 10. tit. 3. libro 1. novæ reg. collect. & ibi per Scribentes.

Hujusmodique prohibitio, tam in foro sæculari, quàm Ecclesiastico * procedit, in neutroque poterit clericus tabellionatus, vel notariatus officium publicè ob dictorum jurium generalem prohibitionem exercere. Ita notat gloss. in d. cap. Sicut. & ibidem Abb. n. 6. Joan. Andr. n. 9. Anton. de Butrio. num. 8. versic. si tenentur opinio, Albert. Trotius in tractat. de vero, perfect. Cler. lib. 2. cap. 54. numero 9. Didac. Covarr. d. cap. 19. num. 8. post princip. & versic. Secunda conclusio, & multi alii adducti per Farina. dict. lit. C. numero ducentesimo vigesimo-quinto.

Nec solum in Clericis Sacris initiatis Ordinibus; sed etiam in minoribus * tantum constitutis, congruum Ecclesiasticum beneficium habentibus superior sententia locum habebit: ut (ex Hostiens. Ant. & Abb. in dict. cap. Sicut) tenet communemque dicit Covarr. dict. capite decimo-nono, numero octavo versiculo quasi ea sit receptior sententia, & versiculo Tertia conclusio; quæ communis est. Bernard. Diaz. in dicto capite quinquagesimo-octavo numero 2. communem etiam testatur Farina. ubi supra, numero 234. Didac. Ferez in titul. 3. lib. 1. Ordina. gloss. unic. vers. Quod proced, Alphon. de Azeved. in d. l. 10. tit. 3. lib. 1. novæ Reg. Collect. num. 3. vers. Sed contrarium est dicendum. Greg. Lopez in d. l. 45. tit. 6. part. 1. gloss. 8. verb. Escrivano, Jacob. de Grass. d. num. 17. Card. de Grassis d. effectu 8. num. 10. Joan. Bapt. Marches. de commis. part. 1. cap. 16. num. 19.

Secus si beneficium Ecclesiasticum non habeat; quia non solum in Ecclesiasticis causis, & coram Judice Ecclesiastico tabellionis poterit publicè officio fungi; sed etiam apud secularia † tribuna- lia, & in secularibus causis, ex his, quæ notavimus quæst. 8. num. 13. & quæst. seq. num. 4. & in specie Covar. d. num. 8. vers. Quarta conclusio, & Farinac. (plures referens) d. lit. C. dum. 232. Carol. de Grass. supra num. 9. Isidor. Mosc. de Majest. Eccles. milit. lib. 1. part. 2. vers. Nec officium. Alber. Galeot. in margar. jur capite 20. num. 13.

Paupertatis verò favore Clericus in Sacris etiam constitutus beneficium Ecclesiasticum, † ex quo vi- vere

vere valeat, non habens, tabellionis officium in foro Ecclesiastico exercere poterit, secundum Hostiens. in d. cap. Sicut, num. 1. vers. Secunda ratio, & vers. Alioquin si agerent, & versic. Unde forsan, & num. 8. vers. Ex hoc etiam patet, Joan. Andr. numero 4. & 7. Butri. num. 5. Henr. Bohic. numero 1. post. med. vers. Ex quo etiam patet, Anchar. numero 9. in fin. Abb. numero 6. in fin. & num. 7. etiam in fin. & num. 8. Jaso. in l. 1. §. Hujus studii, num. 8. vers. Septimo limita, D. de Justit. & jur. Franc. Marc. d. decis. 194. num. 5. & 6. part. 2. Guilliel. Rodoan. de spoli. Ecclesiast. quæst. 2. num. 30. Montemar. in pract. Episcopali, cap. 77. num. 17. Prosper Farin. d. lit. C. fragm. crimin. num. 221. & 222. Bernard. Diaz in pract. cum Canon. d. cap. 58. num. 1. in fin. Gregor. Lopez in d. l. 45. tit. 6. part. 1. gloss. 9. verb. Tirandole el beneficio. Didae. Covar. d. cap. 19. num. 8. vers. Nam Clericus in sacris. Licet idem ipse ibi, & in vers. Secunda conclusio, velit hanc intelligere sententiam procedere in Clericis in Sacris constitutis in Curia Romana prædictum officium exercentibus, non verò extra. Cujus contrarium tenent omnes proximè relati, esserentes tam in Curia Romana, quàm extra, si Clericus in Sacris Ordinibus constitutus congruum beneficium non habeat procedere. Hancque receptiorem professus est, idem ipse Covarr. eod. loco d. n. 8. vers. Quasi ea sit receptior sententia: eam etiam receptiorem dicit Farinac. ubi supra n. 227. Carol. de Graf. d. effect. 8. num. 18. Stort. Odd. consilio 44. n. 19.

Cujus præcipuum fundamentum est text. in d. cap. Sicut, 8. ne Clerici, vel Monachi, in illis verbis, Per beneficiorum subtractionem, appellatione post posita, interdicat. Ex quibus hujusmodi prohibitionem directò contra Clericos beneficium habentes, non contra eos, qui beneficium non habent tendere, constat. Faciuntque simul latè duabus præcedentibus dicta quæstionibus, quibus prohibitionem mercaturam exercendi, postulandivè etiam in secularibus, Clericos beneficiatos tantùm comprehendere, non etiam pauperes, ac beneficio Ecclesiastico carentes, ostendimus. Facit etiam text. in d. l. 45. titulo 6. part. 1. vers. E. otrosi, ibi: Pendele apremiar su Pralado tollendole el Beneficio que oviere fasta que lo dexe. Ex qua deducit ibi Gregor. Lopez verbo Tollendole el Beneficio, Clericum etiam in Sacris constitutum si beneficium Ecclesiasticum non habeat *tabellionis etiam in seculari judicio fungi posse: sicque tenere Hostien. & Abb. in d. cap. Sicut, licet hodie casus hic non admitteretur in practica, ex superioribus Ordinamentis, novæque Reg. Collect. juribus, & ex lege 3. tit. 1. lib. 1. novæ Reg. Collect. De jure verò Communi pro superiori sententia auxiliatur quoque dictum Joann. Andr. quem refert. Ab in d. cap. Sicut, num. 8. hoc nempe officium non præcisè *Clericis prohiberi; sed causativè, scilicet per subtractionem beneficii. De cujus veritate, vide ibi per Abb.

Tandem per Concilium Provinciale Compostelanæ Provincie, celebratum Salmanticæ anno 1565. in act. one 3. decreto 25. in fine, statutum extat, *ut à quolibet tribunali Ecclesiastico ejus Provincie, ubi plures adsunt notarii, unum notariatus officium possit Clerico in Sacris constituto conferri. De cujus usu in Ecclesiastico tribunali Placentiæ, testatur Azaved. in d. l. 10. tit. 3. lib. 1. novæ Reg. Collect. n. 3. in fin. ubi creatum ad id fuisse Clericum Sacrorum Ordinum, beneficium tamen non habentem asserit.

Utrum parentum paupertas impediatur filio Religionis ingressum, sinè ad eam voto adstrictus sit, sive non? Et an post professionem filium egredi compellat? Et quid in parentibus circa filios, vel fratribus circa fratres, vel sorores pauperes?

SUMMARIUM.

- 1 Distinctio, sive quæstionis divisio.
- 2 Non licet filiis voto non adstrictis Religionem ingredi, eorum parentibus in magna necessitate existentibus, si aut possint ejus subvenire: aut probabilis sit spes fore, ut si in seculo manerent, possent, nec est alius, qui subveniat.
Et quid si Religionis voto adstricti sint? ibid. numero 14.
Et quid si solemniter filius professus est? ibid. num. 15. & seqq.
Et quæ necessitas requiratur? ibid. numero 21. seqq.
- 3 Filius omni jure parentibus subvenire præcipitur, & num. seqq.
Gravissimam contumeliam infert filius patri, qui cum ejus necessitati subvenire possit, illum in necessitate esse patitur, ibi.
- 4 Necare dicitur, qui alimenta denegat.
- 5 Ingredi Religionem non est de præcepto sed de consilio. Præcepta propter consilia aut, necessaria, propter voluntaria, omittenda non sunt, ibid. m.
- 6 Religionis ingressus non liberat ingredientem à debitis ante ingressum contractis, & in ejus persona remanet obligatio, & contra ipsum poterit proponi actio; sententiaque ferri.
- 7 Et si ingressus Religionem unde solvat non habet, si artem decentem sciat, debet eam in Monasterio, ut creditoribus satis faciat, de Superioris licentia, vel absque, si illam nolit concedere, exercere.
Et an ad id habito etiam, si necesse sit, deposito teneatur? ibid. remissivè.
- 8 Debitor, qui non est solvendo, ingredi religionem non potest, si intra paucos annos in seculo manens, sit probabilis spes fore.
- 9 Professio debitorum an valeat, tam de jure communi, quàm ex Motu proprio Sixti V. & Clementis VIII?
- 10 Servus absque Domini consensu Religionem ingredi, aut in ea permanere non potest.
- 11 Obligatio filii circa patrem fortior, & potentior est, quàm servi circa Dominum, cum causa, vel obligatio naturali, vel civili potentior sit.
- 12 Filii deserentes parentes etiam ratione Divini cultus, anathematizantur.
- 13 Filii parentes deserentes moraliter peccant.
- 16 Posterior obligatio priori non præjudicat.
Res cum suo onere in possessorem transit, ibid.
- 17 Filius, qui absque Superioris licentia aliquandiu castra ob parentum affectionem deseruit, emersionis crimine excusatur.
- 18 Professio facta à filio existentibus parentibus in necessitate, de qua num. 22. & seqq. valida est, licet filius professionem celebrans mortaliter peccet.
- 19 Filius in casu necessitatis, de qua supra, non solam cum habitu, sed etiam eo (si necesse fuerit dimisso) parentibus subvenire debet. Necessitate tamen cessante statim ad Monasterium tenetur redire, & num. 20. & num. 28.

- 22 Quæ necessitas, vel indigentia parentum requiratur, ut filius obligationis voto non adstrictus Religionem ingredi prohibeatur? aut ante professionem egredi debeat?
- Et quæ in Religionis voto adstricto? & num. 25.
- 23 Et an requiratur in actu? sive quod probabiliter speretur fore, ut in eam postea incidant parentes?
- 24 Paupertas gravis modo dicto num. 22. superveniens parentibus tempore novitiatus, ad egrediendum Religionem, si aliter parentibus non possit consulere, filium obligat.
- 25 Filius Religionis voto adstrictus existentibus parentibus in gravi necessitate, de qua supra n. 26. precedentibus, sive votum præcesserit paupertatem, sive paupertas votum, Religionem ingredi non debet. Et si semper durat indigentia, semper in seculo monebit.
- 27 Filius Religionem solemniter professus egredi eam tenetur, ut parentum extrema subveniat egestati, & etiam absque Prælati licentia, si eam non concedat, & habitu etiam (si necesse sit) dimisso, dummodo cum primum necessitati subvenire revertatur. A quod etiam extranei obligat extrema necessitas, si non sit alius, qui subveniat, & numero 28.
- 29 Et quid si parentes non sint in extrema inopia? sed in gravi, modo jam dicto? & num. 30. 31. & 32.
- 33 Supra dicta locum habent non solum in parentum primi gradus necessitate, sed & ulterioris, ut in avis, proavis, &c. si non sint filii, qui subveniant.
- 34 Parentes filiis in egestate relictis, Religionem ingredi non debent, juxta dicta in filiis, quibus æquiparantur, imò & fortior in parentibus est ratio.
- 35 Et non solum pro primi gradus descendantium necessitate, sed etiam ulterioris juxta dicta supra num. 33.
- 36 Frater ob gravem sororis paupertatem Religionis ingressum differre non debet, etiam si Religionis voto adstrictus non sit, nec Religionem egredi tenetur.
- 37 Limita, ut num. 37. & 38.

Q U Æ S T I O XI.

Quoniam multi hac de re (quorum propria materia est) egerunt Theologi, non sic latè, ut liceret, in ea divagabimur. Quod ut aptè fiat, materiamque dilucidè, & clarè comprehendamus, appendicisque loco sit, aliqui erunt distinguendi casus. Quoad primam igitur, secundam principalem quæstionis partem, quæ filiorum, parentumque obligationem respicit (eisdem enim judicantur regulis) hi erunt assignandi.

Primus, quando filius etiam voto * non emisso Religionem vult ingredi.

Secundus, quando voto emisso.

Tertius, quando non solum votum; sed etiam professionem emisit.

Quartus, quæ necessitas, vel paupertas sufficiens sit? casu quo ingressum Religionis, vel impedire possit, vel ad egressum compellere.

Quæ picta in filiis, & in parentibus quoque locum habent, ut infra dicemus: ideoque in eis adjicimus. Ultimò denique loco de fratribus, & sororibus.

Igitur quoad primum casum (argumentis contrariis, ut breviter procedamus omissis) non licere filiis ingredi Religionem existentibus eorum parentibus

in magna paupertate, * vel necessitate, si aut possint eis subvenire, aut probabilis sit spes fore, ut si in seculo maneat, possint, nec sit alius, qui subveniat, dicendum est. Tenueruntque D. Thom. quodlibet. 3. art. 16. & quodlibet. 10. art. 9. & 2. 2. q. ult. art. 6. & quæst. 101. art. 4. ad 4. & ibi Cajet. ad fin. Angel. in summ. verb. Religiosus, num. 11. Silveit. verb. Religio, 2. quæst. 7. Gerson 2. part. tract. de gravato ære alieno, an possit ingredi Religionem, alphabet. 39. lit. Y. Martin. Navar. in summ. capit. 14. Emmanuel. Sa, verb. Religio, num. 2. Azor. lib. 12. instit. moral. cap. 1. quæst. 9. Francis. Tolet. lib. 5. summa, capite 1. numero 5. Emmanuel. Rodrig. 2. tom. summa, cap. 6. num. 4. Henric. in cap. Pervenit, el 2. num. 3. de jurejur. D. Anton. Gandab. Joan. de Neapol. Rosella, Tabiena. Armill. Castro. Jansen. Corduba, & alii, quos refert, & sequitur P. Thomas Sanchez in summa super præcep. Decalog. lib. 4. cap. 20. num. 3. ubi hanc verissimam dicit sententiam, tenet etiam P. Leonard. Lessius de justit. & jure, lib. 2. c. 41. dub. 3. n. 34.

Et probatur, primò, quia filius jure Divino, Naturæ, & positivo parentibus subvenire * præcipitur. Divino, quarto Decalogi præcepto. Honora patrem tuum, & matrem tuam. Exod. 20. & Matthæi 5. Gravissimamque contumeliam, atque injuriam parentibus infert filius, qui cum eorum necessitati subvenire possit, eos in necessitate jacere patitur. Utrumque firmat text. in cap. Caterium, 20. 86. distinct. cujus sunt verba. Caterium Dei traditio est, ut prius pascas parentes. Nam si juxta Divinum oraculum contumelia parentis morte luitur: quanto magis fames, quæ morte gravior est. Necareque dicitur, qui alimenta * denegat. vulgar. in l. Necare, 4. de liber. agnos. cap. Qui abstulerit, 12. quæst. 2. cap. Non satis, 86. dist. Id quod etiam proverbis suis protulit Seneca: Qui succurrere perituro potest, cum cum non succurrit, occidit (inquit)

Jure etiam Naturæ, ut testatur Ulpian. in l. Si quis à liberis, 5. §. Parens (ibi) Parens quamvis ali à filio ratione naturali debeat) D. de liber. agnos.

Positivo, ex l. Si filius, 3. C. de patr. potest. l. 1. & 2. C. de alend. liber. l. fin. §. Ipsum autem, C. de bon. quæ liber. d. l. Si quis à liberis in princip. cap. Inter cætera, 22. quæst. 4. Petr. Surd. (plures referens) de alimen. tit 1. quæst. 17. num. 1. Nullo igitur jure parentes in necessitate, ac paupertate deserere, Religionemque ingredi, licet filio.

Secundò etiam probatur, quia ingredi Religionem, non est de præcepto. * Matthæi 19. Si vis perfectus esse, &c. Parentibus autem subvenire, de præcepto est, ex proximè dictis: omittere autem præcepta propter consilia, necessariaque propter voluntaria, permissum non est, imò injustum, & nefas, ut de se patet.

Tertio, quia filium parentibus in necessitate existentibus subventionis debitorem esse, constat ex prædictis: ideoque nec ante solutionem liberali posse, nec actum gerere per quem patri præjudicet, vel ab obligatione (etiam per Religionis ingressum) eximatur. Namque Religionis ingressus à debitis ante ingressum contractis ingredientem non liberat: * Interimque semper in ejus persona remanet obligatio: ut tenet Abb. in cap. Cum I. & A. 22. numero 27. de sentent. & re judic. & in cap. 1. de obligat. ad ratio. vel non, num. 8. & ibid. Innoc. Contra ipsumque poterit proponi actio, ferrique sententia; ut iidem ipsi tenent ibi.

Quòd si unde solvat non habeat, artem tamen decentem sciat; eam debet in Monasterio exercere * ut creditoribus satisfaciatur, secundum Innocen. ubi supra. Etiamque absque Prælati licentia, si eam concedere

cedere nolit, ex sententia *Molin. Angles Florib. Navarr. & aliorum*, quos refert *P. Sanchez de lib. 4. cap. 19. n. 14. vers. Aliis placet, & vers. Addunt;* ubi & an ad id teneatur habitu etiam (si necesse sit) deposito? *num. 15. 16.* Videndusque etiam *P. Ferdinand. Rebell. de obligat. just. lib. 2. quæst. 17. sect. 4. num. 27. vers. Utrum tamen fas sit, & n. 28. & 29.* Ubi an & ad Indos possit etiam absque Superioris consensu proficisci?

Et quòd debitor, qui solvendo non est, Religionem ingredi non possit, * si intra paucos annos in sæculo manens, probabilis sit spes fore, ut possit creditoribus satisfacere; tenet etiam *P. Leonar. Lessius de justit. & jure d. lib. 2. cap. 41. dub. 3. n. 32.* quia æquitas non patitur, ut cum damno aliorum ingrediatur: plurimos hujus sententiæ referens *Sanchez d. loco, n. 6.* per quem latissimè per tot. cap. Advertens pariter, *n. 2. 19. & 21.* de jure communi debitorum professionem valuisse, * post modum verò per *Motian proprium Sixti V.* editum anno 1587. inhabiles ad professionem factos fuisse, licèt per alium *Clementis VIII.* edictum anno 1602. quoad hoc, ut professio valeat, fuerit moderatus.

Ex quibus fit, ut neque servus absque Domini consensu Religionem ingredi, * aut in ea, si ingressus fuerit, permanere possit; *text. in cap. Si quis, 3. 17. quæst. 2. cap. 1. c. 2. cap. Si quis obligatus, 7. cap. De rebus, 8. 54. dist. cap. 1. c. 2. cap. Consuluit, 5. de servis non ordinand. Dominic. Soto in 4. sentent. dist. 35. art. 1. ad fin. Didac. Covar. pract. cap. 15. numero 1. colum. 3. Leonard, Lessius d. loco, numero 31.*

Debitum autem, & obligatio filii erga patrem fortior, & potentior est servi erga dominum obligatione. † Cum illa, jure (ut diximus) Naturæ; hæc, jure gentium sit, *text. in 2. Jus autem gentium, instit. de jure nat. gent. & civil. Illa, secum Naturam (qua etiam irrationabilia erga genitores moventur animalia.) Hæc, contra ipsam Naturam, ex hominum dispositione, d. 2. Jus autem gentium. Illa naturalis: accidentalis hæc. Obligatioque, vel causa naturalis accidentali, vel civili potentior sit, juxta l. Qui habent, D. de tutel. l. Filio quem pater. de lib. & post h. l. fin. C. de his, qui ven. atat. impet. cap. Presenti, 2. Idem, de præben. in 6. Sed propter obligationem erga dominum, Religionem ingredi, aut in ea domino invito permanere non potest servus; ergo à fortiori nec filius, qui parentum subventioni tot titulis devinctus est.*

Hanc denique sententiam *Gangrense Concilium* approbavit *sess. 16.* habeturque in *cap. Si qui filii, 1. dist. ubi anathematizantur* * filii etiam Divini cultus ratione parentes deserentes. Unde constat, filium parentibus in necessitate relictis Religionem ingredientem (juxta prædicta) mortaliter * (cum ob id anathematizentur) peccare, ut docent *Martin. Navar. Francisc. Tolet. Emman. Lod. & Tho. Sanch. n. 1. adducti*, tanquam gravissimi præcepti transgressores.

Hæc quoad primum casum. Quoad secundum verò, quando Religionis votum filius emisit, * idem quoque dicendum erit voto scilicet non obstante, ingredi non debere parentum existente, nec votum obligare. Ita docent *D. Anton. Joan. de Neapol. Sylvest. Tabien Castro Pasarel. & Emman. eod. loco, quo dicto n. 1. sup.* eos retulimus, prout eos etiam refert, & cum quibus tenet *Tho. Sanc. d. cap. 20. n. 8.* ex rationibus supra adductis, quæ in utroque pariter militant casu, & aliis ab eisdem traditis.

In tertio quoque (ubi nempe filius Religionem ingressus est, in eaque solemniter professus) * adhuc parentum egestatem operari, ut egredi teneatur, si

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

aliter eis consultum esse non possit, quin ingredi prohibeatur, obligatione parentibus subveniendi jam contracta; tenet *Joan. Major. in 4. dict. 38. q. 2. Martin. Navar. in summ. cap. 24. & in comm. 3. de regul. numer. 45. P. Leonard. Lessius de justit. & jur. d. quæst. 41. dub. 3. numero 34. vers. Si filius.*

Posterior enim obligatio priori non præjudicat, 16 * ut in *cap. Veniens, 16. & in cap. Intellecto, 33. de jurejuram.* Cum ergò omni jure filius patri obligatus sit, nec votum, nec professio filii, patri poterit præjudicium afferre, vel generare, transibitque cum suo onere filius in Prælati potestatem, cum ad possessorem res cum suo onere transeat, *cap. Ex literis, 5. de pignor. cum similibus, de quit u Nos in axiomat. & locis commun. jur. lit. R. n. 76.* Bene facit pro supra dicta sententia *text. de jure civili in l. Quia cum uno, 4. 2. fin. D. de re milit. ubi emen-* 17
tionis crimine excusatur filius, * qui ob parentum affectionem aliquandiu absque Superioris castra deseruit; per quem ad casum nostrum infert *Rainer. de Forlivio, tenetque per eum (ut parentibus subveniat, licere filio Religionem deserere, cum Forlivio) Neullus de Sancto Geminiano tractat. de Bannitis, 1. par. 2. tempor. num. 48. in fin. Hippol. de Martil singular. 149. n. 3. Petr. Duenna reg. 66. limi. 10. circa fin. Alcan. Clem. in tract. de patria. potest. effect. 17. num. 4. Petr. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 69. num. 2. & Joan. Bapt. Pontan. eod. tract. de aliment. oap. 9. num. 7.* 18

Professio autem in hoc casu facta valida est, * licèt filius sic professionem celebrans, mortaliter peccet, ut docent *Martin. Navar. lib. 3. consilior. tit. de regul. in 1. editione, consil. 26. num. unico, & lib. 2. conf. 3. numero unico, Emmanuel Rod. & I. tom. summa, cap. 6. num. 4. & tom. 3. de regular. q. 13. art. 5. dict. 4.* quos refert, & sequitur *Thomas. Sanchez d. lib. 4. cap. 20. num. 10.* objectionibus, quæ possent opponi satisfaciens.

Nec solum in prædicto casu, si necesse fuerit exire Religionem cum habitu poterit filius; sed etiam sine eo, * ut infra dicemus. Tenetur tamen cessante parentum necessitate ad Monasterium statim redire. Ita * *Martin. Navar. dict. lib. 3. consil. tit. de regular. 1. in editione, consilio 26. numero unico, & dicto consilio 3. numero etiam unic. dict. libro 2. Corrad. in suis casuum responsis, quæst. 61. Thom. Sanchez d. cap. 20. num. 14.* 20

Restat nunc de quarto, Quæ scilicet paupertas, vel necessitas, ut supra dicta procedant; requirantur? 21 * An extrema desideretur, vel magna, aut gravis sufficiat? Et an paupertatem præcessisse sit votum, Religionis in ingressum, vel professionem? satisve sit post hæc supervenisse? Qua etiam in re aliqui distinguendi sunt casus.

Aut enim in primo supra assignato, (quando nempe Religionem absque voti obligatione vult ingredi filius) loquimur: Aut in secundo, quando voti tenetur obligatione: Aut in tertio cum professus fuit.

Primo casu, non requiri parentum extremam indigentiam * ad impediendum filio Religionis ingressum, colligitur ex *Diu. Thom. 2. 2. quæst. ult. art. 6. corpore, & Turcremat. in cap. 1. distin. 30. art. 1. num. 3.* (prout eos refert *Thom. Sanchez* infra citandus) dicentes hanc necessitatem contingere, quando commodè parentibus aliter subveniri quàm per filiorum obsequium non potest: Secus quando eo non multum indigent, Quibus adhæret *Cajet. 2. 2. q. 101. articulo 4. ad fin.* ubi ait, hanc eam esse necessitatem, quæ filios ad operas suas parentibus exhibendas obligat, neque ad hoc extremam desiderari, sed satis esse necessitatem magnam latitudinem

habentem: Sufficere itaque necessitatem, vel paupertatem decentiæ status, scilicet si parentes ad faciendum ea; quæ in notabilem decentiæ status jacturam cederent, cogereatur; ut artem mechanicam exercere, mendicare, aliis famulari cum notabili proprii status diminutione: secus quando parentes possent vitam transigere, etsi non ita commodè, abundanter, & honorifice; tenentque *Joan. de Neapol. Div. Antonin. Angel. Sylvest. Cordub. Pasarell.* locis supra in princip. *quæstionis* relatis, eisque adductis *Sanchez* sæpè repetito libro 4. *summa super præcept. Decalog. cap. 20. n. 4.* ubi hanc necessitatem tunc accideredicit, quando reverà arbitrio prudentis reputatur non levis, sed magna, juxta proximè dicta. Eantem sequi videtur sententiam *Leonardus Lessius* (de gravi necessitate simpliciter loquens) *de justit. & jure dicto libro 2. quæstione 41. dubitat. 3. numero 34.* Ita etiam è nostris (sufficere scilicet in isto casu parentum paupertatem, quæ ad magnam existimationis, & status jacturam congeret, ut quia nobilis aliis servire adstringeretur, vel mendicare) dicit *Petrus Sordus de aliment. titulo 8. dicto privilegio 68. num. 4.* ex sententia *D. Thomæ quod libet. 3. quæstione 5. & Angel. de Claval. in summa verbo Religiosus, quæstione 11.*

23 Idque (secundum *Thom. Sanchez ubi supra n. 5.*) procedet, sive actu parentes hujusmodi patiantur necessitatem * tempore Religionis ingressus, sive probabiliter speretur fore, ut in eam postea deveniant, contra *Emmanuel Rodriguez 2. tom. summa, cap. 6. n. 4.* cui satisfacit.

24 Ac ideo id locum habere, si novitiatus tempore durante; * dicta gravis superveniat parentum egestas, atque ita docere *Joan. de Neapol. D. Ant. Tabien. Palac. Emmanuel. Sa. & Navarr.* asserit idem ipse *ibi n. 7.* Quia cum licet egredi valeat, & perseverantia solius consilii sit; subveniendi parentibus præceptum antefendum est. Imò idem quoque erit dicendum in secundo casu, quando scilicet filius votum Religionis emittit: * voto enim non obstante ingredi non tenetur, donec parentum necessitas cesset. Idque sive votum præcesserit paupertatem; sive paupertas votum. Ut (ex *Joan. de Neapol. D. Ant. Sylvest. Cordub. & aliis*) tradit *Sanchez ubi supra n. 8.* Addens ex eisdem fieri inde, quòd si semper durat ea indigentia, semper in seculo manere debet, ibiq; rationem reddit.

26 In tertio verò casu, quando filius solemniter professus est, * duo sunt distinguendi. An scilicet egestas sit summa parentum; vel non ita maxima, vel extrema; sed gravis modo in præcedentibus casibus dicto.

27 In primo dubium non est, Religionem egredi, * etiam Superiore renitente, & contradicente, ut extremæ parentum egestati subveniat filium professum teneri. Cum in tali necessitate, & ad subveniendum extraneo, etiam renitente Prælato, si non sit alius, qui subveniat Monachus claustrum egredi teneatur. Ita docent *Cajet. Major. Adrian. Abulens. Metin. Tabien. Armill. Navar. Ledesm. Pasarell. alter Metin. Angles Florib. Ludovic. Lopez, & Corrad.* quos refert, & sequitur *Sanchez d. cap. 20. numero 14.* Tene-
28 rique etiam, si ad id opus sit habitum dimittere, * Cum *Cordub. in summ. q. 4. ar. 2. opin. 4. punc. 2. vers. T no es el mismo:* Redire tamen professum cum primùm necessitati subvenerit, & supra diximus n. 20.

29 In secundo autem (gravis scilicet modo jam dicto non extremæ inopiæ,) An filius professus Religionem exire teneatur, si aliter parentibus subvenire non possit; * tres sunt Doctorum sententiæ. Prima est, teneri egredi etiam invito Prælato. Secunda non teneri absque Superioris licentia. Tertia distinguens, an egestas præcesserit professionem,

quia tunc tenebitur egredi: secus si professio egestatem.

Primam * sustinent *Anchona de potestat. Papa quæst. 30 5. art. 1.* *Guandabo quod lib. 6. quæst. 16.* *Janfen. in concordant, Evangel. cap. 60.* in ea verba, *Vos autem dicitis.* *Viguerius lib. constit. c. 5. 7. in princip. Cordub. in regula D. Francisc. cap. 2. q. 6. art. 2. potest. 4. opinion. Palac. 4. dist. 1. in solut. ad 3.*

Secundam, * *Alex. Alenf. 3. par. quæst. 33. memb. 31 4. art. 1. in fin. D. Thom. quod lib. 3. artic. 26. & quod libet. 10. artic. 9. & 2. 2. quæst. 101. art. 4. ad 4. Turrecrem. in cap. 13. quæst. 1. art. 2. n. 6.* *Henric. in cap. pervenit, el. 2. n. 3. de jurejurand.* *Lyra Supplement. Gabriel. D. Antonin. Abulen. Armilla, Tabiena, Cord. Emman. Sa, & alii;* quos refert, & sequitur (hanc tanquam veriore approbans sententiam) *Tho. Sanchez d. cap. 20. n. 17.*

Tertiam, * *Sylvest. verb. Religio, 6. quæst. 9. 32 Martin. Navar. in summa, cap. 14. & comment. 3. de regul. n. 48.* *Anton. Cucus l. 3. instit. moral. tit. 1. n. 126.* *Gardin. Francif. Tolet. lib. 5. summa cap. 1. num. 6.* *Ludovic. Lopez. 1. part. instructorii, cap. 54.* *Emmanuel. Rodrig. 2. tom. summa, cap. 6. num. 4.* relati à *Sanchez ubi supra num. 16.* Quam etiam sequitur sententiam *P. Leonard. Lessius de justit. & jure, d. libro 2. cap. 41. dubio 3. num. 34. vers. Si filius.*

Nec solum prædicta pro parentibus primi gradus; sed etiam ulteriorum, * procedere intelligenda sunt; 33 si filiis; vel descendentibus, qui eis subvenire valeant, carent; ut aut Religionem ingredi non debeant: aut eam cogantur deserere, juxta supra tradita. Ita *Tho. Sanchez d. cap. 20. num. 28.*

Eadem autem omnia in filiis quoad parentes, eorumque egestatis levandæ causa dicta, & in parentibus * pro filiorum subventionem locum habent. Cum 34 eadem, ac major etiam filios subveniendi, in parentibus sit ratio: ut latè prosequitur *Tho. Sanchez supra relato loco, num. 34. usque ad 40. & Leonard. Lessius d. dub. 3. n. 34.*

Nec pro inopia tantum filiorum primi gradus levanda, jam dictis regulis adstringuntur primi gradus parentes (ut illis in necessitate existentibus, Religionem non ingrediantur; vel ut eis subveniant, Religionem, si opus sit deserant) sed etiam ulterioris gradus, * uti avus, proavus, &c. si parentes 35 non habeant, qui eis possint subvenire; quis parentum loco & ipsi sunt: ut notat *Sanchez ubi supra, num. 37.*

Quod attinet ad ultimam quæstionis partem (An scilicet propter sororis; vel fratris pauperiem, vel egestatem prohibeatur frater ingredi Religionem, vel teneatur egredi, si aliter eis subvenire non potest, nec sit alius, qui subveniat?) * ut breviter 36 procedamus, dicendum est. Ob gravem sororis, vel fratris, modo sæpè dicto, necessitatem (de gravissima enim, & extrema; dubitatio non est, cum quilibet etiam extreme illi, deserendo etiam Religionem, ut supra n. 27. & 28. notavimus, subvenire teneatur) nec ingredi Religionem prohiberi fratrem, nec ingressum differre debere; aut egredi adstringi. Ita docet *Leonard. Lessius dict. c. 41. dub. 3. n. 34.* Etiam si voto Religionis adstrictus non sit. Quia sororibus, sicut parentibus privando se tanto bono succurrere non tenetur. Firmat etiam *Sanchez d. cap. 20. n. 30.* Qui tamen n. 31. justam existimat causam differendi ingressum (& si votum Religionis adsit) quando tempus non est præfixum * voto impudicitiae periculum non subsit. Quod ad lios conguineos non extendendum arbitratur, quorum subsidio tanta non est obligatio.

Si verò magna sororum esset paupertas, cujus ratione earum pudicitiae periculum esset, * existimat idem

idem ipse *ibi* n. 32. quòd etiamsi voto fratri tempus præfixum sit, illudquè accedat; poterit ingressum ex prædicta causa differre. In aliis verò foeminis consanguineis eidem periculo expositis, aut fratribus, qui sibi faciliùs possunt providere, firmare non audet.

Utrum & quando propter paupertatem fieri possit, vel debeat beneficiorum, aut dignitatum unio? Et an ob eam, tam ex dispensatione, quàm sine illa plura quis beneficia valeat obtinere?

S U M M A R I U M.

- 1 Beneficiorum unio odiosa est, ac juri communi repugnans.
- 2 Quælibet Ecclesia summ debet habere rectorem.
- 3 Ecclesia pauper, tenuisque redditus poterit alteri Ecclesie etiam curata uniri. Ampliatur num. 5. Quid in dignitatibus? Et qualiter hodie ex Sacro Consilio Tridentino dignitatem unio facienda sit? num. 7.
- 4 Unionis necessitas, vel causa probanda est, nec sufficit causa vel necessitatis nunciatio, alias nulla est unio.
- 6 Prælatus religionis poterit duo monialium monasteria, si moniales in altero monasterio non possunt decenter, & sine penuria vivere, unire, monasterioquè evacuato Capellanum deservire facere.
- 9 Unio beneficiorum Seminario etiam erigendo, fraude cessante, fieri potest.
- 10 Episcopus reprehenditur, si pauperum Ecclesiarum, necessitate existente, uniones non faciat.
- 11 Unionis probatio plenè facienda est.
- 12 Nec solo verbo, aut factò unio fieri potest, & si fiat irritatur. Fructus ex Ecclesia unita verbo aut factò solum, tanquam malè percepti restituuntur, ibid.
- 13 Beneficiorum unio quanto tempore, & quomodo ex temporis diturnitate probari possit?
- 14 Probari debet modus per quem fuit facta unio, quia ex uniendo variis modis, varii resultant effectus.
- 15 Unio beneficiorum non solum pauperum Ecclesiarum respectu; sed etiam ipsius Clerici obtinentis, ejusque attenda conditione fieri potest.
- 16 Limita in eo, qui à principio pauperem Ecclesiam accepit, & num. 17.
- 18 Rectori, vel, vicario congrua debetur portio.
- 19 Qui altari servit, de altari vivere debet.
- 20 Congrua talis esse debet, ut ex ea rector, vel vicarius commodè, ejus condicione attenda, sustentetur, & num. 22.
- 21 Incerta non sunt in congruam computanda.
- 23 Rector, seu vicarius, cui semel assignata fuit congrua, quam accepit, ea, vel beneficio, quod recepit, debet esse contentus.
- 24 Secus à principio sufficiens esset, superveniretque paupertas.
- 25 Congrua erit augenda, beneficiumquè poterit uniri etiam post beneficii, vel congruæ acceptationem, si adeo tenue sit beneficium, vel congrua, ut sui, Ecclesieque onera sustinere non valeat.

- 26 Ecclesia propter ejus pinguedinem, & populi multitudinem, sicut ob paupertatem uniri, poterit dismembrari.
- 27 Et qua solemnitate dismembratio facienda sit? remittive.
- 28 Et an ad id citari debeat is apud quem est Ecclesie regimen, & ad quem Ecclesie fructus pertinent, de illiusque consensu debeat fieri dismembratio? remittive.
- 29 Paupertas, justa est causa concedendi dispensationem ad beneficiorum pluralitatem. & numero 33.
- 30 Plura beneficia retinere prohibitum est, & utroque privatur, qui duo simul incompatibilia retinere intendit. Et qui latè de hac egerint materia? ibidem.
- 31 Dispensatio ad pluralitatem beneficiorum obtenta, magis dicitur per exquisitos modos & subreptitiè impetrata; quàm legitime adeptæ.
- 32 Pontifex propter importunitatem supplicantium sæpe præoccupatus, vel circumventus, non concedenda concedit.
- 34 Plura beneficia (si primum ad sufficientem vitam sustentationem non sufficiat) etiam citra dispensationem potest quis obtinere. Et quæ? & numero 36.
- 35 Tertium beneficium, si primum, & secundum ad congruam sustentationem non sufficiant, absque Apostolica dispensatione retineri non potest.
- 37 Paupertas ob quam licitè quis plura possit obtinere beneficia, qualiter sit consideranda? Et quæ sufficiat, etiam absque dispensatione? Licet tutius sit eam obtinere.
- 38 Ecclesia pauper, quæ dicatur, ut unio fieri possit, vel quis pauper, ut plura beneficia habere possit, Judicis arbitrio relinquatur.

Q U Æ S T I O XII.

Beneficiorum unio odiosa, * ac juri communi repugnans est. Cardin. Zabarel *consilio* 96. n. 2. Calderin. *consilij* 275. *versic.* Item unio est stricti juris (alias, 13.) de reb. Eccles. non alienand. Petr. Andr. Gambar. de *authorit. Legat. de latere*, lib. 5. c. De potestat. Legati in uniendo, n. 28. Cardin. Jacob. Puteus *decis.* 209. n. 5. l. 2. Anton. Faber. in *Codice Fabriciano* l. 1. ti. 2. *definitione* 74. Camil. Borcl. in *summa*, *decis.* tit. 28. de præbend. n. 58. Tiberi Decian. *cons.* 51. n. 8. & n. 46. lib. 3. Cardin. Tusc. *pract. conclus. lit. V. conclus.* 229. n. 5. Aymon Cravet. *con.* 258. n. 10. Stephan. Gratian. *discept. forens. c.* 614. n. 5. lib. 4. Borgnin. Cavalcant. *decis.* 557. Favizian. 4. n. 8. part. 2. Rota Romam. *Diversor. decis.* 557. n. 5. part. 1. Quælibet enim Ecclesia suam debet habere Rectorem, * cap. Quia nonnulli, 3. c. Conquerente, 6. & toto tit. de Cleric. non resident. capit. Præcipimus, 53. 16. q. 1. capit. Sanctorum Canonum, 80. *distin.* Aymon. Cravet. *consil.* 258. n. 10. Stephan. Gratian. *discep. forens. d. c.* 614. n. 16. Gregor. Lopez in l. 3. tit. 16. p. *gloss.* 5. colum. 2. ante finem. Idèdque neque propter paupertatem faciendam beneficiorum, dignitatumvè unionem, dicendum videbatur. Contrarium tamen absque controversia verum est. Ecclesia enim pauper, tenuisque redditus * alteri Ecclesie non curatæ, vel curatæ per Episcopum poterit uniri. *text. in cap. Unio*, 3. *ad finem*, 10. q. 3. *text. in cap. eam te*, 4. *in fin.* (ibi: Nisi ita fuerint. tennes in substantia, quòd proprios Sacerdotes non possint convenienter alere) de *etate*, & *qualit.* ubi etiam not. *gloss. verb. Tennes*, *text. in c. Postquam*, 49. 16. q. 1. & in c. Ita nos, 25. q. 2. (quæ duo capita in

Episcopatus, qui paupertatis causa ab Apostolica Sede uniri possunt, solentque, loquuntur) *text.* & *ibi glossa verbo Necessitas in c. Exposuisti, 33. de præbend. & dignit. text. ubi etiam gloss. verb. Tenues, in c. 1. de reb. Eccles. non alienand. lib. 6. clem. 1. 2. Ad hæc, de stat. Monachor. gloss. in cap. Clericus, verb. Necessitatem, 21. quæst. 1. gloss. in cap. Cum nostris; 6. verb. Justa causa, ubi etiam not. Abb. num. 15. de concess. præbend. Felin. consilio 2. num. 33. Oldrad. consil. 260. in princip. & consilio 261. & consil. 262. & consil. 296. nu. 2. Guido Pap. consil. 134. (incip. circa processum) num. 2. Cardinal. Tusch *practic. conclus. litera V. conclus. 231. numero 1. & sequentib.* Ubi talem necessitatem, unionisque causam probandam, * nec ejus sufficere nunciationem, aliterque nullas unionem vires habere firmat, & *conclus. 132. num. 1. & conclusione 243. num. 1. & conclus. 244. num. 1.* Petrus de Perusio in *tractat. de unione Ecclesiarum, cap. 3. nu. 1. versic. Tertia causa est, & versicul. quarta causa est, Joan. Baptist. Caccial. in tractat. de unionib. artic. 5. num. 1. vers. Tertia causa est paupertas, Mandos. regul. 12. de unionib. quæst. 5. num. 3. ad fin. Et de jure Regio est *text. in leg. 13. tit. 5. part. 1. ibi: E puede fazer de dos Eglefias una, veyendo que es menester, porque son pobres: ubi etiam notat. Gregor. Lopez. glossa 8. verbo Una, in princip.***

Idquæ hodie ex Sacri Concilii Tridentini dispositione laxiores recepit habenas. Quo expressè facultas concessa est Episcopis, ut ex prædicta paupertatis causa, etiam Ecclesias generaliter, sive specialiter reservatas, aut qualitercumque affectas * possint unire; *sext. est in cap. 5. de reformat. sessione 21. potestatem ad hoc tanquam Apostolicæ Sedis delegatis Episcopis concedens; ejus sunt verba. Ut etiam Ecclesiarum status ubi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conservetur: possint Episcopi, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, juxta formam juris (sine tamen præjudicio obtinentium) facere uniones perpetuas, quarumcumque Ecclesiarum Parochialium, & baptismalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis, propter earum paupertatem, & in cæteris casibus à jure permissis, etiam si dictæ Ecclesie, vel beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quouomodo infringi vigore cujuscumque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.*

Quæ & in Religionum Prælatibus, quoad Monasteria eis subjecta * ampliatur sententia. Poterit enim talis Prælatibus duo Monasteria unire Monasteria, si Moniales in altero Monasterio non possunt decenter, & sine penuria vivere. Ita *Federicus de Senis consil. 29. numero 1. in fin. versic. Plus dico: ubi & quod potest educere Monasterio, & in aliud eas inducere; Monasterioquæ evacuato Capellanum deservire facere: refert, & sequitur Cardinal. Dominicus Tusch. pract. conclus. litera V. conclus. 238. num. 1. Ad quod etiam videndus *text. de jure Regio in leg. 4. tit. 12. par 1.**

Uniones verò dignitatum, * vel beneficiorum curatorum cum dignitatibus, vel Ecclesia Cathedrali, nisi consulto Pontifice Summo, facere Episcopus prohibetur, ex eodem Sacro Concilio Tridentino sessione 24. cap. 13. de reformat. Conceditur tamen ei paupertatis ratione Ecclesiæ Cathedrali, vel Canonicatibus cum Capituli consensu beneficia simplicia, non tamen regularia unire posse, vel ad minorem numerum (si per talium beneficiorum numerum uniones Ecclesiæ paupertati provideri nequeat) præbendas reducere, in eadem sessione 24. cap. 15. de reformat.

Pro pauperibus etiam pueris edocendis, eorumque Collegio, * vel Seminario, ejus fabrica, puerorum alimonia, ipsorum præceptorum, ministrorumque mercede, licet Episcopo, consilio duorum de Capitulo, quorum alter ipso Episcopo, alter à Capitulo electus sit, duorumque etiam de Clero civitatis; quorum alterius electio similiter ad Episcopum; alterius electio similiter ad Episcopum; alterius ad Clerum pertineat: ex fructibus mensæ Episcopalis, & Capituli, & quarumcumque dignitatum, personatum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum, & prioratum; cujuscumque Ordinis, etiam regularis, cujuscumque qualitatis, vel conditionis fuerint, & beneficiorum quoruncumque, etiam regularium, & etiam si juris patronatus cujuscumque fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius diocesis, vel alii Ecclesiis, Monasteriis, & Hospitalibus, & aliis quibusvis locis piis partem aliquam, vel portionem detrahere, eamque, nec non beneficia aliquot simplicia cujuscumque qualitatis, & dignitatis fuerint, & etiam reservata, vel affecta (sine tamen obtinentium præjudicio) Seminario incorporare, & unire: ut late (ordinem, formamque præfiniens) statuit Concil. Tridentin. sess. 23. cap. 18. de reformat.

Quod non solum in Seminario jam erecto vel constructo; sed etiam in erigendo, * vel construendo in futurum (fraude tamen cessante) locum habet. Ita (post multa hinc inde) concludit Hieronymus Gonzalez in *regul. 8. Clancellariæ, gloss. 5. 2. 7. num. 76. & seqq. sequitur Stephan. Gratian. (sic intelligendus, fraude scilicet cessante) discept. forens. cap. 145. nu. 21. & cap. 278. num. 41. & cap. 358. n. 5. Licet contrarium dicat Farinac. decis. Rotæ Roman. novit. novissim. 361. num. 3. & seq. par. 2. Et post hæc, ita (cum Hieronym. Gonzalez, & Gratiano supra) tenentem reperit Oliverium Beltraminum in *annotationib. ad S. D. N. Gregor. XV. decis. 258. n. 10. lit. C.**

Ampliatur supra dicta principalis resolutio (ob reddituum tenuitatem, paupertatemque posse Episcopum beneficiorum uniones facere) ut non solum possit, sed etiam eas facere debeat, * reprehenditurque si non faciat, ut (per *text. in cap. fin. de Eccles. edific. tenet Joan. Baptist. Caccialup. in tract. de unionib. d. art. 5. n. 3. Mandos. d. reg. 12. de unionib. q. 6. n. 4. Paul. Fusc. de visitat. lib. 2. quæst. 26. num. 20. in fine. Stephan. Gratia discept. forens. tom. 4. d. cap. 614. num. 2.*

Unde in supra dicto paupertatis casu, non odiosas, imò favorabiles uniones videri: cum id Ecclesiasticæ expediat dignitati, ut unde vivere decenter Clerici possint, habeant: utque Sacramenta commode, apteque ministrari valeant, firmandum videtur, ex traditisque à Nobis in *axiomat. & locis communib. jur. lit. O. num. 13. 14. & 15.*

Et si aliquod in præfenti versaretur odium, non tam uniones ipsas; quæ unionum respiceret probationem. Non enim indiciis præsumptionibus, vel conjecturis, * sed plenè, & perfectè per instrumentum, seu literas unionis, scripturas authenticas seu privilegia Apostolica, vel præscriptionem immemorabilem probandæ sunt: ut tenet Aymon Cra veta *conf. 258. num. 10. & 11. cum aliis adductis per Nicol. Gartiam de beneficiis par. 12. cap. 2. 2. 3. numero 226. Cdm per hæc perficiatur unio, nec solo verbo, * aut facto uniri beneficia possint. Et si ita fiant uniones, passim irritantur, fructusque inter tanquam malè percepti restituntur. Ut accidisse testatur Nicol. Garcia supra, Benaventi, ubi quædam beneficia erant unita Seminario, solo verbo (& facto, & per Nuncium Apostolicum fuit revocationis talium unionum, cum condemnatione restitutionis fructuum sententia lata. De cujus etiam*

etiam casus contingentia testatur Zerol. in praxi, part. 1. verb. unio. §. 8. quos refert, & sequitur Stephan. Gratian. d. cap. 614. num. 6. & 7. Ubi

13 etiam numero seqq. quanto tempore, * & quomodo ex temporis diuturnitate possit probari unio, ex Nicolao Garcia, Aymon, Osasco, Puteo, Caputaq. & aliis multis. De qua etiam materia Joan. Bapt. Caccial. in d. tract. de unionib. art. 7. & latissime, per 35. numeros Cardinal. Dominic. Tusc. dict. lit. V. conclus. 241. Ex quibus causis unio probetur?

14 Fiatque etiam oportet probatio, modi * per quem sit facta unio: ut si per viam æqualitatis, accessio- nis, subjectionis, vel aliis modis, per quos fieri uniones possunt. Cum varii ex his uniendi modis resultent effectus: de quibus per glossa & Scribent. in cap. Et temporis, verb. Unire, 16. quæst. 1. & in cap. 1. verb. Uniendo, Ne sede vacant. aliquid immo- vet. Joan. Baptist. Caccialap. in dict. tractat. de unionib. artic. 2. Petrus de Peroylio, de union. Eccle- siar. cap. 1. per. totum. Ildephonsus Oxeda de beneficior. incompatibilit. part. 2. cap. 3. num. 2. Man- dol. de resignat. gratia, titulo de unionib. Hieroni- mus Gonzalez ad regulam 8. Cancellar. glossa. §. 7. à numero 26. cum seqq. Nicol. Garcia de benefic. c. 2. in princ. num. 7. cum seqq. Cardin. Domini Tusch. practica. conclus. litera V. conclus. 230. per totam. Ste- phan. Gratia. dict. cap. 614. numero 15. & 16. De- que uniendi modis est etiam de jure Regio text. in l. 4. tit. 1. 12. part. 1. ubi Greg. Lopez.

Non solum autem beneficiorum unio ratione pau- pertatis ipsarum Ecclesiarum, vel Ecclesiæ uniend- 15 dæ; sed etiam ipsius Clerici: * cujus conditione, & qualitate attenda, vivere decenter ex unius illa- rum Ecclesiarum fructibus non posset, licet alius posset: permittitur. Ad quam faciendam sufficientem hanc esse rationem, ex supra relatis iuribus, nume- ro 3. colligitur, ex text. præcipue in d. cap. Eam- te, 4. in fin. de etat. & qualit. in illis verbis, à nu- mero 3. transcriptis, Quod proprios Sacerdotes non pos- sint convenienter alere. & ex Concil. Tridentin. sessione 24. capite 15. de reformat. ibi: In Ecclesiis Cathedra- libus, & Collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeo- que tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo docenti Canonicorum gradui pro loci, & personarum qualitate non sufficiant, li- ceat Episcopis cum consensu Capituli, aliquot sim- plicia beneficia; non tamen regularia iis unire, &c. Ultra providens, si hujusmodi ex quibus uniones Dignitatibus, vel Canonicatibus fieri possint, be- neficia non adsint, secundum ea, quæ supra nu- mero 7. diximus. Ea ita expresse firmat glos. verbo Necessitatem, in dict. cap. Clericus, 21. questione 1. ubi latè, quæ ad id dicatur Ecclesia pauper, ut unio fieri debeat? Concludens tandem, ad id qua- litatem personæ, Ecclesiæque situm consideran- dum. Quia aliquid uni, quod non alii sufficit, ut cap. Non cogantur, 41. distinct. tradidimusque latè supra questione 4. à num. 11. cum sequentib. pro- priusque ad præsentis speciei terminos accedendo, num. 50. cum duobus seqq. Et quia minus manenti ex- tra vias communes, quam in viis sufficit.

Limitat tamen glos. prædicta hanc eandem sen- tentiam, in eo, qui cum à principio scivisset, 16 * pauperem Ecclesiam acceptavit: Sibi enim id de- bet imputare, argum. l. Imperator, 72. (alias 70. se- cundum Dionys. Gothofredi impressionem) in §. Si centum, versic. Enim verò, D. de legat. 2. cujus glossa sententiam (singularissimam dicens) sequitur, fir- matque Mar. Ant. Genuens. in pract. Eccles. q. 203.

Non enim subveniendum est eis, quibus culpa po- 17 test imputari * cur sibi non prospexerint, l. Qui bona si- de, 13. §. De illo, D. de damno infect. l. 3. §. fin. D. de aqua pluvia arcen. Concinit Ovid. in epis. Oenoni Paridi Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Leniter ex merito quidquid patiere ferendum est. Et Amor. lib. 1. elegia 14.

Facta manu, culpaque tua dispendia sentis.

Quo fit, ut licet Ecclesiæ Rectori, vel Vicario congrua debeat * portio, cap. Nulli Episcoporum, 12. 18 q. 1. c. 2. de supplen. neglig. Prælat. cap. De Monachis, 12. c. Extirpanda, 30. §. Qui verò, de præben. & dignit. Petr. Rebuff. in tract. de congr. q. 4. in princip. Card. Franc. Mantic. dec. 250. n. 1. & decis. 269. n. 3. Cæsar. de Grass. decis. 5. n. 7. de præben. Rot. Roman. Diversor. decis. 16. n. 1. part. 1. & in novissimis apud. Farin. decis. 20. n. 3. par. 1. & decis. 449. n. 5. part. 2. & apud Sanctiss. D. N. Greg. XV. (tunc Rotæ Auditorem) decis. 429. n. 1. & ibidem Oliver. Beltraminus in ejus annotationib. lit. A.

Cum qui altari servit, de altari vivere * debeat jux- 16 ta Pauli traditionem ad Corinth. 1. c. 9. cap. Cum secun- dum, 16. de præben. & dignit. cap. Ex his, 12. quæst. 1. Joan. à Capistrano de authorit. Papæ. p. 2. partis secunda principalis, n. 82. cum adductis à Nobis in axiomatibus, & locis communibus juris lit. A. n. 231.

Talisque debeat esse congrua, ut ex ea decenter * & commodè sustentari Clericus possit glossa in cap. 20 unico, verbo Absque penuria, de statu regular. libro 6. Petrus Rebuffus dict. tract. de congrua, quæst. 8. nu- mero 78. Cardinal. Francisc. Mantic. dict. decis. 269- num. 4.

Ac ideò nec incerta sint in congruam imputanda, * Petrus Rebuff. ubi supra, quæst. 11. n. 83. & 86. 21 Mantic. (alios referens) d. decis. 269. n. 6. Rota Roman. part. 2. Diversor. decis. 5. n. 3. & noviter no- vissim. 1. par. decis. 449. n. 6. Oliver. Beltramin. lo- co supra relato.

In congruæque assignatione, personæ veniat 22 inspicienda conditio * ut si sit nobilis, litera- tus, vel in aliqua dignitate constitutus juxta glos- sæ traditionem in cap. conquerente, 6. verb. suffi- cientia, de cleric. non resident. Rota Romam. no- viter novissim. d. decis. 449. num. 7. par. 2. & dixi- mus supra.

Si tamen à principio congrua fuit assignata, illa debet rector, aut vicarius esse contentus, * nec 23 erit augenda, cum sibi debeat (ut proxime in beneficio diximus (quòd insufficientem receperit imputare. Ita Petr. Rebuff. d. tract. de congrua, q. 12. num. 92. Cardin. Mantic. decis. 22. num. 1. & decis. 250. num. 4. & decis. 255. num. 2. Rota Rom. novitar noviss. decis. 449. num. 5. & apud S. D. N. Greg. XV. d. decis. 429. nu. 3. ubi etiam Oli- ver. Beltramin. in ejus annotat. lit. A.

Si verò à principio sufficiens congrua fuisset as- signata, vel sufficiens beneficium quis fuisset adeptus, superveniretque ex parochianorum deficientia, * vel alia causa beneficii paupertas, insufficient- que redderetur congrua ob casus varietates, vel 24 caressiam (non quidem momentaneam) aliavè si- mili ratione clericus vivere decenter non vale- ret: beneficium posset alteri uniri, foretque au- genda congrua, ex glossa in dict. cap. clericus, verb. necessitatem. Quia tunc non est, quod clerico pos- sit imputari.

Sublimitanda tamen adhuc supra tradita erit resolutio (semel scilicet assignatam congruam, acceptatamque beneficiumvè insufficientem, nec postmodum augendam congruam; nec beneficium fore uniendum) nisi adeo tenuis * esset con- 25 grua, beneficiumvè insufficientem, ut rector, aut vicarius nequeat se sustentare, Ecclesiæque one- ra sustinere. Cum tunc non solum habeatur rectoris personæ ratio, dequæ ejus tantum agatur præjudicio: sed etiam Ecclesiæ, or- dinisque clericali; ne cum illius decore ven- dicare cogatur, aut minus decenter vivere: ac ideò

ac idè nec ratio illa, quòd sibi debeat imputare, locum habeat, Ita declaravit *Rot. Rom. noviss. decis. 420. n. 4. p. 1. & d. decis. 449. n. 5. notatque Oliver. Beltramin in unnot. ad Alexand. Ludovic.* (tunc *Rotæ Rom. Auditorem, postea S. D. N. Gregor. XV.) ad d. decis. 429. lit. A. sic. eam decisionem limitans, & intelligens cum Farinac. supra d. decis. 420.*

Sicut autem propter Ecclesiæ paupertatem fieri potest beneficiorum unio: sic propter Ecclesiæ pinguedinem, ac divitias, clerique augmentum potest Ecclesiæ fieri dismembratio, * *text. in cap. ad Audientiam, 3. de Eccles. ædific. & notat Abb. in cap. ex parte, 1. notabil. de rescrip. cap. Vacante, in fin de præbend. & dignit. & ita in una Toletan. beneficii 2. Decemb. 1579. apud Cardin. Seraphin. decis. 428. fuit conclusum, Nicolaus Garcia. de beneficiis, part. 12. cap. 3. num. 3. & sequen. latè Cardin. Tusch. practic. conclus. litera E. conclus. 272. per totam. Estque lex Regia, 13. titulo 5. part. 1. versic. En el lugar donde no ay mas de una Eglefia pueden fazer dos, entendiendo que lo han menester. & ibi notat Gregor. Lopez glos. 6. Dos Ita etiam disponit S. Concilium Tridentin. sessione 2. c. de reform.*

Qua autem solemnitate dismembratio faciendâ sit, * *apud Cardinal. Seraphin. decis. 1062. numero secundo Rota Roman. novissim. decisione 288. n. 1. & seq. par. 2. & decis. 119. n. 11. & 12. & decis. 239. n. 1. part. 1. vide.*

Et an ille apud quem est Ecclesiæ regimen; * & ad quem fructus illius pertinent citari debeat de ejusque consensu faciendâ dismembratio sit? vide *Rotam Roman. novit. novissim. dict. decisione 288. n. 4. part. 2. & decis. 455. n. 6. ead. 2. part. Seraphin. dict. decis. 1062. n. 2. De quibus omnibus consulendus Oliverius Beltramin. in unnotat. ad Alexand. Ludovic. decis. 504. num. 8. & 9.*

Nunc ad secundam quæstionis partem. In qua breviter dicendum. Quòd sicut paupertas justam uniendi beneficia causam præbet: sic & dispensandi, * *ut quis plura possit obtinere. Licet enim plura quis prohibeatur retinere beneficia, & si duplici incompatibili beneficio frui velit, ac utrumque retinere, utroque privetur: juxta tex. in cap. de multa, 28. de præbend. & dignit. cap. Literas, de concess. præbent. cap. sanctorum ubi glossa 70. distinct. cap. gratia, 7. & ibid. glossa, verbo non potest, de rescript. in 5. Extravagan. Execrabilis Joann. 22. de præbend. Extatque sacri Concilii Tridentini dispositio sess. 7. capite 4. de reform. & sessione 24. capite 17. De jure regio text. in l. 3. tit. 16. part. 1. versic. Otrofi, el que oviese beneficio en una Eglefia. & plenè per scribentes in dictis locis, & per Abbat. in cap. Extirpendæ, 30. & Qui verò, de præbend. Joann. de Lignan in tractat. de benefic. pluralit. per totum. Thom. Campeg. eod. tract. per totam Nicola Gimonte eodem tractat. a num. 1. & sequentibus Bernard. Diaz in praxi criminal. Canon. capite 58. verb. beneficia plura possident, per totum, & ibi per ejus Additionat. Ignat. de Salcedo, plurimos hac de materia agentes referens Didacus Perez in leg. 5. tit. 6. lib. 2. Ordinam. glossa unica. Ildephonf. Oxeda de incompat. benefic. 1. part. capite 12. cum sequentib. & capitibus sequentib. ubi latissimè de beneficiis etiam simplicibus; vel in commendam, & aliis similibus, de quibus etiam hodie est textus in dicto capite 18. de reformat. dicta sessione 24. Div. Antonin. in summa, 3. parte, titulo 15. capite. 1. per totum, & præcipuè & 6. Lambert. in tract. de jure patron. libro 2. part. 1. quæstione 7. articulo 15. Albert. Trotius de perfecto clerico, libro 2. cap. 45. & 46. Hieronym. Gonçalez. in regul. 8. Chancellar. gloss. 15. à n. 15. usque ad 43. Carolus de Grassis in tractat. de effectib. clericat. in proem. nu. 137.*

Ad pluraque beneficia obtenta dispensatio, licet magis per exquisitos modos, & per subreptionem, † quàm legitimè obtenta dicatur; *de extravagan. Execrabilis Joann. 22. de præbend. Carol. de Grassis ubi supra dict. n. 137.*

Cùm propter importunitatem supplicantium sæpè præoccupatus, vel circumventus Pontifex multa aliàs non concedenda * concedat, *l. 1. C. de pet. bonor. libro 10. cap. Cum in juventute, 12. de purgat. Canon. cap. 2. de concess. præbend. cap. si quando, & ibi. Abb. num. 1. de rescript. Felin. in cap. Cum olim, num. 5. de re judic. Guiliel. Cassador. decis. 39. n. 5. Martin. Novar. in tractat. de oration. cap. 22. Miscellan. Gonçal. dict. gloss. 15. n. 34.*

Paupertas tamen impetrantis, qui unde decenter, & congruè vivere possit non habet, justa ad beneficia plura obtinenda dispensationis causa * est, *ex tex. in cap. Et si illa, 23. l. 9. 7. notant omnes in d. c. de multa, 28. de præbend. & dignit. gl. in d. c. clericus, verb. Necessitatem 21. quæst. 1. Ildephon. Oxeda dict. tract. de incompat. benefic. 2. par. cap. 12. num. 55.*

Imò nec in hoc casu dispensationem requiri, * posseque Episcopum paupertatis ratione plura alicui beneficia conferre, ipsumque ea posse retinere; deducitur ex *leg. Regia, 3. tit. 16. par. 1. à contrario sensu, ibi: Otrofi, el que oviesse beneficio en una Eglefia, que le oviesse dado por titulo, si le fuesse dado a tal beneficio, que pueda vivir en el, non debe aver otro en otra Eglefia teniendo aquel. & ibi Gregor. Lopez post Abbat. ab ipso adductam, glos. 5. col. 2. propè med. Hieron. Gonçalez dict. glos. 15. n. 39. text. etiam in d. c. 17. de reformat. sess. 24. ibi: Quod quidem si ad vitam ejus, cui confertur honestè sustentandam non sufficiens (dummodo utrumque personalem residentiam non requirat) eidem conferri: ubi id expressius firmavit Cardinalium Congregatio, posse Episcopum habenti unum simplex beneficium ad ejus sustentationem non sufficiens, aliud citra dispensationem Apostolicam conferre.*

Licet autem Episcopus secundum beneficium, si primum sit insufficiens, possit conferre si tamen nec duo sufficerent, absque dispensatione Apostolica tertium * conferre non posse, declaravit eadem *Congregatio ibidem, in verbo, Liceat nihilominus ad aliud simplex sufficiens, versiculo, Episcopus potest.*

Dubitatumque circa hæc fuit in Congregatione, an obtinentes dignitates in Cathedrali Ecclesia, quorum præbendæ sunt admodum tenues nec ad quotidianas distributiones (etiamsi personaliter divinis laudibus cum aliis in choro inserviant) admittuntur possent vacante parochiali intra civitatem, ejus curam habere, * *serva in reliquis forma Concilii, si digni, & idonei per concursum examinati reperiantur? Et censuit Congregatio posse, expectandum tamen donec parochialis aliqua hujusmodi vacet tuncque debere Episcopum S. D. N. consulere, veros dignitatis, parochialisque redditus exprimere. Habetur in declarat. ad cap. 4. de reformat. ses. 7. in &. Incompatibilia beneficia, versiculo, An obtinentes.*

Talisque paupertas ob quam beneficiorum pluralitas conceditur; personæ conditione attendenda * consideranda est. Ita Ildephonf. Hoxeda, *d. 2. par. cap. 12. num. 55. Hieronym. Gonçalez dict. n. 139. ubi quod quantum cuique opus sit, ex personæ qualitate, & locorum diversitate, unusquisque sibi judex erit: addens ad id esse considerandas latè traditas distinctiones per Guiliel. Rodoan. in tractat. de spol. Ecclesiast. quæst. 9. & Quod dicendum, ex n. 12. cum sequentib. Mart. Navar. in tractat. de oration. cap. 22. n. 73. & plenius per Ludovicum Mol. de justit. & jur. 1. parte, disputatio. 145. per totum. Licet consultius sit expressam à sede Apostolica super pluralitate dispensationem obtinere, ut ipse notat, ibid. n. 40.*

Et miser. perf. Pars I. Quæst. XIII.

Et quæ in præfenti ad Ecclesiarum unionem faciendam, pluralitatemque beneficiorum concedendam, sufficiens sit paupertas, iudicis arbitrio relinquendum; tenet (post Petr. Rebus. in praxi benef. titul. de unionib. num. 36. Dionys. Gothofred. in sua praxi, lib. 1. tit. 5. de stat. homin. cap. Quis dives, quis pauper, quis inops dicatur; versiculo, sic dicas.

Utrum conjunctus pro conjuncto paupere absque mandato in beneficiis admittatur?

S U M M A R I U M

- 1 In profanis absque mandato pro conjuncto admittitur conjunctus.
- 2 Præstare debet cautionem de rato conjunctus, ne iudicium reddatur illusorium.
- 3 Et an huiusmodi exceptio debeat ante litem contestatam opponi valeantque absque huiusmodi cautione iudicium, & acta.
- In beneficiis conjunctus pro conjuncto absque mandato non admittitur, n. 4. Limita, n. 9.
- 5 Mandatum generale ad omnes lites, & causas, an beneficiales comprehendat?
- 6 Et Causæ beneficiales spirituales sunt.
- 7 Spiritualia estimationem non recipiunt.
- 8 In spiritualibus carnalis proximitas non attenditur.

QUÆSTIO XIII.

Regulare in profanis est, conjunctum, etiam absque mandato, pro conjuncto usque ad quartum gradum admitti; * *text. est in l. sed & hæ personæ, 35. D. de procur. text. in c. Nonnulli, 28. §. sunt & alii, in fin. & ibi per scribentes, extra de rescript. & in capit. 1. de procurat. de jure Reg. text. in leg. 10. tit. 5. part. 3. Petr. Barbof. in leg. Ciam prætor, 12. num. 46. D. de iudic. & in l. si longius, 18. §. si filius familias, n. 4. & II. D. eod. latè (plures huic regulæ ampliationes assignans) Cardinal. Dominic. Tusch. pract. conclus. 735. per tot. (ut infinitos alios hac de re omittamus agentes.)*

Præstare tamen cautionem de rato * debet conjunctus, ne iudicium reddatur illusorium, cum possit absens ratum non habere, quod illius nomine gestum est; *text. in l. 1. C. quib. res iudic. non noc. tradit (ex Bart. Paul. Jas. & aliis) Petr. Barb. supra n. 15. Ubi an hæc exceptio cautionis de rato, mandativè defectus, ante litem contestatam * opponi debeat? adducit alexand. conf. 47. n. 2. lib. 7. & conf. 176. incip. visis narratis, in fin. eod. lib. qui cavendum de rato concludit, si opponatur, procedereque iudicium, & acta si ante litem contestatam non fuerit oppositum.*

In beneficiis autem conjunctum pro conjuncto absque mandato * non admitti; testatur Rota Romana in novis, titul. de procurat. decis. 6. & decis. 35. num. 1. eod. tit. Francis. Vivi. decis. 249. n. 5. Cam l. Borrel. in summa decis. tit. 22. de beneficiorum gratia, n. 55. Cardinal. Tusch. supra n. 33.

Quinimo magna dubitatio est, An mandatum generale ad omnes lites & causas, beneficiales * etiam comprehendat? vel speciale ad eas mandatum requiratur? Qua de re latè Rota Romana d. decis. 6. num. 3. & latius decis. 27. d. tit. de procurat. in novis, per tot.

Ratio autem quare in beneficiis (etiam c. cautione de rato) conjunctus non admittatur, est: * Quia beneficiales causæ spirituales sunt; *text. in capit. si annum 3. in princip. (ibi: In beneficiis, & aliis causis spiritualibus) de iudic. in 6. & notat, iupponuntque omnes iupà relati.*

Ideoque æstimationem, vel interesse non recipiunt, * in iisdem terminis, docet Rota Romana d. decis. 35. titul. de procurat. n. 1. ubi eius Addi. in id ipsum allegat glos. in prag. sancti in titul. in verbo. Utiliorem & Innocent. in capit. quarelan, extr. de elect. Petr. consil. 394. n. 9.

Neque in huiusmodi spiritualibus, carnalis proximitas, siue conjunctio attenditur, * quid quamvè operatur; *text. in d. cap. si annum, in fin. versiculo. In huiusmodi quoque litibus. Notat. in terminis Rota Romana d. decision. 6. n. 1. tit. de procurat. in novis.*

Paupertatis tamen favore absque mandato potest quis pro conjuncto procurator etiam in beneficiis * existere. Gratiam enim in forma pauperum, ad conjunctæ personæ instantiam, absque aliquo mandato purificari per executorem posse: Est decisio Rotæ Romanæ in novis, titul. de concess. præbend. decis. 9. Camil. Borrel. in summa. decis. d. tit. 22. n. 93. Joann. Aloyf. Rcci in collectanea 2474. versiculo. Et acceptatio, ibi: gratia in forma pauperum, &c.

Utrum sponsalia de futuro propter supervenientem alterius ex sponsis paupertatem dissolvantur?

S U M M A R I U M

- 1 Paupertas superveniens sponsalia non dirimit. Contra n. 2. & sequentibus.
- Adhæretur inter has duas sententias distinctio, n. 8 & seqq.
- 3 Promissio etiam jurata intelligi debet rebus sic stantibus.
- 4 Sponsalia per supervenientiam gravis morbi, vel deformitatis, tam corporis, quam animi dissolvuntur. & n. 6.
- Vel si tempore sponsaliorum aderat, ignorabatur tamen ab sponsum altero, ibid. d. n. 6.
- 5 Paupertas quolibet morbo, & morte ipsa gravior est.
- 7 Propter paupertatem diminutionem existimationis, & honoris quis patitur.
- 12 Mulier nubens de dote mentionem non faciens, an omnia sua bona in dotem dedisse censeatur? & n. 18.
- 14 Intellectus ad text. in l. Necessario, 8. D. de peric. & commod. rei vendit. Et ad l. Lutus, 11. D. de evictio. & num. 16. & 17.
- Reprobatur Baldi. & Alexand. de Nevo sententia. ibid. dict. numero 14.
- 15 Sponsalia propter supervenientem paupertatem, si certa dotis quantitas fuit promissa, eaque solvatur, non dissolvuntur.
- 17 Promissio dotis expressa, siue tacita, est veluti conditio, sub qua sponsalia celebrantur, qua deficiente, sponsalia non obligant.
- 19 Paupertas superveniens sponsalia etiam jurata dirimit.
- 20 Et tam si superveniat sponso, quam sponsæ.
- 21 Sponsalia ex eo quod sponsum altero in eodem statu manente; alteri ingentissima divitiarum copia accrevit, non dirimuntur.
- 22 Compensatio an sit admittenda inter sponfos

- ad paupertatem pariter post sponsalia devenientes, ob idque nequeant sponsalia dirimi?*
- 23 *Et quid in aliis eventibus, quando uterque similiter deliquit?*
- 24 *Intellectus ad text. in capit. De illis, §. de sponsalib. & matrim.*
- 25 *Paupertas superveniens, sponsalia non dirimit, si aliter ex sponsis ita spondentem adamaret, ut etiam paupertatis casu praeviso, vel cogitato, matrimonium contraheret.*
Et idem in alio supervenienti casu, vel defectu, ob quem alias sponsalia dirimi possent, ibi.
- 26 *Ad cuius rei probationem tam in interiori, quam exteriori foro spondentis juramento stabitur, & num. 18.*
- 27 *Quae in animo consistunt, patris juramento probantur.*

QUÆSTIO XIV.

SI accidat sponsalia de futuro contrahi, interimque antequam matrimonium celebretur, sponsa pauper facta sit, an resilire sponso liceat? frequens est dubitatio, sæpè in praxi, foroquè occurrens, ut testatur Marc. Anton. Genuens. in *practicab. Eccles. quæst. 775*. Qui ea se brevissimè expedit; cum tamen valdè dubia sit, multaque pro utraque parte urgeant argumenta, & opiniones.

Prima fuit *glossæ in cap. quemadmodum, 25. de jurejurand. verbo, Oculos*, simpliciter asserentis, * paupertatem supervenientem sponsalia non dirimere: quam sequuntur Bald. *ibid. num. 8.* & Alexand. *de Nevo. num. 16.* non ob id solum sponsalia dirimi posse contententes. Cùm per sponsam, quæ sponsaliorum tempore dives erat, sufficientesque ad dotis solutionem facultates habebat, non steterit. Hancquè sententiam firmat Bald. *ex text. in l. Necessario, 8. D. de pericul. & convioto rei vendit. & ex l. Lutzus, 11. D. de evict.* Quibus casum supervenientem non impedire quominus contractus valeat, & teneat, ad illiusquè observationem, ac pretii solutionem agi posse probatur. Eandem quoque sequuntur, tenentque Cardina. Franc. Mantic. *de tacit. & ambig. conventio. lib. 3. tit. 17. num. 14.* Jacobus Menoch. *consil. 386. num. 9.* cum quibus transit Marc. Anton. Genuens. *ubi supr. tricenario. 26. dict. quæstio. 775.* Petr. Surd. *cons. 364. n. 9.*

Contrarium * (supervenientem scilicet paupertatem sponsalia de futuro dissolvere posse, suadent, firmantque plura argumenta, rationes, & jura.

Primò, quia promissio, *rebus sic stantibus* * intelligi debet; *text. in leg. Cùm quis, 38. in princ. & in l. Stichum, 95. §. usufructum, D. de solut.* Comprobat pulcherrimè Seneca *de benefic. lib. 4. c. 39.* ubi post multa. *Omnia esse debent, quæ fuerunt cùm promitterem, ut promittentis fidem teneam*, inquit: cum aliis à Nobis adductis *in axiomat. & locis commun. jur. lit. D. n. 105. & lit. P. num. 219.*

Imò, & si appositum sit juramentum promissioni, hujusmodi conditio adjecta censetur; *text. in d. cap. Quemadmodum, 25. de jurejurando, & ibi glos. verbo, Oculos.*

Ergo cum rei status per supervenientem sponsæ paupertatem mutatus, sit, resilire sponso licebit, iustaque sponsaliorum dissolutioni causa erit. *Quid miraris* (inquit ubi proximè Seneca *(cùm conditio promittentis mutata sit, mutatum esse consilium?*

Secundò, quia sponsalia propter supervenientiam alicujus ex morbis, * de quibus in *dict. cap. Quemadmodum*, aut graviorum, dissolvuntur, ut ibidem providet *text. & in capit. fin. de conjug. leproso. ubi etiam glos. Didac. Covar. in epitom. de sponsal. 1. par. cap. 5. n. 6. P. Ferdinand. Rebello de obligation. justitiæ, p. 2. lib. 4. qu. 8. n. 57.*

Sed paupertas quolibet morbo, * imò & morte ipsa est gravior. Dicitur enim *Ecclesiast. cap. 40. Melius est mori, quam indigere.* Firmatque Imperator in *l. Quisquis, 5. §. filii verò, in fin. C. ad leg. Jul. Majest. & dicemus latius quæstio. 51.*

Tertiò, quia si animi, vel existimationis notabilis deformitas * sponforum alteri superveniat (ut si furti, vel alterius crimicis turpis damnatus sit) sponsalis poterunt ob id dissolvi; ut docet Anton. Cujus *lib. 5. institut. major. tit. 10. num. 63.* & Thomas Sanch. *de matrimon. lib. 1. disput. 57. num. 2. circa fin.* Cùm enim propter externam supervenientem deformitatem sponsalia (ut diximus) dissolvantur: à fortiori propter internam, morum, existimationis, & famæ. Quanto enim animus corpore excellentior est: tanto magis morum, existimationis, & famæ macula, vel deformitas, externæ, corporisvè præponderat deformitati, ut in terminis notant *Cucus, & Sanchez; tenet etiam P. Ferdinand. Rebello d. 2. par. lib. 4. quæst. 8. sect. 2. num. 11.* Ubi quòd non solum propter furtum, homicidium, similivè delictum superveniens, sponsalia possunt dissolvi: sed etiam si jam tempore sponsaliorum tale delictum adesset, per quod dedecus, gravem molestiam, vel damnum sponfus incurreret, si sponsaliorum tempore delictum commissum ignoraret.

Propter paupertatem verò, diminutionem existimationis, & honoris quis patitur, * *juxta text. in l. 2. §. quid enim, C. quando, & quib. quart. pars debeat.* Ita ut neque in testem pauper, neque ad tutelam, neque ad honores sine magna admittatur controversia, propter suspicionem, vilipendium, existimationisque ex ea provenientem diminutionem; ut latè *supr. quæst. 6. n. 3. & seq. præcipuè n. 6. 7. & 15.* ostendimus.

Quare hanc contrarietatem voluerunt multi distinctionis fœdere componere, duos distinguendo casus. Alterum, quando sponsalia cum dotis promissione * contracta sunt: Alterum, quando simpliciter, nec dotis aliqua habita mentione. Ut primo, superveniens paupertas sponsalia dirimat: non secundo.

Primi casus sententiam * probat *text. in capit. de illis, 3. de condit. apposit. & post alios Didac. Covarr. de sponsa. 1. par. cap. 5. num. 4. Gregor. Lopez in l. 7. tit. 1. par. 4. verbo, Excusacion. Joan. Brunell. in tractat. de sponsalib. conclus. 8. n. 6. Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 3. cent. 5. casu 455. numero 6. & d. cons. 386. n. 3. Cardinal. Mantic. de tacit. & ambig. convent. d. lib. 3. tit. 17. num. 14. Joann. Gutierrez (communem dicens) de matrimonio. q. 33. num. 3. Ex Theologis Dominic. Soto in 4. distin. 27. quæst. 2. art. 5. casu 6. Barthol. à Ledesma de matrimon. dubio 13. casu 10. Petr. à Ledesma eodem de matrimon. tractat. q. 43. artic. 3. causa 9. Emmanuel. Rodriguez in summ. in secunda editione, cap. 245. n. 5. P. Thom. Sanchez. de matrimon. lib. 1. disputat. 59. num. 2. P. Ferdinand. Rebello de obligat. justitiæ, d. 2. part. lib. 4. qu. 8. sectio. 8. n. 69.*

Secundam distinctionis partem (quæ sponsalia non dirimi * propter sponsæ supervenientem paupertatem habet, ubi absque dotis constitutione, vel promissione contracta fuerunt) sustinet *glossa supra in principio adducta in d. capit. Quemadmodum.* Quæ licèt indistinctè loquatur; in hoc tamen casu intelligendam dicunt *Joan. Andr. Anton. Imol. Hostiens. & alii ibidem per text. in d. capit. de illis, 3. de condit. apposit. juxta communem ejus intellectum, & leg. si ita stipulatus fuero. 97. §. si tibi nupsero, in fin. D. de verbor. obligation. Covar. d. capit. 5. num. 4. Petr. Gregor. Syntagm. juris, part. 2. lib. 8. capit. 9. num. 9. Joan. Matienzo in rubric. titul. 1. lib. 5. novæ reg. collect. glos. 1. num. 47. Jacob. Menoch. dict. cons. 386. num. 3. vol. 4. Ludovic. Lopez. in 2. par.*

par. sui instructorii in materia de matrimonio, cap. 38. Emmanuel Rodriguez ubi supra num. 3. Thom. Sanchez d. disput. 59. n. 3. Joan. Gutier. de c. 33. n. 3.

11 Fundamentum eorum, qui hanc tuentur sententiam, duplex est. Primum, quod sibi imputet * sponsus, qui providere de dote cavendo, & non providit. Faciunt dicta supra qu. 12. n. 16. 17. & 23.

12 * Secundum, quia mulier nubens de dote mentionem non faciens, bona sua omnia in dotem dare non præsumitur, ut (post alios) tenet Covar. de cap. 4. num. 5. Roland. à Valle de lucro dotis, quæstion. 73. per totam præcipue n. 3. Joseph. Mascard, de probat. conclus. 577. n. 2. Petr. Barbof. in rubric. D. solut. matrim. 4. par. n. 32. Thom. Sanch. d. disput. 59. n. 3. Gutier. ubi supra num. 4. Petr. Surd. conf. 94. n. 3. licet malè pro hac parte alleget glossam in l. Mulier bona, 78. D. de ritu nup. Qua de re inferius dicendum, latè Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 6. n. 61. & seqq. ubi plenè de materia, per tot. cap.

13 Adhuc tamen hujusmodi distinctio opinionum varietatem non fedat, neque superioribus adductis argumentis, supervenientem sponsæ paupertatem sponsalia dirimere posse probantibus, satisfacit. Ideoque etiam ubi nulla dotis nulla dotis facta mentione sponsalia fuerunt contracta, paupertate superveniente dirimi; * tenuerunt Abb. in d. cap. Quemadmodum, num. 10. Joann. Brunel. in tractat. de sponsalib. d. concl. 8. num. 6. Angel. in insumma, verb. sponsalia, numero 33. Syvest. eod. verb. quæst. 10. casu 9. Martin. Navar. in manual. Latino, cap. 22. num. 27. Anton. Cucus lib. 5. instit. major. tit. 10. numero 71. Henriq. de matrim. lib. 11. cap. 14. numero 6. Cui opinioni tanquam veriori adhæret P. Thom. Sanch. d. disput. 59. num. 4. verioremq; etiam censet Joan. Gut. et. d. cap. 33. n. 4. Quorum sequitur sententiam Ferdinand. Rebel. de obligat. justitiæ, d. 2. p. libr. 4. quæst. 8. sect. 8. numero 69. quàm longè veriore, tenendamque omnino) ex rationibus, & argumentis supra relatis, infraquè deducendis) judico: tenentque simpliciter Joan. Aloys. Ricci. Collectan. 1570. vers. Excusantur sexto, Joan. Petr. Fontanel. de pact. nupt. 2. claus. 12. glos. unic. num. 7.

14 Quibus non obstant argumenta contraria. Et in primis Baldi, * & Alex. de Nevo objectio, tenentium, etiam ubi de dote conventum fuit, paupertatem supervenientem sponsalia non posse dirimere: adversus quos est communis Doctorum sententia, ut supra notavimus. Neque eorum opinioni auxiliatur d. l. Necessario, 8. de pecul. & commod. rei vendit. Imò si benè perpendatur) contra eam retorquetur. Postquam enim ibi Paulus Jureconsultus constituit, perfectam venditionem periculum ad emptorem pertinere; de contractu sub conditione celebrato hæc adjicit. Quod si sub conditione res venerit, si quidem defecerit conditio, nulla est emptio, sicut nec stipulatio. Ergo sive in sponsalibus sub dotis expressa conditione celebratis laquamur, sive etiam de dote non expressè cavendo) quia tacitè inest conditio, si dos soluta fuerit, si res in eodem statu manserit) conditione deficiente, corrueat actus, poteruntque per paupertatem supervenientem (juxta ejusdem text. dispositionem) sponsalia dirimi. Idquè ipsum ex infra dicendis, & ex solutione ad d. legem Lutiis, clarius apparebit, eademque hæc confirmabitur solutio Et prædictam sententiam (in esse, vel intelligi condemnationem, si dos solvatur, etiam nulla facta de dote mentione) firmiter ex pluribus Thom. Sanch. supr. disput. 60. n. 2. & Joann. Gutier. de juram. confirmat. 1. par. cap. 37. numer. 3. propè fin. vers. Imò quod magis. Faciuntque multa eleganter congesta per

Guil. Benedict. in repet. cap. Raynuntius, verb. Dotem quam ei dederat, n. 13. & 14. de testam.

15 Planè si sponsaliorum contractu certa dotis quantitas fuisset promissa, eaque solvi posset, * licet magnam sponsa bonorum post sponsalia jacturam fecisset, cogendus sponsus foret matrimonium contrahere, cum obligationem suam sponsa adimpleat. Ita notat P. Ferdinand. Rebel. (in hoc tantu casu intelligendum, recipiendumque dicens Covar. de sponsalib. d. 1. part. cap. 5. n. 4.) in d. tract. de obligat. justit. d. sect. 8. n. 69.

16 Nec etiam supra dictis obstat text. in dict. leg. Lutiis, 11. D. de evict. (quam pro suæ sententiæ confirmatione adducit Bald.) Quia respondetur * in illius text. specie, jam contractum perfectum esse, ex omnibusque suis partibus absolutum: ideoque particulum ad emptorem pertinere; proque pretio venditorem agere posse: neque id casum impedire, regulare est. At nos in casu non sic imperfecto, & absoluto, sed qui plurimum conditionis habet, loquimur. Promissio enim dotis, est veluti conditio * sub qua sponsalia celebrantur, qua deficiente (etiam citra foeminae culpam) sponsalia non obligabunt, juxta text. in d. capit. de illis, 3. de condit. apposit. notant Sanch. d. disput. 59. nu. 2. & omnes ferè jam relati.

18 Idque etiam dicendum, si tacitè tantum dotis intercedat promissio, quando nempe de dote actum non est. Cùm (secundum veriore, magisque communem resolutionem) mulier nubens, nulla de dote mentione facta, omnia bona sua * in dotem videatur dare. Quam tenent glos. in d. l. Mulier bona, 78. D. de ritu nupt. Bart. in l. si constante, n. 78. D. solut. matrim. Bald. in l. nulla, n. 2. in fin. C. de jure dot. & in leg. ultim. numer. 9. C. de sentent. quæ sine cert. quant. profer. refert, & sequitur Card. n. Francisc. Mantua. de tacit. & ambig. convent. libro 12. tit. 21. num. 27. Thom. Sanch. d. disput. 59. num. 4. Joann. Gutier. d. cap. 33. num. 4. Anton. Gom. in l. 50. Tauri, num. 17. Ferdinand. Rebello supra d. num. 69. quod etiam colligi dicit ex jure regio Lusitanicæ, lib. 4. Ordinar. tit. & in nova collect. ex eod. lib. tit. 46. ad initium, idque contra Covar. & alios firmat. Convenit Ovid. Fastor. lib. 6.

Et caput, & Regnum factum est dotare parentis.

19 Et quibus omnibus supra dictam tenendam sententiam omnino videtur. Eaque retenta, ampliatur, ut procedat, locumque habeat, etiam si in sponsalibus appositum sit juramentum, * ut tenent Anton. Cucus institut. major. lib. 5. tit. 10. n. 71. Thom. Sanch. d. disput. 59. n. 5. & disput. 60. n. 2. Joan. Gutier. repetito c. 33. n. 4. & de jurament. confirmat. 1. parte dict. capit. 37. num. 3. vers. Imò quòd magis est.

20 Ampliatur secundo, ut tam in sponso, quàm in sponsa * procedat. Namque si sponsus sponsaliorum tempore ditissimus esset, interimque notabiliter pauper efficiatur, ei nubere sponsa non tenebitur: cum eadem in utroque sit ratio, defectus scilicet in tali casu consensus, propter notabilem illam mutationem, quæ si à principio adesset, actum impediret, ut firmat Cuc. Sanchez. & Gutierrez, locis proximè relatis.

21 Diversum tamen esset, si altero sponsorum in eodem statu manente, alteri ingentissima divitiarum copia accresceret. * Non enim ob id dissolverentur sponsalia, cum melior, non deterior supervenerit conditio. Notat Sanchez supra d. disput. 59. n. 7. & Gutier. dicto c. 33. n. 4. versiculo, Nihilominus, in fin.

22 Quid autem si tam sponsus, quàm sponsa pauperiores * sint effecti? admitenda ne compensatio erit? firmaque sponsalia manebunt? Et licet affirmativam probabilem dicat Ferd. Rebello d. sectio. 8. n. 69.

in fine: Probabilior tamen negativam, ex natura rei asserit ibidem, *num.* 70. Quia per utriusque non præviam paupertatem, multò difficilius futuri matrimonii redditur onus; maxime si à principio, prævius numquam sic contraxisset. In aliis verò eventibus admittendam compensationem fore * ut si uterquæ in hæresim labatur, iterumquæ resipiscat, vel si alter alteri parem intulerit injuriam, quæ sufficiens esset secundum se ad sponsaliorum dissolutionem: nisi fortè in posterum altero renuente timeantur odia, vel ex utriusque injuria matrimonium notabiliter onerosius reddatur. Respondetque ad *textum in dicto capite de illis, §. * de sponsalib. & matrimon. numero 71.* Ideo ibi sponsæ (cujus sponsus in longinquas se partes contulerat) contrahendi cum alio liberam concessam facultatem fuisse; quia aderat incontinentiæ timor ob sponsi absentiam, quæ in aliis casibus non subest.

Limitatur etiam suprà dicta principalis conclusio, si sponsus ita sponsaliorum tempore ad amasset sponsam, * ut etiam si tunc pauper esset, cum ea matrimonium contraheret. Tunc enim per supervenientem paupertatem sponsalia, non dirimi suadent argumenta suprà adducta, & notat *Gutierrez dicto capite 33 numero 4. versiculo, Et retenta.* Idemque erit dicendum alioque defectu interveniente, si nihilominus eo prævisto, quilibet sponsum matrimonium contraheret, cum citra spondentis intentionem non sit eventus, ex jam dictis, sentitque expressè P. Ferdinand. Rebel. *dicta 2. part. libro 4. qu. 8. sectione 8. num. 57.*

Ad hujusmodi autem rei probationem (cum ab animo pendeat, hominumque effugiat notitiam) spondentis juramento * tam in foro conscientiæ, quam judiciali stabitur. Quæ enim in animo consistunt, neque in actum prodeunt externum, partis juramento probari; * communis, & indubitata est sententia, probaturque expressè per *text. in capit. Cum in tua, 6. §. fin. qui matrimon. accusar. poss. text. in capit. Pastoralis, 4. in fin. de exception. text. in capit. si verò, 3. in ordine, de sentent. excommunic. & ibid. not. glos. verbo propria manu, capit. Intellectum, 33. quæstion. 2. capit. si verum, 31. quæst. 2. glos. in capit. significasti, 16. verbo, Si ita est, de homic. volunt. vel causa. & in capit. Præsentium, 31. verbo, Juramento, de testibus; text. in l. non omnes, 5. §. à Barbaris, D. de re militari, l. furti, 6. §. Qui jussu, D. de his qui notat. infamia, Bart. in l. inter omnes §. rectè, n. 2. D. de furtis, glos. ordin. in capite præsumitur, de regulis juris in 6. Jason in §. Sed ista, num. 88. & seq. instit. de actionib. latè Didac. Cov. *variar. libro 2. cap. 20. n. 1.* Andr. Gail. (communem dicens) *prætic. observat. 18. n. 24. & observat. 105. n. 7. & observat. 105. num. 7. & observat. 106. n. 5.* Joseph. Mascard. *de probat. conclus. 45. num. 48. & conclus. 94. numer. 5.* Prosper. Farinac. *lib. 1. prax. crimin. quæst. 4.**

n. 21. vers. si verò quis, & in fragm. litera I. n. 235. Et in terminis nostris, * prædictam sententiam tenet Martin. Navar. *in summa Latina, capit. 18. num. 7. & Hispana, numero quinto.* quem sequuntur P. Thom. Sanchez *de matrim. libro primo disput. 62. numero sexto, & Gutier. dict. cap. 33. numero 9.* Temperans id quoad forum exterius, ut ibi per eum videre est. Hæc licèt specialem paupertatis favorem non inducant: quia omnino materiæ convenientia, scituquæ sunt dignissima: hic inserere necessarium duximus.

SUMMARIUM.

- 1 Paternum officium est filias dotare.
- 2 Pater filias etiam divites dotare tenetur, ad idque officia judicis compelli potest.
- 3 Et etiam nuptas.
- 4 Et si inconsulto, & invito patre etiam ante vigesimum quintum ætatis annum, nullaquæ dote promissa filia nubat.
- 5 Pater dotem incongruam, qua filia nupsit, eamque congruè dotare tenetur. Et quid si congruè ab alio dotata sit? n. 6. & 7.
- 6 Pater filiam dotare, etiamsi alter ad ejus dotem adstrictus sit, tenetur.
- 8 Pater naturalis tantum, an filiam naturalem dotare teneatur? & num. seq.
- 9 Dos & alimenta à pari procedunt.
- 11 Juris canonici dispositione cum ratione tollendi peccati agitur, utroque foro standum est.
- 12 Pater tenetur dotare filiam spuriam, illegitimam, vel bastardam. Intellige si filia pauper sit, nec aliunde dotem habere possit, & n. 16. 17. & 33.
- 13 Ad idque etiam patris tenebuntur hæredes & num. 14.
- 15 Onus dotandi, cum bonis ex quibus dos constituenda est, transit.
- 18 Clericus filias spurias etiam ex beneficii redditibus (aliis bonis deficientibus) dotare tenetur.
- 19 Pater naturalis etiam pro Religionis ingressu, naturalem tantum filiam dotare tenetur, & num. seq.
- Intellige ut, num. 22.
- Obligatus aliquam, dotare, non solum pro matrimonio carnali, sed etiam spirituali dotem constituere tenetur. *ibid.*
- 20 Dotare filium si velit ad Sacros Ordines ascendere, adstringitur pater, remissivè.
- 21 Vassalli subvenire Domino pro filia spiritualiter nubit, tenentur, remissivè.
- 23 Filia naturali, minor quam legitima & naturali constituenda dos est.
- 24 Dos filia naturalis, quantitatem alimentorum, quæ ei debentur, excedere non debet.
- 25 Et si alimentorum quantitatem excedat, pro excessu revocabitur.
- 26 Et quid si dote ad alimenta commensurata, virum condignum non inveniat pater, an eam augere debeat?
- 27 Cujus generis, vel qualitatis debeant, esse alimenta, quæ naturalibus præstanda sunt? remissivè.
- 28 Hodie ad quam usque summam possit filiarum dos, vel alimenta ascendere, legitimis, naturalibus existentibus liberis?
- 29 Intellectus ad textum in l. Uxorem, 39. §. Pater naturalis, D. de legatis 3. & n. seq.
- 30 Pater legitimus, & naturalis dotando filiam, de propriis ipsiusmet bonis, etiamsi filia propria habeat, dotasse videtur.
- 31 Etiamquæ si de ipsiusmet bonis, filiaquæ pariter se illam dotare pater dicat, quia in subsidium filia bona intelliguntur adjecta.
- 32 Pater naturalis dotando filiam naturalem, cujus bona habet, non de propriis bonis dotare, sed animo compensandi facere præsumitur, & num. 29.
- 33 Nec tenetur filiam naturalem, quæ aliunde ex propriis bonis, vel artificio decenti se dotare potest, dotare, secus in legitima, & naturali. Et quæ sit differentia ratio?

Utrum pater naturalis filiam naturalem pauperem dotare teneatur?

QUÆSTIO XV.

QUam scitissimum est, paternum officium, munusque filias dotare * esse, & probat *l. C. de promission. leg. qui liberos*, 19. *Digestis de ritu nupt. leg. 8. tit. 11. part. 4. ubi Gregor. Lopez. glos. 2. verbo, El padre, glos. in leg. Cum post, 70. §. gener, verbo, Placuit, D. de jure dot.*

Idque etiam si filia dives sit, ex dictis juribus, * Bald. in *d. l. fin. num. quarto Cod. de dot. promiss. Corraf. in dict. leg. Qui liberos, n. 90. communem dicens Ripa n. 55. §. 70. Crot. numero septuagesimo-tertio, Pontan. num. 46. Socin. Jun. num. 162. Petr. Barbof. in leg. 1. 4. part. numero decimo-sexto. D. solut. matrimon. Alexand. consilio 7. num. 10. libro secundo §. cons. 169. numero quarto libro 7. §. in l. Mulier, §. Cum proponeretur, numero decimo-sexto D. ad Trebel. §. in d. l. 1. numero 12. D. solut. matrimon. Carol. Ruin. cons. 140. numero quarto lib. 4. Didac. Covar. in cap. 3. §. 6. num. octavo extra, de testam. Gaspar. Baëça de dote, capite 2. num. 26. §. cap. 5. num. 5. §. capit. 11. num. 144. Corduba de Lara in leg. si quis à liberis, §. sed si filius, numero quarto *Digestis de lib. agnoscend.* Ludovic. Molina de Hispano. primogen. libro secundo cap. 15. num. 7. §. 8. Spino. de testam. glos. 11. à numero duodecimo, communem dicit Anton. Gamma decis. 376. numero 1. Cardina. Francisc. Mantica. de tacit. §. ambig. convent. libro 12. tit. 16. numer. 15. Corgnin. Cavalcan. decis. Favisan. 20. numero. 18. §. decis. 26. num. 24. par. 3. Hieronym. Ceval commun. contra commun. quæst. 5. in princ. Ascan. Clem. de patria potestat. cap. 6. effectu 11. numero 144. Petr. Surd. de aliment. tit. 7. quæst. 6. nu. 4. §. 11. §. quæst. 1. numer. 9. tit. 2. Stephan. Grat. discept. forens. libro secundo cap. 259. num. 5. infinitos alios referens Marius Giurba in consuetud. Senat. Mesanens. cap. 3. glos. 3. numero secundo par. 1. Joseph. Ludovic. decis. Perusin. 21. num. 25. Joan. Cæphal. cons. 308. n. 20. lib. 3. §. cons. 485. n. 16. lib. 4. §. cons. 501. n. 12. eod. lib. Cardina. Domini. Tusch. practic. conclus. litera D. conclus. 780. n. 7. 11. §. 50. Andreas Gail. lib. 2. observat. 95. nu. 14. ubi communem dicit, Nicolaus Intrigliol. cons. 20. numero 28. 29. §. 31. libro 1. magis communem & ab omnibus receptam dicens, P. Ferdin. Rebel. de obligatio. justit. 2. par. lib. 5. de contractu dotali, quæst. 4. num. 1. Ad quod officio judicis posse compelli patrem, notant omnes supra adducti.*

Filiamque ideo etiam nuptam dotare * teneri, docet *gl. in l. Obligam. §. 1. §. l. obligam. D. de action. §. oblig. Jas. in auth. Præterea, n. 8. C. unde vir, §. uxor.* ubi dictam gloss. communiter receptam dicit, Cornel Beninc. de paupertat. speciali. 3. in contract. numero secundo communem etiam testatur Anton. Gamma d. decis. 376. & magis communem Petrus Barbof. in *d. l. 1. par. 4. numero 26. Gaspar Baëça de dot. cap. 5. nu. 4. Francisc. Vivius commun. opinio. lib. 2. opinio. 587. Cesar. Barbus decis. 29. num. 2. §. 8. Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 6. §. cons. 255. numero 16. Ascan. Clem. de patria potestat. effect. 11. numero 13. Joan. Bapt. Costa de ration. rata, quæst. 208. numero. 1. Cardina. Francisc. Mantica de tacit. §. ambig. lib. 12. tit. 17. numero 12. Marius Giurba (alios adducens) dict. glos. 3. numero 6. Ubi idem quoque quamvis inconsulto, * vel invito patre nupserit, & ante 25. annum, nullaque dote promissa (ex Surdo, Barzio, Baëça Costa, Sanchez, Mantica, & aliis) dicit; Nosque latius dicemus; plenè etiam (hanc firmans sententiam) Guiliel. Benedict. in repet. cap. Raynuntius, verbo, Dotem, quam ei dederat, à numero trigesimo cum sequentib.*

Ampliatur præterea et si filia nupta, sit incongruè dotata, * quia eam congruè dotare; dotemque augere tenetur pater. Ita (per *glos. in d. §. Lege, cum Bald. §. paulo Castrens. ibi relatu*) tenet (hanc opinionem, veluti æquiorè amplectens) *Guil. Benedict.* ubi supra num. 42. Casum assignans, in filia quæ parva dote à parente assignata matrimonium cum marito, qui ejus erat amore captus, neque de dote curavit, contraxit; quia pro sua mariti, patrimoniique conditione dotem augere debet pater; tenet etiam Gregor. Lopez in *dict. leg. 8. tit. 11. part. 4. glos. 2. verbo, El padre, ante finem.*

Ampliatur deinde ab hujusmodi obligatione non liberari patrem, etiam si alter filiam dotare teneatur, * ut si ab aliquo deflorata sit, postquam pœnitentiam egerit: Aretin. cons. 17. num. 13. §. 15. Francisc. Bursat cons. 215. num. 3. Octavi. Oiac. decis. Pedamont. 107. num. 10.

Vel etiam si ab extraneo, vel ejus marito fuisset dotata: Nevizan. cons. 45. num. 34. Simon. de practis cons. 138. numero 106. Riminald. Junior. consilio 15. num. 15. libro 1. §. consilio 143. num. 3. lib. 2. §. consilio 514. num. 1. libro 5. §. consilio 600. num. 6. eodem lib. Jacob. Menoch. cons. 183. n. 14. libro 2. Joan. Cæphal. cons. 309. n. 19. §. 22. lib. 3. §. cons. 334. n. 25. eodem lib. §. cons. 486. n. 11. lib. 4. §. cons. 467. n. 19. §. cons. 578. n. 18. Nicolc. Intrigliol. cons. 20. n. 39. lib. 1.

Contrarium licet sentiat (cum Baldo Novello, quem ibi refert (Gregorius Lopez d. glos. verbo, El padre, ante fin. in filia nupta, & dotata congruente, * ubi quòd si filia dotetur ab alio, si adhuc maritata non est, teneatur eam dotare, secùs si maritata, & congruenter dotata.

Hæc autem in filia naturali & legitima, in naturali * autem solum, spuria, & bastarda, quid dicendum, videre restat. Et non teneri patrem naturalem tantum, filiam naturalem, vel illegitimam dotare, videbatur firmandum; ex *text. in l. Uxorem, 39. §. Pater naturalis, D. de legat. 3. per quem ita tradunt Bald. in l. fin. numero 8. C. de dot. promiss. §. in authenticis. Res qua, num. 7. C. commun. de legat. Bart. in l. 1. numero 11. D. soluto matrimon. ubi Alexand. numero 17. Aretin Imol. Roman. & alii, Ba t. in leg. si quis à liberis, §. Utrum, numero 3. D. de liber. agnoscend. Decius in l. si certis annis, numero 9. C. de pact. Laurent. Sylvan. cons. 2. num 16. Nicolaus Boër. decis. 127. num. 11. Ant. Tiraquel in l. si unquam, verbo, Susceperit liberos, numero 61. §. 119. C. de revoc. donat. §. de primogeni. quæstione 62. numero 11. Jason. in §. fuerat, num. 120. instit. de action. Joannes Campegius de dot. 1. part. quæstione 17. Palaci. Rube. in repet. capit. per vestras, 3. notab. §. 32. n. 4. de donatio. inter vir. §. uxorem, Anton. à Padilla in dict. authentic. res qua, à numero 63. C. commun. de legatis, Petrus Surd. de alimentis, titulo 1. quæst. 9. num. 7. Petrus Barbosa in l. 1. 4. par. numero 48. versiculo, Hæc ita, D. soluto matrimonio, Hieronym. Cevallos quæst. commun. contra commun. 565. in principio, Gregor. Lopez in dicta l. 8. titulo 11. part. 4. glossa 2. verbo, El padre, post principi, sub versiculo, Item procedit, ibi: Sunt enim aliqui casus, &c.*

Contraria tamen sententia probatur, ex *authentic. Licet patri, C. de natural. liber.* ex qua naturalibus debentur alimenta, & per consequens dos, cum à pari procedant, * ut voluit *glos. in l. Ob æs, 12. C. de præd. §. aliis reb. minor.* quam ad hoc notant plures relati per Nicol. Everard. in *locis legal. loco ab alimentis ad dotem*, ubi etiam majorem in dote, quam in alimentis dicit inesse rationem, ex Cyn. Panorm. Bald. & aliis, Nicol. Intrigliol. d. cons. 20. numero 33. Andr. Gail. practic. observat. lib. 2. observat. 95. num. 15.

Et per istam æquiparationem, hanc tenuerunt sententiam Bald. Novel. de dot. part. 6. privileg. 16. Joannes Compegius eodem tractat. de dot. part. 1. quaestio. 17. Joan. Lup. in repet. capit. per vestras, 3. notab. §. 9. n. 1. & §. 9. n. 4. & 22. de donat. inter. vir. & uxor. Didac. Covarr. in epit. de sponsalib. part. 2. capit. 8. §. 6. numero 11. Andreas Tiraquel. de jure primog. quaestio. 62. numero 12. communem dicit Ripa in l. 1. numero 65. D. soluto matrimon. Caccial. in authentic. si qua illustris, numero 17. C. ad S. C. Orjician. Corral. in dicta l. qui liberos, num. 114. D. de ritu nupt. Decius in cap. In presentia, num. 29. & ibid. Beron. num. 213. extra ide probat. pluribus hanc sententiam firmat rationibus Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quaest. 9. num. 6. & seq. & quaest. 10. num. quinto & sequentibus. Nicol. B. et decisio. 127. num. 6. & sequentibus Anton. Capit. decis. 164. numero secundo Marius Giurba in consuet. Sen. Messan. dict. capite 3. glos. 3. numer. 12. part. 1. Vincent. de Franch. decis. 283. num. 11. & 25. P. Ferdin. Reb. de obligatio. justit. part. 2. libro 5. qu. 8. sect. 1. numero tertio. Lara in dict. l. si quis a liberis, §. Idem respondit, numero 23. D. de liber. agnosc. Petr. Sanz Morquch. de divisione bonor. lib. 2. capit. 17. numero 27. Tell. Fernand. in leg. 10. Tauri. nu. 11. Petr. Barbof. in l. 1. 4. part. num. 49. D. solut. matrim. Hieronym. Cevallos comm. contra comm. d. quaestio. 565. ex num. 2. cum seqq.

10 Idque de jure canonico * fortius procedit, ex dispositione textus in capit. Cum haberet, §. de eo qui duxit in matrimon. quam pol. per adult. & ibidem glossa fin. notat. Bart. Alexand. Dec. alii, quos refert, & sequitur Cornel. Benincac. de paupertat. spec. 3. in contract. numero 6. ubi communem dicit. Idque hodie de jure regio videtur approbatum per text. in l. 5. titulo 19. part. 4. ubi notat Gregor. Lopez gloss. 5. verbo, Quæsuben. in princip.

11 In hoc etenim casu, juris Canonici dispositioni (cum ratione tollendi peccati disponat) in utroque foro, tam Ecclesiastico, quam sæculari * standum erit, etiam ubi contraria adesset (quæ non adest dispositio, sed conformis, ut ex jam dictis colligitur, ex proximèque dicendis, & responsione ad text. in d. §. Pater naturalis, constabit.

12 Suprà dictam etiam sententiam in filia spuria, * illegitima, aut bastarda, firmant Covatruvias in dict. §. 6. num. 11. Rolland. à Valle conf. 58. numero 1. & sequentibus, præcipue num. 3. 5. 6. & 8. lib. 3. Anton. Gamma d. decis. 149. numero 7. Francisc. Burfat. consilio 33. num. 21. Petr. Surd. de aliment. tit. 1. quaest. 10. num. 9. & q. 12. num. 1. & quaest. 13. numer. 2. & 3. & consil. 310. num. 2. & cons. 393. num. 31. Ludovic. Molin. de Hispan. primog. d. lib. 2. cap. 15. n. 45. & 49. Marius Giurba (multos referens) d. c. 3. glos. 3. n. 13. Guil. Bened. in repet. cap. Raynuntius, verb. Dotem, quam ei dederat, num. 43. de testam. Joan. Matienz in l. 8. glos. 1. n. 36. tit. 8. novæ reg. collect. Petr. Barbof. in d. l. 4. part. n. 42. D. solut. matrim. magis communem dicit Philipp. Paschal. de virib. patr. potestat. 2. par. cap. 3. n. 36. Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præsumptio 189. num. 25. Andreas Gail. pract. observat. lib. secundo observat. 88. nu. quarto, & sequentibus. Ubi hanc communem Doctorum opinionem, & in utroque foro servandam asserit; Nosquè etiam diximus quaestione 4. n. 64. & seq.

13 Ad idquè etiam patris tenebuntur hæredes, ad eosquè hujusmodi transit dotandi obligatio. Sicut enim filiam legitimam, & naturalem dotare patris tenentur hæredes (tradente * Decio consilio trigesimo-quinto, ex numero sexto. cum hæres recusare non possit onus, quod nec is cujus hæreditatem suscepit, recusare potuit, ut in leg. Postulante,

quadragesima-quarta D. ad Senat. Consult. Trebellian. Jureconsultus Marcellus inquit, docentque Cardinal. Francisc. Mantica de tacitis & ambiguis conventionibus, libro duodecimo, titulo decimo-sexto, numero trigesimo-sexto, Petrus Surdus consilio 365. numero decimo-octavo, Tiberius Decianus consilio 70. numero decimo-tertio, libro quarto Vincentius de Franchis decisione 178. numero 7. & 18. alios referens Marius Giurba in consuetudinib. Senatus Messanensis, dicto capit. 2. glos. 3. numero 27. Petrus Barbosa in dicta l. 1. 4. parte, num. 6. Ferdinand. Rebello de obligatio. justitia, part. 2. libro 5. quaest. 4. de contractu dotali, num. 7. & 18. Joannes Gutierrez practicar, quaestio. 125. m. 2. libro 2. Cardinal. Dominic. Tuschus litera D. conclusione 780. num. 3. 34. 63. & 66.)

14 Sic & circa naturales, & spurias filias * idem quoque dicendum est, cum eas parentes teneantur dotare; & per consequens eorum hæredes, ex ratione dictæ legis, Postulante. Et quia dotandi onus cum bonis transit, * ex quibus constituenda dos est, ut cum Bart. Paulo Castrensi, Francisco Ripa, Matthæo de Afflictis, Alex. Gaspere Baeca, Petro Barbof. Marco Antonio Peregrino, Francisco Vivio. Vincentio de Franchis, & multis aliis) tradunt Meri Giurb. loco suprà relato, & Gutier. d. quaest. 125. numero 2. vers. Præterea onus dotandi.

16 Prædicta tamen procedere intelligenda sunt si filia naturalis pauper * sit, neque dotem possit aliunde habere, ut omnes jam relati notant: secus si filia naturalis pauper non sit, aliunde que alimenta, vel dotem valet percipere; ab alimentorum vel dotis constitutione liberi parentes existunt; ex text. in l. Si quis a liberis, §. 2. Sed si filius, D. de liber. agnosc. Anton. Abb. & communiter Scribentes in d. cap. Cum haberet, Bart. in l. fin. num. 7. D. de his quib. ut indign. Jas. in §. Fuerat, numero 104. instit. de actio. Dec. conf. 576. num. 3. Laurent Calcan conf. 62. num. 14. Didac. Covar. de sponsal. d. 2. par. cap. 8. §. 6. n. 9. Ludovic. Molin. d. lib. 2. cap. 15. n. 46. Guilliel. Benedict. in cap. Raynuntius, verbo, Dotem, quam ei dederat, num. 44. & 45. Bald. in l. fin. n. 6. C. de dot. promiss. Bart. Roman. Imol. & Alex. in d. l. 1. D. soluto matr. ubi communem dicit Ripa num. 95. Bolognet. n. 113. Crot. num. 65. Cardin. Tusch. d. conclus. 780. num. 137. & 138. & 158. Federic. de Solis in tract. de dote, art. 2. numero 8. Ascan. Clem. de effect. patr. potest. effect. 11. num. 5. Mari Giurb. d. glos. 3. cap. 3. n. 16. & 17. Didac. Spino de testam. glos. 11. num. 46. & glos. 16. num. 119. Petr. Surdus de alimentis, titulo 7. quaest. 6. n. 3. Petrus Barbosa dicta l. 1. 4. parte, num. 63. Rolandus à Valle consilio 54. nu. 53. lib. 2. Hieronym. Cevallos commun. contra commun. d. quaest. 565. num. 3. dicemusquè infrà in responsione ad d. paragraphum Pater naturalis, diximusquè etiam q. 4. numero 143.

17 Sublimitanda tamen est proxima limitatio, & intelligenda si filia naturalis officium, ex quo alimenta, vel dotem percipere potest, decenter * & absque dedecore exercere valeat, non aliter. Qua de re latè Nos d. quaest. 4. §. 3. num. 141. & pluribus relatis, tradit Ludovic. Molina d. cap. 15. num. 47. Et magis specificè in terminis nostris in filia naturali, & illegitima loquendo, docet Guil. Bened. d. verb. Dotem quam ei dederat, num. 45. vers. Et illud, quod dictum est.

Ampliatur autem suprà dicta conclusio (quæ patrem filiam illegitimam pauperem dotare adstringit) etiam in nata ex damnabili coitu, * ut in filia presbyteri, quam etiam ex beneficii redditibus (patrimonialibus) deficientibus bonis ex d. capit. Cum haberet) alere, vel dotare debere presbyterum; tenent Thom. 2. 2. quaest.

2. 2. quæst. 185. art. 5. in resp. ad secund. Joan. Lup. in repet. cap. Per vestras, 23. n. 13. de donat. inter. vir. & uxor. Petr. Duen. regul. 366. num. 1. Petr. Nunnez de Avendan. responso 19. num. 5. Cordub. de Lara in d. l. Si quis a liberis, §. Idem rescripsit, num. 26. Francisc. Bursat. conf. 255. num. 16. Joann. Baptit. Coita de remed. subsidia. remed. 66. Marius Giurba d. cap. 3. gloss. 3. num. 19. Martin. Navar. despoli. Clericor. §. ultim. num. 11. P. Ferdinand. Rebello de obligat. justitiæ, d. 2. par. lib. 5. q. 4. n. 22. Didac. Spin. de testam. 14. parte glossæ rubricæ, num. 9. ex gloss. per text. ibi in cap. Omnino, 31. dist. Cald. Pereyr. de jure emphyt. 3. par. de potestate eligend. cap. 13. num. 11. Guillel. Benedict. in repet. d. cap. Raynuntius, verb. Dotem, quam ei dederat, num. 42. Petr. Anton. Petra de fideicommiss. quæst. 8. n. 462. Petr. Surd. de alim. tit. 8. privil. 92. n. 5. Diximus quæ etiam d. quæst. 4. n. 52. & 68. Et de fratre Clerico dicemus quæst. seq.

19 Ampliari etiam supra dicta principalis conclusio poterit, non solum si filia naturalis nubere velit, carnale quæ matrimonium contrahere, sed etiam spirituale, si Religionem velit ingredi. Nam quæ aliquam dotare obligatus non solum, ei, quæ cardinaliter, sed quæ spiritualiter, per Religionis in ingressum nubet, dotem assignare tenetur, ut docent Bart. in l. 1. §. Si parens, D. si quis à par. fuer. manum. Bald. in l. fin. num. 7. C. de dot. promiss. Felin. in cap. Ecclesia sancta Maria, n. 70. vers. Caterum, quia contra, extr. de constit. Matth. de Afflict. decis. 349. Alexand. conf. 139. num. 6. & 7. lib. 2. Guillel. Benedict. loco supra relato, n. 7. Jacob. Menoch. de præsumptionib. lib. 4. præsumpt. 189. numero 91. Nicol. Boër. decisione 126. numero 12. Petr. de Avendan. responso 17. numero 4. Petr. Barbof. in d. l. 4. par. num. 27. D. solut. matrimon. Andreas Gail. practicar. observat. lib. 2. observat. 95. n. 1. Petr. Anton. Petra. de fideicommissis, quæstione 8. numero 354. Cardin. Domin. Tusch. practicar. conclus. litera D. de conclus. 780. numero 22. & 48. & conclus. 730. d. litera D. Thom. Sanchez. de matrimon. lib. 4. disp. 26. n. 7. Marius Giurba dicto cap. 3. gloss. 3. num. 24. Ubi etiam ex plurimis idem in filio dicit, si ad sacros 20 velit ascendere Ordines. Et in filia domini, si Religionem profiteri velit, ut vassalli teneantur ad id domino subvenire, ut in matrimonio carnali tenentur, n. 25. De quo latius nobis agendum, quæst. 38.

In nostro tamen casu id procedere arbitror, dummodo major summa, vel dos ad Religionis ingressum, si quam ad matrimonium carnale non requiratur, habita consideratione, quod naturali, & illegitimæ minor est constituenda dos, si quam legitimæ, & naturali; ut notant Abbas consilio 115. num. 1. libro 2. Lup. de illegitim. comment. 2. §. 1. num. 46. Petr. Surd. de aliment. titulo 1. quæstione 10. numero 15. Martin. Coller. eodem tractat. de aliment. libro 1. capite 3. num. 70. Tellus Fernand, in l. 10. Tauri, numero 2. 11. & 12. Ferdinand. Rebello dicta quæst. 4. num. 27. Andreas Gail. libro. 2. observatio. 88. num. 8. Petr. Barbofa dicta l. 14. part. n. 56. versiculo, Quare ad veram resolutionem, & n. 69. circa fin. vers. Pro qua concordia.

24 Cujus dotis quantitatem ad mensuram debitorum alimentorum filia naturali taxant, si debent quæ dicunt Bart. in authentica, Ex complexu, n. 4. C. de incest. nupt. Riminaldus Junior consilio 475. num. 21. & 22. Petrus Duennas regula 366. numero 3. Didacus Covarruvias de sponsalib. dicta 2. parte, capite 8. §. 6. numero 11. Petrus Barbofa, supra n. 69. Didacus Spino de testamentis, glossa 11. numero 46. & gloss. 16. n. 119. Cordub. de Lara in dict. l. Si quis à liberis, §. Idem rescripsit, n. 31. Anto. Capic. decis. 181. n. 1. Ant. Gabr. lib. 6. communium. opin. tit. Velasco de Priv. Paup. Tom. I,

de aliment. conclus. 1. nu. 14. Marc. Anton. Peregr. de fideicommiss. tit. 18. n. 69. & cons. 81. n. 5. lib. 5. Petr. Anton. Petra eod. tractat. de fideicommiss. quæst. 8. n. 463. & 464. Rollandus à Valle conf. 74. num. 40. lib. 1. & conf. 85. n. 6. lib. 3. Martin. Coller. de aliment. dicto capite 3. num. 57. Cardinal. Tuschus dicta conclus. 780. numer. 105. plurimos alios referens Giurba dicta gloss. 3. num. 14. Hercul. Marescot. variar. resolut. lib. 2. cap. 83. numero 34. & 35.

Quod si dos alimenta excedat, pro excessu revocari, si plurimis adductis, tradit Gail. d. observat. 25 88. numero 8. Capiti. dict. decis. 181. n. 1. Ludovic. Molin. d. cap. 15. num. 50. Joan. Matienzo in l. 8. tit. 8. lib. 5. novæ Reg. Collect. n. 33. gloss. 1. Hieronym. Gabriel. conf. 25. num. 4. & num. 15. Roland. à Valle d. consil. 85. numero 6. & 9. Petrus Barbof. supra d. numero 69. P. Ferdinand. Rebello de obligat. justitiæ, d. quæst. 4. n. 28. addens, quod si pater condignum virum ea dote (commensurata scilicet ad alimenta) non inveniat, dotem si tenebitur augere, 26 quantam patres similis conditionis, filiabus naturalibus in ea patria dare solent. Videnda quæ latius circa hæc tradita per Petr. Barbof. d. n. 69.

Et cujus generis, vel qualitatis debeant esse alimenta, si quibus dos commensuranda est, an pro necessitate vivendi tantum? an conditione qualitatis, quæ personarum, & patrimonii attenditur? vide plenissime (præter alios) Petr. Barbof. supra num. 6. vers. His ita explicatis, & seqq. & nos etiam latè quæstione. 4. numero. 65. 66. & 67.

Hodiè autem, ad quam usque summam possit naturalium filiarum (legitimis stantibus) dos ascendere si vel alimenta; disponit text. in l. 10. Tauri, & l. 7. 28 & 8. tit. 6. lib. 5. novæ Reg. Collect. Quæ de quinta solum bonorum parte legitimis, & naturalibus liberis stantibus, parentibus pro filiorum naturalium alimentis, vel alio modo disponere permittunt, inque majori vetant quantitate. Et ita notant in specie nostra Didac. Covar. d. cap. 8. §. 6. n. 8. Didac. Perez in l. 22. tit. 3. lib. 1. Ordinam. Ludovic. Molin. d. cap. 15. num. 50. Didac. Spino ubi supra gloss. 10. num. 46. Hieronym. Cevall. commun. contra comm. d. quæst. 565. num. & diximus d. quæst. 4. num. 69. Intra eam tamen quantitatem, (& si magna sit) poterit naturalis filia dotem pro conditione personarum, & patrimonii (juxta text. in l. Si filia, 41. in fin. D. de leg. 3.) petere.

Quibus non obstat de civili text. in d. l. uxorem; 39. §. Pater naturalis, D. de leg. 3. Cui dupliciter responderi potest. si primò dictum §. non id ad quod pro contraria parte adducitur, probare (patrem scilicet filiam naturalem dotare non teneri) non enim hac de re agit ibi Consultus, sed an dos data à patre filia naturali, de bonis ipsius patris data censeatur? an de bonis filia, ex fideicommissis sibi à marito relicto (cujus erat debitor pater) videatur constituta? Quo casu licet donationem non præsumi, dicat Scabola: non tamen ideo filiam naturalem dotandi excludit obligationem.

Idquæ præcipuum (inter alia) filia legitima & naturalis habet, quia in ejus dotis constitutione mera patris liberalitas si præsumitur, neque animo compensandi, aut de bonis filia dotem videtur promississe, licet bona filia habeat; text. est in l. fin. C. de dot. promiss. Adeo ut si expressè de propriis bonis, & bonis ipsius filia se dotare profiteatur pater; bona filia in subsidium si (quatenus patris bona non sufficiant) censeantur adjecta; ex d. l. fin. quam sic communiter intelligunt Doctores, ut (pluribus relatis) tradit Jacob. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 15. num. 22. & seq. Joseph. Mascard. de probat. conclus. 1155. n. 5. & seq. Cardin. Francisc. Mantice.

de tac. & ambig. convention. lib. 12. tit. 19. à num. 8. cum seqq. ubi plenissimè, plures adducens ampliaciones. Anton. Gomez in l. 50. Tauri, num. 21. Nicol. Intrigliol. conf. 20. num. 22. & seqq. lib. 1. Philip. Paschal. communem asseverans de virib. patr. potestat. 2. par. cap. 6. per tot. præcipuè n. 3. ut antiquiores omittam.

32 In patre tamen naturali non ea liberalitas præsumitur, † ut nec compensatio, si filia bona pater habeat, admittatur. Quam differentiam agnoscunt omnes; teste Soci. in l. 1. n. 41. D. solut. matr. & ibid. Pet. Barbof. n. 49. vers. Retenta hac opinione.

Undè non sequitur necessariò, Pater naturalis dando dotem pro filia, si bona ipsius filia habeat, videtur animo compensandi donare; ergo eam non tenetur dotare, ut advertit Petr. Surd. de alim. tit. 1. q. 9. n. 8. vers. Responderi etiam potest. Quia tenetur filiam dotare naturalem, quando ipsa se dotare non potest, neque ad id bona habet, secùs si habeat, ut monstravimus supra.

33 Ex quo secundus etiam ad dict. §. Pater naturalis, descendit intellectus. Filiam ibi pauperem non esse, † proque dote fideicommissum habere, eoque casu extinctum obligationis naturalis vinculum filiam naturalè dotandi, esse. Licèt enim pater legitimus, & naturalis etiam filiam divitem, & quæ bona pro dote habet, dotare teneatur (ut plenè supra ostendimus) secùs pater naturalis, cujus naturalis filia bona habet, vel aliunde se dotare potest. Differentiæ ratio est, quia pater legitimus, & naturalis utroque jure, naturali, & civili filiam dotare tenetur, d. l. Qui liberos, 19. D. de ritu nupt. cum aliis, naturalis verò, ex præcepto juris naturalis tantùm, quod non nisi quando filia aliter se dotare non valet, obligat, d. l. Si quis à liberis, §. Sed si filius, D. de liber. agnoscend. Sic tenent, & declarant d. §. Pater naturalis, Bald. in l. Neque mater, num. 1. C. de jure dot. Bald. Novell. Campag. Covarr. Joann. Lup. & alii supra adducti num. 9. Petr. Surd. de aliment. d. tit. 1. quæst. 9. n. 8. ubi ita passim à Doctoribus d. §. intelligi, dicit, Bolognet. in l. 1. n. 411. & 119. D. solut. matrimon. & ibidem Petr. Barbof. 4. par. num. 54. vers. Ultimo loco, & num. 55. Cardina. Paleot. de nothis, & spur. cap. 49. num. 5. Fertunius Garcia de ultim. fine jur. numero 143. Guil. Benedict. in repet. cap. Raynuntius, verbo, Dotem, quam ei dederat, num. 45. extr. de testam. Hieronym. Cevall. d. quæst. 565. commun. num. 2. & seqq. Roland. a Valle (communi Doctorum calculo receptam hanc sententiam dicens) conf. 54. num. 52. & seqq. lib. 2.

Utrum filiam semel dotatam, quæ dotem amisit, pauperquè est, iterum dotare, alerevè, cui jam alimenta dederat teneatur pater? Et quid in fratre circa sororem, vel fratrem?

S U M M A R I U M.

- 1 Obligatus ad aliquid dandum, vel faciendum, semel dando, vel faciendo, obligationi satisfacit. Intellege, ut n. 13.
- 2 Frater per pactum, vel statutum sororem dotare obligatus, post primam dotem aliam constituere (nisi aliter expressè actum sit) non tenetur, & num. 3.
- Et quid si per legem adstrictus sit? numero 14. & 15.
- 4 Patrem semel filiam dotasse sufficit.

Contra n. 5. & seqq. quando absquè dolo, vel culpa dotem amisit.

- 6 Et quæ filia culpa in dotis consumptione, vel perditione ad patris exonerationem sufficiens sit.
- Intellectus ad text. in auth. Quod locum C. de collatio. ibid.
- 7 Filius, qui assignatam sibi à patre legitimam dissipavit, profuditquè, aliam non consequitur.
- 8 Habebit tamen moderata à patre alimenta, ut unde vivere possit habeat.
- 9 Si verò absque culpa assignatam amisit legitimam, aliam relinquere tenetur filio pater. Non tamen aliam in vita illi assignare.
- 10 Dos succedit loco alimentorum, eorumque regulis judicatur.
- 13 Pater filiam, quæ dotem amisit, sive in patris potestate existentem, sive non, iterum dotare tenetur.
- 12 Pater vivente adhuc primo filia marito, iteratam dotem filia constituere non tenetur.
- 16 Frater Clericus ex juris dispositione sororem pauperem ex beneficii redditibus (propriis bonis deficientibus) dotare, alereque tenetur, & sic iterum dotare, & nu. seq.
- Limita, ut n. 20. in fin.
- 17 Et non solum tanquam pauperem dotare tenetur sororem Clericus, sed tanquam sororem, ejusque conditione attendita. Et qualiter id faciendum, ut Clericus securus sit? Dispositio legis cum plures, 13. §. fin. D. de administ. tut. etiam fratres Clericos comprehendit. ibid.
- 18 Pater Clericus iterum dotare filiam de redditibus beneficii in aliorum bonorum defectu, prima dote amissa, tenetur.
- 19 Dotare, vel alere post primam dotem, vel alimenta tenetur, qui alere, vel dotare, ex juris dispositione adstrictus est, si nec dolo, aut culpa dotandi, vel alendi adsit, & n. 20.
- 21 Soror dives sororem inopem, vel fratrem dotare, alereque ex legali dispositione tenetur, etiamque ut sorori inopi dotem constituat, matrimonio constante, rem dotalem poterit alienare. Ideoque & iterum dotare, vel alere, dote absq; dolo, vel culpa consumpta, ibi. & n. seqq.
- 22 Fratris nomine etiam soror continetur.
- 23 Ascendentes alere, vel redotare descendentes inopes sunt adstricti.
- 24 Filias an & quando matrem pauperem viduam teneatur dotare? remissivè.

Q U Æ S T I O X V I.

AB obligatione iterum dotandi, alimentavè constituendi, post primam vicem, liberat patrem, plura jura suadent, Cum dotandi, vel alendi obligationi, qua pater tenetur, per dotis, alimentorumvè præstationem satisfactum jam sit; Obligatus enim ad aliquid dandum, vel faciendum, satisfacit obligationi, semel dando, † vel faciendo; nec casus superveniens obligationem reviviscere facit; probatur ex textu in l. Boves, 89. §. Hoc sermone, D. de verborum signification. in l. Apud Aufidium, 10. D. de option. legat. in l. Servi electione, 5. D. de legatis 1. in l. Is à quo, 3. §. ultimo, D. ut in possess. legat. in l. Dotis promissio, 69. versiculo. Quod enim, ubi etiam glossa verbo, Vulgatum, & in lib. Stipulatio de dote, 64. de jure dotium, in lib. Fideicommissa, 11. §. Si cui ita, D. de legat. 3. in lib. Divortio, 8. §. Quod in anno, D. soluto matrimonio, in

in l. Si is qui Stichum, 66. D. de procurat. in l. Si socius pro filia, 82. D. pro socio. Quem Fulgosi. ibi. ponderat, & reputat singularem, num. 5. ad hoc, ut si inter plures fratres pactum sit, ut dos filiabus ex bonis communibus solveretur; ut semel tantum dotentur, † (nisi aliud expressè actum fuerit) intelligatur. Ad quos illum etiam expendit Lucas de Penna, & alii, quos refert, & sequitur Andreas Tiraquel. in dicta l. Boves, numero 10. Ludovic. Roman. in authentica, Quod locum, numero 10. C. de collat. Ludovic. Molina de Hispanor. primogen libro 2. capite 16. numer. 26. Bartholo Cassanæus in consuetud. Burgund. rubrica 1. §. 4. verbo, Mariage de une fille, numero 1. 2. & 3. Nicola. Boeri decisione 131. numero 7. Marc. Anton. Bellon, decisione Rotæ Genuensis 63. numero 4. & 5. ubi latè. Et plura circa hanc materiam tradit Cardinal. Tusch. practicar. conclus. litera C. conclus. 598. per tot.

Idemque per dictam legem, in statuto † firmat Bald. in l. final prima lectura, numero 10. C. de dot. promif. ubi stante statuto, ut frater teneatur dotare sororem, si eam semel dotavit; & casu dotem amiserit, non teneri fratrem amplius dotare, firmat; sequitur, & commendat Jason. Felin. Catellian. Cotta, & alii relati à Tiraquel. supra n. 1. & limit. 9. n. 14. & à Molina, & Marco Anton. Bellon. jam dict. locis, Petrus Barbosa infra referendus, num. 140. Vincent. Carot. (idem in pacto de dotando dicens) singul. 6. plenè Surd. consilio 18. numero 10. & consilio 448. numer. 33. Sebast. de Medic. de regulis juris, regul. 4. numero 27. posteriorum, verbo, Dos data.

Et in terminis (sufficere scilicet semel patrem filiae dotem dedisse, † neque iterum eam dotare adstringi; per d. l. Socius pro filia. 82. & per text. in l. Pater filiae, 71. D. de eviction.) tenet Camillus in l. 1. numero 116. D. soluto matrimonio (prout cum refert, cum eo, quoad hoc simpliciter transiens,) Petr. Barbof. ibidem in dicta l. 1. 4. part. numero 53. versiculo, Quarto ergo loco solut. matrim. Petr. Surd. de alim. titul. 7. quæst. 5. n. 5.

Quæ opinio multis etiam firmatur similibus adductis per Joann. Aloyf. Ricci. decis. 126. Curiae Archiep. Neap. & Joan. Mar. Novar. consilio ibi ad literam relato, ubi ad saturitatem usque.

Contraria tamen sententia verissima, atque ab omnibus recepta est, adstringi patrem filiam, quæ primam dotem † casu amisit, iterum dotare; ex text. in l. etiam, 19. §. 1. D. solut. matrim. & in auth. Quod locum, C. de collat. tenetque Bart. in l. Si cum dotem, §. num. 2. ubi profitetur communem, Alexand. num. 6. Bald. in d. auth. Quod locum, num. 4. communem dicit Corraf. in l. Qui liberos, num. 94. D. de ritu nupt. Palac. Rub. in repet. capit. Per vestras, §. 24. num. 6. extra de donat. inter vir. & uxor. Joan. Campeg. de dot. 1. par. quæst. 26. Bald. Novell. in eod. tract. de dot. 6. par. privil. 5. num. 2. Nicol. Boer. d. decis. 131. numero 5. Guil. Benedict. in repet. cap. Raynuntius, verb. Dotem quam ei dederat, num. 19. de testament. Andr. Tiraquel. in d. l. Boves, §. Hoc sermone limitat 9. num. 4. Ludovic. Molin. d. cap. 16. num. 22. & 23. Petr. Barbof. in dicta l. 1. 4. par. numero 139. versiculo Limita quarto, Cardinal. Dominic. Tuschus practi. car. conclus. 780. num. 23. & concl. 781. Did. Spin. de testament. gloss. 18. num. 89. Jacob. Menochius de arbitrar. lib. 2. casu 182. num. 57. Marius Giurba decisione 5. num. 39. Pater Ferdinandus Rebello de obligation. justitiæ, 2. part. lib. c. quæstione 4. de contractu dotali, num. 19. Marc. Anton. Peregrinus de fideicommissis articulo 42 n. 88. Ludovic. Molin. de justit. & jure, tractatu 2. disputation. 616. n. 14. Scoabar. de ratiocin. tom. 2. c. 18. n. 7.

Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

Qui omne an filia casu, culpavè dotem amiserit distinguunt: ut primo casu, redotare filiam teneatur pater: non verò in secundo. Et hanc posteriorem partem (præter jam relatos, dictam facientes distinctionem) tenent (per text. in authentica, Quod locum, ibi, Sive filia possit imputari) Paulus Caitrensis ibidem numero 4. Jason. num. 7. Bart. in dicta l. Si socius pro filia, 81. (per. text. ibi) num. 2. Paul. 6. Alexand. 6. Socin. 15. communem testatur Joannes Campegius de dote, 1. parte, quæstione 15. Octavian. Olfasc. decis. Pedemontan. 124. numero 5. ubi etiam de communi, Anton. Cordub. in l. Si quis à liberis, §. Idem judex, numero 22. D. de liberis agnoscent. Jacob. Menochius de præsumptionib. lib. 4. præsumptio. 192. numero 11. Petrus Anton. Petra. de fideicommissis, quæstione 8 numero 457. Giurba dicta decisione 5. num. 10. Petrus Surd. de aliment. dicto titulo 7. quæst. 5. numero 5. 6. & 7. contempta glossa sententia in l. 2. verbo, Dos, D. soluto matrimonio, quæ dote à filia amissa, vel quomodocumque consumpta, teneri patrem eam iterum dotare asseruit.

Qua in re non sic ut expediebat clarè loquuntur Scribentes, neque quænam culpa sufficiens sit ad liberandum patrem à secunda, ulteriorivè dotis constitutione exprimunt. Pleriquè enim indistinctè prædicant, filiam quæ dolo, † vel culpa dotem amisit, à patre redotandam non esse. Alii latam, vel levem etiam culpam ab iterata dotis constitutione post primam patrem excusare, necessariam solum consumptionem, casum, vel levissimam excipientes culpam, ut filia iterum dotari debeat.

Moventur ex decis. text. in d. authentica, Quod locum, C. de colla. in illis verbis: Sive mulieri possit imputari. Qui tamen textus prædictam non videtur probare sententiam. Non enim circa dotis constitutionem disponit: sed an dos à filia recepta cum fratribus conferri debeat, ad idque à marito etiam matrimonio constante exigi Statuitque integram computandam, conferendamque dotem, etiam si collationis tempore à marito dotem percipere ob illius inopiam nequeat, si cum ad eam maritus vergeret, posset ab illo dotem repetere, nec repetit, quia habet quod sibi possit mulier imputare. Ex quo ad iteranda dotem patrem non teneri, non sequitur. Neque collationis, computationisque faciendi obligatio id probat: quasi redotandi cesset obligatio paterna, cum conferre amissam jubeatur filia dotem, quæ eam à marito ad inopiam vergente non repetit. Quia collatio quoad fratrem, non patrem fit, cujus potentior obligatio est.

Vel etiam poterit text. hic dato mulieris dolo, vel lata culpa, etiam ad casum ordinata intelligi; quia cum maritum ad inopiam vergere videret, possetque dotem exigere, ne cum fratribus conferret, utque secundam consequeretur, dotem non exegit.

Quare dolum, vel latam culpam tantum patrem ab iterata dotis constitutione excusare tenuit ibidem Cynus, ut testatur Joanne. Campegius dicta quæstione 15. n. 2. licet ipse contrariam teneat, dicatque communem, quamlibet culpam, præter levissimam, ab hujusmodi obligatione patrem excusare, & secundum Cyni sententiam (relato Bald. in auth. Contra rogatus, n. 8. C. ad S. C. Trebel. qui tamen non in dote, sed in filii peculio prodigaliter consumpto. de quo infra Nobis agendum, loquitur) tenet Octavian. Olfasc. dict. decis. 124. n. 6. Quorum opinionem procedere firmari poterit, non solum si dos dolo, vel lata culpa consumpta sit, sed culpam ad casum ordinatam requiri; ex text. in d. l. Etiam, 19. §. 1. D. solut. matrim. ubi Jureconsult. Pomponius statuit, maritum non amittere beneficium ne conveniatur ultra quam facere possit, cum ab eo

dos exigitur, eo quod dolum in ipsiusmet rerum consumptione commisisse, ei objiciatur, nisi pariter eo dolo, versatum fuisse, ne solidum solveret ostendatur. Rationem reddit Consultus. *Quia in rerum ipsius administratione, non erat culpa ab eo exigenda. Ex cujus responso idem in casu nostro dici poterit, non esse à filia culpam in rerum dotalium consumptione exigendam. Cum bona dotalia propria mulieris sint, non parentum, aut alterius; text. est in dict. l. Pater, 71. D. de evict. ibi: Non enim sicut mulieris dos est; ita patris dici potest. ubi etiam gloss. verbo, Matrimonio, text. in l. Filium, 4. D. de collat. bonor. in l. 1. §. fin. & in l. fin. de collat. dot. ubi etiam gloss. in dict. l. 1. verbo, Ejus, text. in l. Pater filiam, 14. (& ibid. not. gloss. fin. in princip.) D. ad leg. Falcid. text. in l. 3. §. Ergo etiam, D. de minor. text. optimus in l. In rebus 30. in princip. C. de jure dot. Aymon. Cravet. consilio 39. num. 4. Petrus Surdus conf. 196. n. 27. Rollandus à Valle consilio 86. n. 38. lib. 2. Marius Giurba (alios referens) in consuet. Senat. Messan. cap. 1. glossa 2. num. 100. Hercul. Marefcot. variarum resolution. lib. 2. resolution. 69. n. 2. Cæsar Banzius decisione 130. numer. 50. Qui omnes textum adducunt solum in dicta lege 3. de minoribus.*

Et hoc argumento, hanc reperio tenuisse sententiam in filio peculium sibi à patre assignatum dilapidante, Baldum in dicta authentica, Contra rogatus, n. 8. Qua de re Nobis statim erit agendum.

Ex quibus Cyni, sequaciumque sententiæ adhærendum puto, dolum, vel latam culpam in filia requirenti, ut à dotis iterata constitutione pater liberatus existat. Eoque casu Doctores indistinctè dicentes, non teneri patrem iterum dotare filiam, quæ culpa dotem consumpsit, de lata culpa, quæ dolo æquiparatur, intelligi poterunt. Quinimò & culpam ad casum præordinatam repui; faciunt deducta à Nobis q. 53.

Desiderarique latam culpam, vel dolum filia in dotis consumptione, ut pater à redotandi onere liberetur, ex eo etiam deducitur: Quia licet pater qui filio in vita legitimam assignavit, si eam dilapidaverit filius, lata culpa, dolovè consumpsit, aliam non teneatur illi assignare; † ut testantur Socin. consil. 75. num. 7. lib. 1. Paul. de Montepic. in l. In quartam, n. 287. D. ad leg. Falcid. Olfasc. dict. decis. 24. n. 5. & 6. Jacob. Menoch (de lata culpa nominatim loquens) de arbitrar. dict. casu 182. n. 55. & seq. Marc. Anton. Peregrin. de fideicommiss. artic. 36. num. 143. Mart. Collicr. de aliment. lib. 1. cap. 2. num. 27. Marius Giurba dict. decis. 5. n. 10. & 11. Petr. Surd. dict. tit. 6. quæst. 5. num. 1. 2. 3. 4. (etiam in dolo, vel lata culpa loquens) Hercul. Marefc. variar. resolut. lib. 2. cap. 69. num. 22. Prosper. Farinac. 457. num. 1. vers. Non obstat.

Tenetur tamen moderata filio pauperi, ut undè vivere possit habeat; alimenta † concedere; text. in l. Imperator, 50. ad fin. D. ad S. C. Trebell. doctentque Bald. in l. 1. §. Jus naturale, n. 7. D. de justit. & jure, & in l. Scimus, in princip. C. de inoffic. testam. Jac. in dict. auth. Quod locum, num. 8. Hippolyt. de Marfi singul. 104. Vincent. Herculan. in l. 2. §. 1. num. 19. D. solut. matrim. Gaspar Baëza de non melior ratione dot. filiab. cap. 16. n. 20. & seqq. Ludov. Molina dict. lib. 2. cap. 16. n. 24. plures referens Lara in dict. l. Si quis à liberis, §. Idem Judex, n. 10. Petr. Surd. dict. quæst. 5. num. 8. Olfasc. supra n. 10. & seqq. Marc. Anton. Peregrin. de fideicommiss. d. art. 36. num. 145. vers. Sed contra, Petrus Barbosa proximè referendus Joan. Baptista Pontan. de aliment. cap. 2. n. 6. & 7. plurimos (suo more) adducens Giurba decis. 6. num. 3.

Et si absque culpa legitimam assignatam filius

amiserit, † aliam consequi debere, tenent Socin. in l. Marcellus, §. Res quæ, num. 3. D. ad S. C. Trebell. Petr. Barb. (alios referens) in l. 1. 4. p. n. 141. D. solut. matr. Ferd. Vasquez Mencha, controvers. illustr. cap. 25. n. 14. Scob. de ratiocin. d. 2. tom. cap. 18. n. 8. Non tamen à patre vivente, secundum Didac. Spino de testam. dicta gloss. 18. n. 90. & Marius Giurba d. decis. 5. n. 39.

Undè sicut pater filio qui sibi assignatam legitimam profudit, ac lata culpa, dolovè consumpsit, congrua saltem alimenta tenentur præstare ita & dotem filia, quavis culpa, vel etiam dolo amissam, si ad casum non fuerit præordinata, ex alimentorum succedit, † eorumque meretur regulis, per text. in l. Filia sua, 28. §. Titia D. de condit. & demonstrat. observant Joannes Campeg. de stat. q. 6 n. 46. Cynus, Baldus, & Salicetus in l. Sancimus, C. de nup. Angelus de Gambellionibus, de testam. gloss. 4. n. 4. Marcus Antonius Marfillus in tract. de redditibus Eccles. cap. 32. n. 4. (& nemine relato) Petr. Surd. de alimentis, tit. 1. q. 10. n. 19.

Quod in legitima semel constituta deperdita locum non habebit, quia ad alimentorum non procedit, daturvè mensuram.

Quibus sic constitutis, ampliatur principalis conclusio (quæ habet, Patrem filiam pauperem, quæ dotem amisit, iterum dotare teneri) ut tam in filia in potestate constituta, quam emancipata † procedat. Sicque hodie in hisce Hispaniarum Regnis, etiamsi per matrimonium à patris potestate filia eximat; ut resolvunt Ripa in l. 2. §. Quod si in patris, n. 15. & 16. D. solut. matrim. Nicol. Boer. dicta decisione 131. num. 6. latè comprobans Gaspar Baëza de dot. dict. cap. 16. num. 30. cum seqq. Ludovic. Molin. dicto cap. num. 25. Petrus Barbosa in dicta lege 1. 4. parte, num. 139. versiculo. Limita quarto, D. soluto matrimonio.

Limitanda tamen, & intelligenda, ut post primi matrimonii dissolutionem, † si secundum velit filia contrahere, procedat: secus primo matrimonio durante; quia licet absque culpa, vel casu dos amissa sit; non tenetur pater primo durante matrimonio novam constituere dotem, ut (per text. in dicta l. Pater filia, 71. D. de evict.) notat Pat. Ferdin. Rebello de obligat. just. dict. 2. part. lib. 5. quæst. 4. n. 21. Petrus Barbosa ubi supra, num. 14. propè fin. Ruin. consilio 121 n. 8. lib. 5. Guillelm. Benedict. in repet. dict. cap. Rainuntius, verb. Dotem quam ei dederat, n. 19. apud quem dissentientium hac in re opinionum concordiam vide.

Super est argumentis legibusque contrariis quas in principio adduximus, quibusque obligatum ad aliquid dandum, vel faciendum, semel dando, vel faciendo suæ satisfecisse obligationi probatur; respondeamus. Ex quarum legum juriumque intellectus, responsum quoque ad ultimam quæstionis partem: An scilicet idem in fratre circa sororem, vel fratrem dicendum sit, quod in parentibus circa filios, elicietur.

Solutio igitur ad contraria (præcipuè ad textum in l. Stipulatio de dote 64. & l. Dotis promissio, 69. versic. Quod enim, D. de jure dot. & in l. Si socius pro filia, 82. D. pro socio) quæ magis obstant, loquunturque in terminis promissionis, & constitutionis dotis sufficereque dicunt primum obligationis implementum, neque obligationem aliquo postea casu reviviscere, nisi expressum ad id pactum sit adjectum) unico assignatur verbo: Ea scilicet jura non in parentibus, sed in extraneis, † non in adstrictis ad dotandum per naturam, aut legem sed per conventionem, aut pactum loqui. Hi namque semel obligationis, promissiveque adimplerent vinculum, liberati omninò ab obligatione

remanent; secus illi qui naturæ, legisque obligatione tenentur, totiesque reviviscit obligatio; quoties necessitas supervenit, eodem modo, quo supra ostendimus. Quam distinctionem, juriumque compositionem tradit Alexand. in dict. l. si cum dotem §. 1. num. 7. D. solut. matrim. & ibid. Bald. Angel. & Immol. adducti cum aliis, per Andream Tyraquel. in dict. l. Boves, §. hoc sermone, limitat. 9. num. 4. Ludovic. Molina, dict. lib. 2. cap. 16. num. 25. versic. si verò. approbatamque dicit sententiam Petrus Surdus de aliment. dict. tit. 7. quæst. 5. num. 5. Petrus Barbof. dict. 4. part. num. 140. Giurba (qui post hæc scripta ad meas pervenit manus) conf. crimin. 99. n. 18. & latius (plurimos eferens) n. 23.

Unde deducitur, & infertur, fratrem divitem dote semel absque sororis dolo latave culpa amissa, sororem iterum dotare, & fratremque inopem cui alimenta dederat, alere teneri: cum non hominis dispositione, sed legis adstringatur necessitate, ex l. cum plures 13. §. cum tutor, D. de administ. tuto. ex text. in l. 1. §. Sed nonnullos (ubi etiam notat glossa verbo Præstiterit) D. de tute. & ratio. distrab. & in l. si quis à liberis §. §. idem rescripsit verbo Justè, D. de liberis agnos. Ripa in l. 1. num. 83. Socin. Junior num. 99. Bolognet. num. 128. Jaso num. 29. D. solut. matrim. Ludovic. Molina de Hispano primogen. lib. 2. cap. 15. num. 60. Lara in dict. l. si quis à liberis §. idem rescripsit, num. 92. Joan. Garcia in tract. de expensis, cap. 3. num. 34. Joseph. Mascard. de probationib. conclus. 813. num. 5. Jacob. Menoch. consil. 81. num. 2. lib. 1. Petr. Barbof. in dict. l. 1. 4. part. n. 124. versic. Octavo, & ultimo, D. solut. matrim. Nicol. Iutrigliol. (de communi asseverans conclus. 20 n. 37. lib. 1. & decis. 4 num. 19. latè Petrus Surdus de aliment. tit. 1. q. 25. per tot. infinitos propè referens Marius Giurba in consuet. Senat. Mesanens. cap. 3. gloss. 3. n. 60. part. 1. & diximus quæstione 4. §. 3. n. 156. & sequentibus.

Hanc ideo iteratam nempe dotem inopi sorori, alimentave fratri pauperi præstare teneri fratrem: sententiam veriore (contra Bald. & sequaces supra in principio relatos (judicavit Alex. in dict. l. Si cum dotem, §. 1. n. 7. & 8. eandem dicens in fratre, quàm in patre rationem; quem sequuti fuerunt Jaf. in l. Duobus, §. Si ei qui n. 15. D. de jurejurand. & in dict. l. divortio, §. Quod in anno, n. 13. D. solut. matrim. & in §. Fuerat, n. 136. instit. de actionib. Bartholom. Cæpol. in dict. l. Boves, §. Hoc sermone, n. 5. & ibid. Andr. Tyraquel. limit. 9. n. 14. in fin. licet plures pro contraria adducas Eandem quoque sententiam tenet (contrariam nulla lege, seu efficaci ratione probari posse asserens) Ludovic. Molina de Hispanor. primogen. dict. lib. 2. cap. 16. n. 26. versic. In hac autem opinionum varietate: ubi in alimentis, & in dote amissa pariter loquitur. Prædicta enim ratio utrumque simul, pariterque debet comprehendere casum, cum ad utrumque ex legis dispositione teneatur frater.

Quare cautè legendus Petrus Barbosa in d. l. 1. part. 4. n. 141. D. solut. matrim. dicens, quod si aliquid dedit frater alimentorum nomine fratri, & ille dissipavit, amplius alimenta ei præstare non tenetur: allegat Salycet. in l. 2. in fin. C. de alend. liber. (quem debuit allegare in l. 1.) & Laram in d. l. si quis à liberis, §. Idem rescripsit, n. 101. Intelligi namque debet, si dolo & culpa dissipavit; non si casu, vel ex animi levitate, vel judicii imbecillitate perdidit. Imò ex eodem Lara ibidem in d. §. Idem rescripsit tradit Petrus Surdus de aliment. tit. 7. quæst. 15. n. 11. tum demum non teneri fratrem alimenta fratri præstare, si eo animo bona dilapidavit, ut à fratre alimenta consequeretur.

Quæ sententia retenta, ex supra dicta ratione in Velasco de Priv. Paup. Tom. I.

fratre quoque Clerico & procedere ampliatur, qui de fructibus beneficii, (si alia non habeat) sorores pauperes dotare tenetur, ex text. in c. Pervenit, 3. de arbitr. ubi id notat Abb. n. 1. vers. Et credo, quòd bona conscientia. Alexan. in l. n. 24. D. solut. matrim. ubi etiam Jafon. n. 29. & 30. & Ripa n. 33. Capella Tholossan. decis. 290. n. Nicol. Boër. decis. 129. n. 8. Joan. Campeg. in tr. de dote 1. part. q. 23. Sylveit. in summa, verbo Clericus, el. 4. n. 11. q. 15. Petrus Surdus de aliment. tit. 1. q. 25. n. 13. & tit. 8. privileg. 92 n. 5. Andr. Tyraq. de jure primogen. q. 62. n. 2. Martin. Navar. de reddit. Eccles. q. 2. monitione 26. n. 2. Petrus Barbosa in d. l. 1. 4. parte, n. 132. & 133. D. solut. matrim. Joan. Garcia de expensis, c. 3. n. 36. Guillel. Benedict. in c. Raynuntius, verbo Dotem, quam ei dederat, n. 72. P. Ferdinand. Rebello de obligationib. justit. 2. parte, lib. 5. quæst. 4. n. 22. Cardinal. Francisc. Mant. de tacit. & ambig. conventio lib. 12. tit. 16. n. 31. & 32. ubi idem pariter in sorore uterina altero tantum latere conjuncta dicit, decis. Rotæ Rom. in novissim. congestis à Prospero Farinac. 2. part. decis. 241 n. 1. ad fin. & apud Alexandr. Ludovic. (postea S. D. N. Greg. XV.) decis. 401. n. 2. Didac. Spino de testam. gloss. 10 n. 41. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 65. n. 14. Joan. Bapt. Cost. de remed. subsidia, remed. 66. n. 2. latissimè M. Anton. Marfil. de Ecclesiast. reddit. quæst. 32. n. 5. & sequentibus.

Nec solum tanquam pauperem dotare tenetur frater Clericus sororem, sed ut sororem, & ac proinde in dotis constitutione qualitates expressæ in l. Si filia, 41. D. de legat. 3. & in l. cum post, 70. §. Gerner, D. de jure dot. considerandæ eruet, ut resoluit Joann. Bologne. in l. 1. n. 130. D. solut. matrim. & alii relati per Laram in dict. §. Idem rescripsit, n. 96. Dummodò non fiat ad pomsam, Additio ad Capell. Tholossan. decis. 289. ad fin. Petr. Nunnez de Avendanno responso 19. n. 14. veriore sententiam dicit Petr. Barbof. dict. 4. parte, n. 133. P. Ferdin. Rebello ubi sup. Qui tamen ut frater securus sit, attendere debere addit, ut per eam largitionem consanguinei non ditescant, sive augeantur, sed tantum, quantum satis est, ne egeant, tribuatur eisdem. Quod juxta supra traditam doctrinam, attentata sororis, & mariti conditione intelligendum erit.

Unde cum hujusmodi obligatio legalis sit, etiam dote constituta amissa, iterum à fratre Clerico erit dotanda. Cum enim dixerimus ideo fratrem teneri iteratam constituere sorori dotem, post primam absque dolo, vel culpa amissam; quia eam ex juris dispositione dotare debet ex textu in dict. l. Cum plures, 13. §. fin. D. de administ. tutor. idem & in fratre Clerico dicendum est. Dispositio enim, ac regulà dict. leg. Cum plures, etiam fratres Clericos comprehendit, ut (ex text. in cap. 1. extra de novi oper. nuncia.) notat Petrus Barb. ibi supra, numero 132.

Idemque in patre, & Clerico, in quo eadem, & major etiam est ratio, ex dictis pariter quæst. præcedenti, num. 18. Denique amplari supra dicta poterit resolutio, ubicumque ex legali dispositione, dotandi, vel alendi subsit obligatio, & si iteratam dotem, vel alimenta præstendens, à dolo, culpaque consumptorum aut perditorum bonorum (juxta supra tradita) sit immunis; ut in sorore & divite quoad sororem dotare, patremque alere tenetur, ex dispositione d. l. Cum plures, 13. §. fin. Fratris enim nomine, soror quoque continetur, & tex. in l. Tres fratres, 36. D. de pactis, tex. in l. Latius, 78. §. Maria, & ibi not. gloss. verb. Sororem, D. ad S. C. Trebell. Alexand. & Paul. in lib. Humanitatis, C. de impuber. & aliis substi. Bald. Parisi. & alii, quos refert, & sequitur Marius Giurba d. gloss. 3. cap. 3. num. 59.

Tenentque supra dictam sententiam Paul Castren. consilio 435. num. 4. lib. I. Petr. Barbof. in dict. l. 1. 4. parte. num. 133. versiculo *Amplia quinto*, Joan. Baptist. Costa, dict. remed. 66. num. 6. Pat. Ferdinan. Rebello d. quæst. 4. num. 18. Nos etiam quæst. 4. §. 3. num. 160. diximus. Adeo ut constante matrimonio, ut inopiforori dotem soror dives constituat, dotalem possit rem alienare, ut ex Palac. Rube. Baë. Antonio Gomez. Petro Barbof. & aliis infra quæst. 22. num. 38. tradimus.

22 Quare & iterum sororem, vel fratrem dotare, aut alere, si pauperes sint, teneri sororem, † ostendunt, quæ de fratribus circa sorores tradidimus, propter legalem obligationem. Quæ & in aliis personis & casibus, si adfit, ut in avo, † ac proavo, cum parentes descendantibus carent, ut diximus quæst. 4. num. 64. in cæteris denique hac obligatione adstrictis idem operabitur. Intelligendo tamen, & limitando hæc omnia, ut supra num. 12.

24 An verò, & quando matrem pauperem viduam teneatur dotare filius? vide Guill. Bened. in repet. cap. Raynuntius, verb. *Dotem quam ei dederat*, n. 70. de testament.

Utrum filia pauperis, etiam major viginti quinque annis, quæ in corpus suum peccavit, vel matrimonium sine patris consensu contraxit, dote, vel legitima privari possit.

S U M M A R I U M.

- 1 Filia minor viginti quinque annis sine patris consensu nubens, vel in corpus suum peccans. de jure civili, & regio antiquo hereditate, doteve privari poterat.
- 2 Et quid si digno nupsit?
- 3 Et quid de jure noviori *Authenticor. vel Partitarum*?
- 4 An quod filia turpem elegerit vitam, ut exheredari à patre possit, requiratur? Nec in corpus suum peccasse sufficiat?
- 5 Luxuriose vivere, vel turpem vitam elegisse, quæ dicatur, ut exheredari ob id a patre possit? & num. seq.
- 7 Filia quæ peccavit in corpus suum: luxurique dedita, si respiscat, & pœniteat, an post pœnitentiam exheredari, doteve, aut alimentis privari possit? & n. seqq. usque ad n. 12.
- 8 Filia minor viginti quinque annis, quæ in corpus suum peccavit, si postmodum etiam cum indigno matrimonium contrahat, an exheredationis pœnam evitet? dotemque consequatur? n. 9.
- 10 Indigno nubere, & turpem vitam agere, equiparantur in jure.
- 11 Pœnitentia an deleat delictum? exheredationisque pœnam extinguat?
- 12 Filius indignam uxorem parentibus invitis ducens exheredari potest.
- 13 Et quid si dignam insciis, vel invitis parentibus ducat?
- 14 De jure Canonico exheredari, doteve privari filia sine patris consensu nubens non potest. Contra n. 28.
- 15 Etiam si filia sine patris consensu nubens, dotem non promiserit.
- 16 Et etiam si indigno nupsit.
- 17 Minuenda tamen in hoc casu attentata viri indignitate dos erit.

- 19 Indignus quis in hac materia dicatur? & n. 21. 22. & 23.
- 24 Filii vel filie hodie clandestinas contrahentes nuptias insciis parentibus, sive cum indigno, exheredationis pœnam patiuntur.
- 25 Filia major viginti quinque annis absque patris consensu nubens digno, vel indigno, cum dotis promissione, vel indigno, cum dotis promissione, vel sine ea, in corpusve suum peccans, dote, vel hereditate privari non potest.
- 26 Nec etiam si post prædictam ætatem publice filiam meretricetur.
- 28 Vel etiam clandestine, absque parentum consensu matrimonium contrahat.
De jure consuetudinario civitatis Neapolis, si filia decimum sextum ætatis annum excedat, eo quod sine patris consensu nupsit, vel in corpus suum peccavit, exheredari non potest, n. 27.
Vel si vigesimum secundum annum ætatis excedat, ex alia consuetudine, ibi.
Et quid de jure Regio Fori? ibidem.
- 29 Filia major viginti quinque annis, quæ in corpus suum peccavit, sine parentisve consensu matrimonium contraxit, exheredari, doteve privari à parente sua paupertatis, impotententiaque prætextu non potest. Contra n. 30. & seqq.
Post vigesimum quintum ætatis annum, vix possunt filie continere, ibid. dict. n. 29.
Mulieres ad hoc natura progenuit, ut partus ederent præcipuumque fœminarum munus est concipere, ibid.
- 31 Verbum *Differre*, liberam supponit voluntatem, & potentiam.
- 32 *Differre*, vel *Negligere*, non dicitur, qui non potest facere. Nec *differre*, qui non negligit, nec *negligere* qui non potest.
- 33 *Negligentia* pœnas pati non debet, qui negligens non est.
- 34 *Negligens appellandus non est*, qui faciendi potentia caret.
- 35 *Differre dicitur*, qui potest non differre.
- 36 *Silere ille proprie dicitur*, qui potest loqui.
- 37 *Statutum Potestatis jurisdictionem declinanti pœnam imponens*, in Ecclesiastico (qui etiam si velit non potest coram seculari litigare) locum non habet.
- 38 *Impeditus non dicitur Differre*.
- 39 *Paupertatis impedimentum*, à mora excusat, impeditque moram committi.
- 40 *Afflicto non est danda afflictio*.
- 41 *Pater*, qui fecit quidquid potuit pro maritanda filia, nec negligens fuit, nec tamen valuit eam matrimonio collocare infra viginti quinque annorum ætatem, si absque patris consensu nubat indigno, vel in corpus suum peccet, poterit eam dote, hereditateque privare.
- 42 Et an ut in prædicto casu filiam exheredare possit, diligentiam teneatur probare? seque fecisse quod potuerit, idque protestari? vel de paupertate constare sufficiat? & num. seqq.
- 43 *Impeditus tenetur facere quidquid poterit*, ut impedimentum cesset.
- 44 *Debetque probari diligentia*.
- 45 *Nec sufficit probare impedimentum*, nisi probetur quod quis fecisset illud ad quod adstrictus erat, nisi adesset impedimentum, eritque de hoc necessaria protestatio.
- 46 *Matrimonia absque dote contrahi non solent*, & n. 49.
- 47 *Non desideratur actus*, ex quo nullus (etiam si fiat) resultat effectus.
- 48 *Diligentia frustatoria adhibenda non est*.
- 49 *Sine dote nulli, aut pauci uxores ducere volunt*.

- 50 Facere non tenetur quis, quod factum non proficit, profuturumvè, sit dubium.
 51 Paupertas à protestatione excusat.
 52 Pater in dubio de maritanda filia agere, sollicitumque esse, præsumitur.
 53 Filia quæ vigesimum quintum ætatis annum attingit, licet non impleverit, si absque patris consensu nubat, vel in corpus suum peccet, an dote, vel hæreditate privari possit? remissive.

QUÆSTIO XVII.

Frequentissimè versatur hæc in foro quæstio (teste Ludovico Molina de Hispanor. primog. lib. 2. cap. 19. num. 5.) Utrum filia in corpus suum peccans, vel absque patris consensu nubens, dote, hæreditatevè privari possit? Cum sæpè ex voluntate propria parentum neglecta, nubant filia, in corpus suum peccent. Cujus rei cognitio (ut ad institutum nostrum accedamus, ad quæstionisque præcipuè decisionem) necessaria est. De qua multi ex professo egerunt, quorum recitabimus sententias, ordineque dilucido disponemus.

Distinguendum igitur: quòd aut de filia minore viginti quinque annis, aut de majori loquimur. Item aut de jure civili, vel Regio; aut de jure Canonico. De contrahente publicè, secundumque Ecclesiæ præcepta, aut clandestinè.

In filia minore viginti quinque annis, quæ in corpus suum peccavit, vel absque licentiâ, & voluntate patris matrimonium contraxit, tam juris Canonici, quàm civilis, & Regii variant Interpretes. Alii ex utroque jure differentiam constituentes; alii negantes, alii ex dignitate, vel indignitate contrahentium pœnæ locum esse, vel non esse contententes. Quælibetque sic juribus, & authoritatibus fulcitur; ut impossibile penè sit, quæ earum verior, aut communior sit, discernere.

Igitur de jure civili locum exhæredationi, † dotivè privationi in prædicto casu esse; probat text. in l. Filiam, 19. & in athen. Sed si post c. de inoffic. testam. aub. ut cum de appellat. cognosc. 2. Aliud quoque capitulum, vers. Si alicui ex prædictis, coll. 8. l. 2. & l. 5. tit. 1. de los casamientos, lib. 3. Fori leg. 5. tit. 7. parte 6. versic. E otrosi, quando el padre quisiese casar susija, & l. 10. tit. 1. versic. Pero si aquel, partit 4. Tenentque Jas. in §. Fuerat, n. 121. institut. de actionib. Joann. Campeg. in tractat. de dote privileg. 13. n. 3. Joann. Lup. in repet. cap. Per Vestras de don. inter vir. & uxor. §. 3. versic. Sed si filia contraheret sine patrio mandato, vel consensu, num. 1. & per §. sequentes usque ad §. 10. Petr. de Rabena singular. 198. Ferdin. Vasquez, Menchac. de success. creat. lib. 1. §. 10. n. 623. Emmanuël à Costa in l. Gallus, §. & quid si tantum n. 192. D. de liber. & posthum. Gaspar. Anton. The-saur. quæst. forens. libro 1. quæst. 70. n. 1. 2. & 3. Andr. Fachin. controvers. libro 3. cap. 44. vers. Affirmat enim Castrensis, Carpan. ad statut. 2. num. 161. & 162. part. 1. Francisc. Bursat. cons. 215. n. 7. & 10. Federic. de Solis de dote artic. 2. n. 8. Cardin. Tusch. practic. concl. litera D. conclus. 709. n. 156. Marius Giurba in consuetud. Senat. Mesanens. cap. 3. gloss. 3. n. 34. part. 2. Alcan. Clem. de virib. patr. potestat. cap. 6. effectu 11. n. 17. Petrus Surdus de aliment. tit. 7. quæst. 4. n. 1. & seqq. Didacus Perez in l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordin. super verbo Encubierte, versic. Candestinum matrimonium, pag. mihi 39. Dicat. Spino de testam. gloss. 20. n. 66. Thom. Sanchez. de matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 24. n. 14. Hieron. Cevall. commun. quæst. 5. n. 1. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 5. n. 45.

Alii ex eodem jure distinguunt, quòd aut filia nubit digno, † vel indigno; ut primo casu, dote, vel hæreditate privari nequeat: secundo possit. Quo-

rum fundamentum est text. in l. 3. §. Si emancipatus D. de bonor. possess. contra tab. ibi: Nam si tam. ignominiosam duxerit uxorem filius, ut dedecori sit tam ipse, quàm patri mulierem talem habere: dicemus ex ea natum ad bonorum possessionem, aut admitti, cum possit avus jure suo uti, eumque exhæredare, tex. etiam in dict. aub. Sed si post, à contrario sensu, & in dict. aub. Ut cum de appellat. cogn. 2. Aliud. quoque vers. Causas. In qua fuerunt sententia (Poli gloss. 1. in cap. fin. 32. quæst. 2.) Bald. Goffred. Anch. Joann. Lup. & alii relati à Sanchez dict. disp. 24. n. 2. plurimos etiam adducens, & magis communem dicens Petr. Surd. de Aliment. tit. 1. quæst. 6. n. 5. & 17. Andr. Fach. controvers. dict. cap. 44. vers. Cater. divers. Philip. Pascha. de virib. patria potestat. part. 2. cap. 5. n. 5. & seqq. communem dicens Ferdin. Reb. de obligatio instit. 2. part. lib. 2. quæst. 14. sect. 2. n. 16. & 19. Greg. Lopez. in d. l. 1. 4. part. n. 33. & 34. D. solut. matrim. Garcia Mastrill. dec. 63. n. 1. & seq. usque ad 10. pro qua est etiam sententia text. in d. l. 2. tit. 1. lib. 3. Fori legum.

Imò ex noviori Authenticorum jure tria simul concurrere † debere, ut Filia, quæ infans, vel invitis parentibus contrahit, dote vel hæreditate privari possit. voluerunt alii. Primum, filiam matrimonio collocare, doteque pro patrimonii viribus, eorumque conditione assignare velle parentes. Secundum illi matrimonio repugnare filiam, simulque vitam turpem eligere. Tertiū, minorem viginti quinque annis esse. Quod ex text. in dict. aub. Ut cum de appel. cogn. §. Aliud quoque cap. in fin. colligunt, ibi: Si alicui ex prædictis parentibus volentibus filia sua pro ea præstare; illa non censerit, sed luxuriosam degere vitam elegerit. Si verò usque ad viginti quinque annorum ætatem, &c. Cui concordat de jure Regio text. in dict. l. 5. tit. 7. part. 6. dict. vers. E otrosi, quando el padre. Nec sufficere invitis parentibus filiam nubere, ut exhæredari possit, nisi simul vitam turpem † eligat. tenuit glossa in cap. Quintavallis, verb. Exhæredare, extra de jurejur. Hostiens. in cap. 1. de desponsa. impub. post. princ. ubi Joan. Andr. n. 8. Ant. 4. Carnin. 2. Abb. 5. Alexan. de Nev. 9. Jas. in dict. aub. Sed si post in fin. Emmanu. à Costa in dict. l. Gallus, §. Et quid si tantum, n. 177. Jul. Clar. lib. 3. recept. sent. §. Testamentum, n. 41. versic. Quid si filio, Sylv. in summa verb. Hæreditas, 2. quæst. 7. Dominic. Soto in 4. distinct. 29. quæst. 1. artic. 4. ad 4. Ludovic. Molina de just. & jure tract. 2. disp. 176. n. 13. Joann. Lup. Bertrand. Tabiena, & alii, quos adducit Thomas Sanchez dict. lib. 4. disputat. 24. n. 3. latè Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 213. n. 31. & seq. & n. 45. & seq. ubi non sufficere filiam indigno nubere; sed ut turpiter, & obscenè vivat, requirit eamque veriore dicit, ex prædictisque juribus ea tria requiri, colligit etiam Sanchez dict. loco n. 4.

Et in hoc casu luxuriosè vivere, † turpemvè vitam elegisse intelligunt eam, non quæ semel, aut bis in corpus suum peccavit, sed quæ sæpius. Ut enim mulier luxuriosa vivere dicatur, meretricem fieri necesse est, ex sententia Didac. Covarr. in cap. Raynuntius in princ. n. 15. & ibid. Guillielm. Bened. verb. Dotem, quam ei dederat, n. 36. & 37. de testam. & plurium aliorum, quos refert, & sequitur Stephan. Gratian. dict. cap. 204. n. 31. & seq. & probat in specie relatam assertionem text. in dict. §. Aliud quoque capitulum, in jam descriptis verbis, tenentque Ludovicus Molina de justitia, & jure 1. tomo tractatu 2. dicta disputatione 176. n. 13. Steph. Grat. ubi sup. & n. 50. & seq. Thom. Sanchez dicta disputatione 24. numero 6. Quin imò dicta l. 5. titulo 7. parte 6. non solum ut filia meretricetur; sed ut in lupanari † publicè sui corporis quæstum faciat, ut ob id exhæredari possit, requirit, ibi, E despues desto fixiessa vida de mala muger en puteria. Quæ tamen juxta suprà traditam doctrinam, & text. in dict. §. Aliud quoque capi-

capitulum (ex quo sumpta est) & *dict. l. Si filiam*, 19. *C. de inoffic. testam.* (quæ in filia, quæ turpem vitam elegit meretricando, licet non in lupanari loquuntur restringenda, ac limitanda est. Sic eam limitant, & intelligunt Gregor. Lopez ibidem, Molina, & Sanchez dictis locis supra Stephan. Gratian. *dicto c. 204. n. 41.* Quæquæ dicatur meretrix (præter jam relatos) videre licet per propè infinitos, quod adducit Petr. Cened. *in collect. 140. num. 1. part. 2.*

7 Ex quibus deducitur, quod si filia ab hujusmodi crimine abstineat, pœniteatque, † nec in luxuriosa vita perseveret, post pœnitentiam exhæredari non poterit alimentis, dotem privari, eliciturque etiam ex text. in *l. Imperialis*, 23. *C. de nupt.* & ex *c. Ferrum*, 50. *dist. tenentque Speculat. in tit. qui filii sint legitimi n. 16.* Alex. in *l. n. 33. D. solut. matrim.* & ibi Ripa n. 71. Joann. Bolognet. n. 95. Petr. de Rabena *dict. singul.* 198. Joann. Campeg. *de dote, privileg.* 13. n. 3. Riminald. Juni. *consil.* 57. à n. 30. Aymon. Cravet. *consil.* 721. n. 5. Gaspar Becca *de non melior. ratione dot. filiab. c. 28. n. 11.* Gregor. Lopez in *dict. l. 5. glossa 7. verbo Desheredar*, Octavian. Osasc. *decis.* 124. n. 14. Cardin. Tusch. *practic. conclus. litt. D. dict. conclus.* 780. n. 157. Francisc. Barsat. *consilio* 215. n. 9. Didac. Segura in *l. Unum ex familia*, 3. *Sed si fundum*, n. 73. *D. de leg. 3.* latè Petr. Surd. *de aliment. d. tit. 7. q. 4. n. 24.* & *seqq.* Marius Giurba *d. c. 3. glossa 3. n. 38.* communem dicit Cordub. de Lara in *l. Si quis à liberis*, §. *Idem Judex*, n. 60. *D. de liber. agnosce* Gaspar Anton. *Thesaur. quest. forens. lib. 1. dicta quest. 70. n. 2.* Cardin. Francisc. Mantic. *de tacit. & ambig. convent. lib. 12. titulo 16. numer. 13 & 14.* Stephan. Gratia. *dict. c. 204. n. 48.* ubi unum (si verum esse) notabile addit. Quod si filia minor vintiquinque annis peccaverit in corpus suum, postmodumque matrimonium etiam cum indigno contrahat, † sibi dos debebitur, quasi matrimonium sequutum retrahatur, omnemque maculam abstergat. Cui tamen sententiæ repugnat. *Senatus Pedemontani decisio*, de qua testatur Gaspar Anton. *Thesaur. supra n. 13. & seq.* ubi fuit judicatum, & concludit, filiam quæ cum amasio ante matrimonium luxuriosè vixerat, persequens postea matrimonium, † exhæredationis, privationis dotis, vel alimentorum pœnam non effugare; etiamsi sub spe, & promissione conjugii se carnaliter cognosci permisisset: ut etiam refert. Philipp. Pascha. *d. 2. part. c. 5. n. 43.* firmantque statim proximè numeris *seqq.* adiicienda.

8 Suprà dicta tamen contradictoribus non carent, tenentes non solum turpem vitam, luxuriosamque ut filia exhæredari possit, non equiri; sed si indigno nubat sufficere. Quia in jure æquiparantur, indigno nubere, & turpem vitam ducere, † ut optimè (post Petr. Barbof. ibi relatum) considerat, ponderatque P. Ferdinand. Rebell. *de obligat. justit. 2. parte, lib. 2. quest. 14. sect. 2. n. 16. vers. Quod si objicias.* Riminal. Juni. *consilio* 133. n. 17. Cardin. Tusch. *practic. conclus. littera E. conclus.* 577. n. 14.

9 Nec etiam turpem vitam ad exhæredationem (eo modo quo diximus) necessariam esse sed satis fore, si semel aut bis in corpus suum peccaverit, † filia; neque pœnitentia hujusmodi delictum aboleri tenuit Felin. in *cap. Rodolphus*, nu. 6. *de rescrip.* Fieret enim (secundum eum) illusoria exhæredandi potestas, si tam facili negotio possent liberi exhæredationis pœnam effugere, sive sit in delictis, quorum offensa principaliter, & directè patrem respicit; sive non principaliter, sed per quandam consequentiam, ut cum filia in corpus suum peccat. In utroque enim casu verius arbitratur, per pœnitentiam, etiamsi semel tantum, aut bis in corpus suum peccaverit delictum non aboleri, cum semel

exhæredandi potestas extiterit. Teret etiam verioreque reputat sententiam Emmanuel à Costa in *d. l. Gallus*, §. *quid si tantum*, num. 191. & 292 quem refert, & sequitur (licet mendosè numero 101. cum allegans) Pater Ferdinand. Rebello *ubi supra*, numero 17. Quamvis enim non ita gravissima patrem afficiat injuria filia, quæ semel, aut bis in corpus suum peccavit, sicut quæ turpem sæp. sæpius sui copiam faciendo vitam elegit; unicus tamen coitus graviter patrem offendit. Ita etiam Corduba de Lara, *d. loco* (contra eandem, quam dixerat communem) verioreque affirmat Petr. Surd. *d. tit. 7. quest. 4. numero 34. versic. Hæc opinio*, Philipp. Paschal. *d. cap. 5. n. 43.*

12 Dicta autem in filiabus, & in filiis, † quoque indignam, ignominiosamque ducentibus uxorem parentibus invitis, intelligenda sunt, ut (ex *d. §. Si emancipatus* de filio nominatim loquente) tenent Curtius Junior in *authen. Non licet*, num. 27. & *seqq. C. de liber. præter.* Joan. Lup. in *d. cap. per vestras*, §. 7. num. 2. Petr. Surd. *de aliment. d. tit. 1. quest. 6. num. 5 & 17. versic. Sed si verum dicere fas est*, magis communem hanc dicens (tam in filia, quam in filio nominatim loquendo) sequitur Philipp. Pascha. *d. cap. 5. numero 15.* Verumque de jure communi asserens Didac. Perez in *d. l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordinament. super verbo En cubiertamente, versic. Et sic legem Tauri limitabis*, folio mihi 36. Quam etiam sententiam videtur approbare text. in *l. 11. tit. 1. part. 4.* ubi notat expressè Greg. Lopez *glossa fin*

13 Quinimò, & si cum digna, † matrimonium filius invitis parentibus contrahat, posse exhæredari, tenuit Ferdin. Vasquez Menchac. *de success. creat. d. lib. 1. §. 10. n. 634.* Cui tamen non assentio.

14 Suprà dicta de Jure Civili, vel etiam Regio procedunt; de jure Canonico (de quo etiam aliqui ex jam relatis loquuntur) non posse patrem filiam, sine ejus consensu nubentem, dote, vel hæreditate privare, † magis communis opinio est, correctasque esse juris Civilis leges, nec vim habere, eò quia matrimonii libertas neque directè neque indirectè impediri potest, *text. in c. cum locum* 14. *cap. requisivit* 17. *de sponsa lib. c. 1. despons. impuber. cap. cum causa* 6. *de raptor. cap. sufficiat*, 27. *quest. 2. cap. fin.* 32. *quest. 2. Concil. Tridentin. sess. 24. cap. 1. de reformat. matrimon.* tenet *glossa fin. in d. cap. fin.* 32. *quest. 2. & in cap. de raptoribus*, 36. *quest. 1. Pannonitan. consil.* 12. à num. 1. lib. 1. ubi latè, & *consil.* 65. lib. 2. in princip. *vers. Ad primum redeundo*, & in *d. cap. Cum causa*, num. 5. *de raptor.* & in *cap. 1. n. 8. de sponsalib.* & in *cap. Ecclesia*, n. 15. *de constitut.* ubi Felin. dicit communem, n. 59. Decius n. 36. & in *l. Nuptias* 30. à n. 8. usque ad fin. *D. de regul. jur.* ubi ejus Additi, magis communem dicit, n. 7. littera A Alexand. de Nevo in *d. c. 1. n. 23. & 24. in c. Gemma*, n. 11. *de sponsalib.* & in *c. 1. n. 10. de despons. impub.* Jaso in *d. auth. Sed si post*, n. 6. & 7. Paul. Parisi *consil.* 29. n. 62. lib. 3. Joan. Campeg. *de dote*, 1. part. *quest.* 13. Guillelm. Benedicti in *d. c. Raynuntius, verbo dotem*, numero 42. Joan. Lup. in *d. cap. Per vestras*, notab. 3. §. 9. & aliis *seqq.* & §. 31. numero 1. Roderic. Xuar. in *d. lib. 2. tit. 1. libro 3. Fori*, numero 20. Gregor. Lopez in *d. lib. 10. titulo 1. part. 4. gloss. verbo Pueda*. Didac. Covarr. *super 4. Decret. 2. part. capite 3. §. 8. numero 5. & 6.* Ludovic. Molin. *de Hispano. primogen. dicto libro 2. cap. 16. numero 6.* Ildephons. Azeved in *l. 2. tit. 1. libro 5. novæ Reg. Collect. numero 5 & ibid.* Joann. Matienso *glossa 4. numero 2.* Fulvius Pacia. *de probat. lib. 2. cap. 3. numero 108. & seqq.* Joan. Gratian. *reg. 83. numero 11. Olan. in concord.*